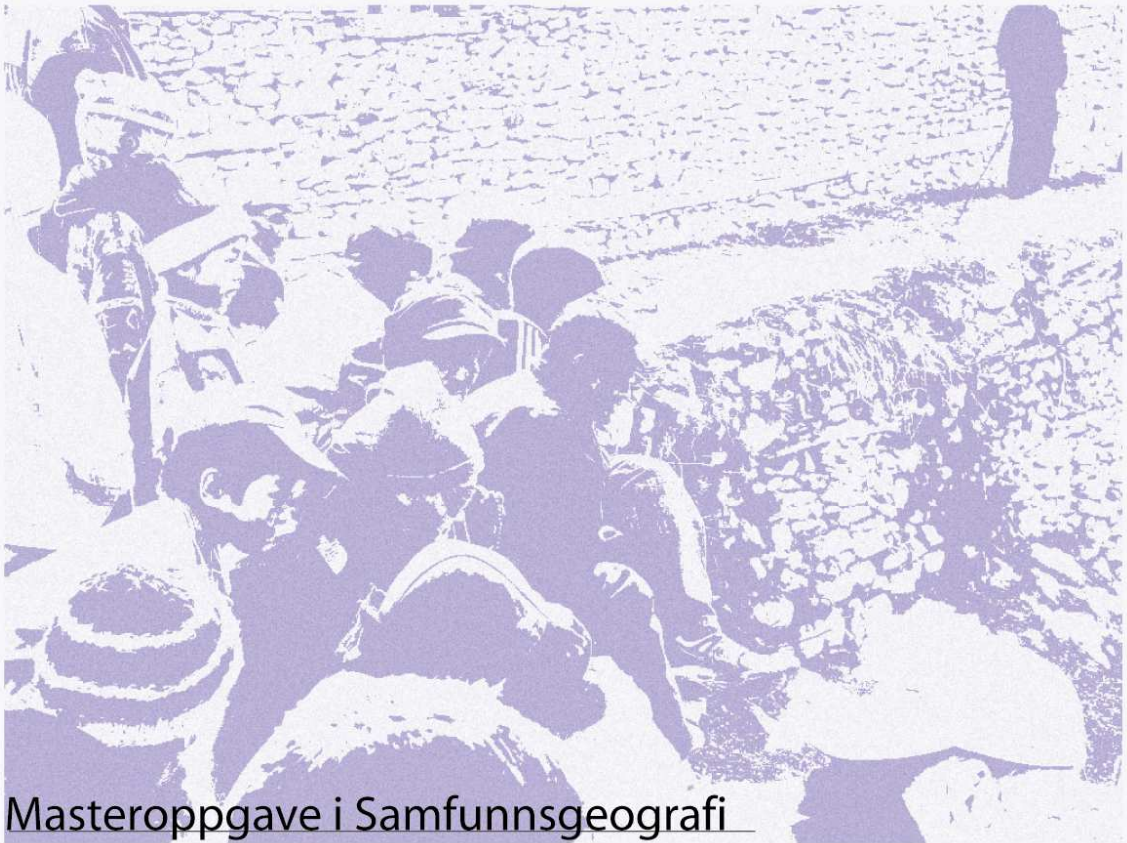

Konstruksjon av etnisk identitet, Strategi eller verdi?

Steders betydning for instrumentelle og primordiale konstruksjoner av etnisitet
i Manang-dalen, Nepal

Masteroppgave i Samfunnsgeografi

Institutt for Geografi
Universitetet i Bergen
Høsten 2006
Tina Lund

Forord

Det er med tungt hjerte jeg nå leverer masteroppgaven og forlater institutt for geografi. Aldri mer skal jeg stå opp klokken ti om morgenen, og noen få ganger elleve, på en vanlig hverdag. Aldri mer skal jeg ha kaffepauser hver time eller spise fjordland med jentene på kjøkkenet. Aldri mer skal jeg bruke hele dagen på internett når jeg egentlig burde gjort noe annet. For nå starter et nytt liv. Jeg kan trygt si at jeg har hatt det godt på instituttet, men samtidig må det presiseres at under dynen, i hver kaffepause, i hver tilsynelatende apatiske stirring på datamaskinen, er det tema som aldri forsvant fra tankene mine: identitet, etnisitet og sted.

Så kommer takketalen. Det er mange som bør takkes for mye. Min veileder Tor Halfdan Aase som alltid har døren åpen for meg. Du har reddet meg fra frustrasjon og gitt meg inspirasjon jeg ikke kunne vært foruten.

I forbindelse med feltarbeidet vil jeg takke alle informanter og tolker, spesielt Gom, Jimmy, Chhiring Lopsang og Maya på Tilicho hotell i Manang og Maya på Yak Ru hotell i Ghyaro. Irene og Hilde fortjener en stor takk for støtte i perioden under samme tak.

En spesiell takk til alle venner på institutt for geografi. Miljøet på geografi er inkluderende og inspirerende både faglig og sosialt. Det er så mange som har betydd så mye, og jeg håper dere vet hvem dere er! En egen takk må likevel rettes til de som har tatt seg tid til å engasjere seg i oppgaven min: Synne, Ida, Hanne og Romy.

Til slutt vil jeg takke pappa som er verdens beste lytter og den klokeste jeg kjenner. Takk til min søster som alltid tror på det jeg gjør. Ikke minst en takk til Sigurd for forståelse og støtte og fordi du er min beste venn.

Bergen 18. desember 2006

Tina M. Lund

Innhold

Forord	I
Innhold.....	III
1 Innledning	1
1.1 Tema.....	2
1.1.2 Migrasjon	2
1.1.3 Identitet, etnisitet og sted	3
1.2 Problemstillinger	4
1.3 Oppgavens struktur	5
2. Forskningsområde	8
2.1 Innledning.....	8
2.2 Nepal	8
2.3 Feltområde.....	10
2.4 Oppsummering	14
3 Teorigrunnlag	15
3.1 Innledning.....	15
3.2 Sted som sosial konstruksjon	15
3.2.1 Representasjoner	17
3.2.2 Stedsidentitet	17
3.3 Etnisitet.....	18
3.3.1 Etnisk identitet.....	20
3.3.2 Primordialisme og instrumentalisme.....	20
3.4 På innsiden eller utsiden?.....	22
3.4.1 Inkludering og ekskludering.....	22
3.4.2 Ideologi.....	23
3.4.3 Transgresjon	24
3.5 Farming system	26
3.5.1. Regler og Normer	26
3.5.2 Institusjonelle rammeverk	27
3.6 Oppsummering	28
4 Metode	29
4.1 Innledning.....	29
4.2 Valg av metode.....	29
4.3 Kvalitativ metode	30
4.4 Å endre fokus	31
4.4.1 Runddans mellom teori, metode og data.....	32
4.5 Å studere i en fremmed kultur.....	33

4.5.1 Rolle og status- om å skape relasjoner til informantene	34
4.5.2 Status: student	34
4.5.3 Status: vestlig kvinne	35
4.5.4 Status: turist.....	35
4.6 Intervjusituasjonen	37
4.6.1 Fordeler og ulemper ved bruk av tolk	40
4.7 Fokus på etiske dilemmaer	42
4.8 Oppsummering	43
5 Metodologi- Tolkning av data	44
5.1 Innledning.....	44
5.2 Semiotikk	44
5.3 Kategorier.....	46
5.4 Oppsummering	47
6 Identitet	48
6.1 Innledning.....	48
6.2 Representasjoner av seg selv og sitt sted	48
6.3 Representasjoner av andre og deres sted.....	53
6.4 Ambivalens.....	59
6.5 Oppsummering	62
7 Regler og Normer	64
7.1 Innledning.....	64
7.2 Ideologi i lokalsamfunnet.....	64
7.3 Formelle prosesser for innflyttere	69
7.4 Regler for bruk av ressurser	70
7.5 Oppsummering	72
8 Å skifte etnisk kategori	74
8.1 Innledning.....	74
8.2 Nye kategorier i Manang.....	74
8.3 Nye kategorier i Ghyaro	83
8.4 Oppsummering	90
9 Etnisk gruppe som strategi eller felles verdi?	91
9.1 Innledning.....	91
9.2 Er etniske grupper primordialistisk eller instrumentell?	91
9.3 Sted og etnisitet - lokale etniske varianter	98
9.4 Oppsummering	100
10. Avslutning	102

Litteratur.....	105
Vedlegg	- 1 -
Informantliste	- 2 -
Intervjuguide innflyttere.....	- 3 -
Intervjuguide lokalbefolkning	- 4 -
Ordforklaring.....	- 5 -

Figurliste

Figur 1: Kart over Nepal.....	9
Figur 2: Ghyaro landsby.....	11
Figur 3: Manang landsby.....	11
Figur 4: Fraflyttede hus i Manang.....	12
Figur 5: Befolkning i Manang og Ghyaro.....	13
Figur 6: Kart over Nepal.....	14
Figur 7: Semiotisk modell for samfunnsvitere.....	46
Figur 8: Slektsgupper i Manang/Ghyaro.....	54
Figur 9: Identitet bundet til geografiske grenser og kategorier.....	58
Figur 10: Oversikt over ulike institusjoners innflytelse på lokalsamfunnet.....	68
Figur 11: Hvordan kategoriene skilles i praksis.....	89

1 Innledning

”Problemet med migrasjon er at vi ikke har nok arbeidskraft og at vi ikke får utnyttet jorden slik vi burde. Vi må skaffe folk fra Ghorka eller andre steder som kan bo her og drive jorden. Det er ikke alltid like bra”. (Manang)

Slik forklarer en informant meg hovedproblemet med migrasjonsprosessene i Manang og Ghyaro. Manang og Ghyaro er lokalisert i Nepal, Himalaya og er steder som utfordres fordi det flytter folk fra stedet, samtidig som det flytter folk til stedet. Situasjonen er ikke alltid like lett å håndtere eller venne seg til. Utsagnet viser at problemet ved migrasjon aksepteres, mens løsningen på problemet ikke skaper like gode følelser. Informanten forteller også at folk fra Ghorka eller andre steder ikke alltid blir akseptert i Manang-dalen.

Denne oppgaven handler om hvordan et samfunn håndterer migrasjon og konsekvensene av migrasjon. I alle samfunn og kulturer må en forholde seg til ulike mennesker med annen bakgrunn enn en selv. Identitet skaper føringer for om andre mennesker blir akseptert som en del av stedet eller ikke. Fokuset ligger på hvordan forskjellige mennesker blir møtt med ulike oppfatninger, og hvordan forskjellige identiteter skaper ulike syn på hvem som blir inkludert og ikke inkludert i lokalsamfunnet. Oppgaven handler om hvordan folk i et mottakersamfunn velger seg ulike strategier i møte med andre. Forholdet mellom etnisitet, identitet og stedsspesifikke forhold er den røde tråden i oppgaven. Hvorfor har folk i landsbyen et ambivalent forhold til hva som kan være løsningen på problemet som migrasjonsprosessene har skapt? Hvorfor føles det ikke bra for informanten i sitatet over at folk fra andre steder bor og driver jorden? Hva forteller dette oss om folks møte med nye mennesker på et nytt sted? I oppgaven legger jeg i tillegg vekt på sosiale konstruksjoner for å vurdere og bedømme etnisk tilhørighet. Et sentralt spørsmål er hvordan grenser skapes som et aspekt ved konstruksjon av etniske grupper?

Forholdet mellom identitet og sted, og mellom identitet og etnisitet vil være sentrale tema i denne oppgaven. I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for tema og definisjoner, problemstillinger og den videre gangen i oppgaven. Bakgrunnen og utgangspunktet for oppgaven er imidlertid migrasjon. Det er viktig å forklare hvorfor jeg har valgt å ta utgangspunkt i migrasjon. I tillegg er det flere tema jeg mener er nødvendig å definere. I neste underkapittel er derfor migrasjon og videre identitet, etnisitet og sted i fokus.

1.1 Tema

1.1.2 Migrasjon

Bakgrunnen for valget av temaet migrasjon er at det er et universelt fenomen, og kan relateres til alle steder og alle mennesker. Mennesker har alltid hatt et behov for å leve i samfunn som er fredelig, i trygge sosiale omgivelser. Dette er hovedgrunnen til at folk flytter fra et sted til et annet. Migrasjon og konsekvenser for mottaker- og avsendersamfunnene er i dag blant de store samfunnsspørsmål. Men denne oppgaven handler ikke om hvorfor folk migrerer, men hva som skjer i et samfunn når det preges av migrasjon. Utfordringen i dag er å finne måter å håndtere migrasjon på, som kan skape fordeler både for migranter, og stedet de reiser fra og kommer til. Dette er spesielt vanskelig når mennesker har ulike kulturer, ulike religioner og skikker, eller har ulikt utseende. Utfordringen er å finne en balanse mellom ulikhet og veier som fører til gode måter å håndtere migrasjon, mangfold og forskjellighet på. Å studere prosesser som kan virke inkluderende eller ekskluderende i forhold til ulike grupper i samfunnet kan være en måte å imøtekomme problemet. Forskjellige grupper har ulike tilpasningsstrategier og muligheter som må forstås for å legge til rette for gode inkluderingsprosesser.

Globalisering er et viktig begrep i sammenheng med migrasjon. Globalisering er ikke en tilstand, men en prosess. Noen hevder denne prosessen fører til flyt av mennesker og kultur, slik at det blir større likhet mellom etniske og kulturelle grupper. Andre hevder en slik flyt fører til et større behov for å stadfeste sin egen kultur i forhold til andres. Dette fører igjen til større ulikhet og mindre forståelse mellom etniske grupper. Hvert samfunn vil absorbere eller ta i mot impulser fra globalisering på sitt eget vis. Et lokalsamfunn preget av migrasjon, er et samfunn i endring og må studeres både ved hjelp av praksis og mening. Praksis og meninger omkring identitet og etnisitet er tema som går igjen i oppgaven.

Migrasjon betyr hovedsaklig folkevandring, eller inn og utvandring. Uttrykket blir stort sett brukt ved vandring mellom, og ikke innad i et land. Innad i land brukes begrepet flytting. Denne oppgaven handler om steder som erfarer både migrasjon og flytting. Når noen skifter bosted permanent kaller vi dette for migrasjon. Alle migrantene i denne oppgaven har skiftet bosted permanent, det vil si at de har bodd på stedet i over et år. Begrepene migrasjon og flytting blir i oppgaven brukt om hverandre, og har samme betydning ved at noen permanent

har flyttet fra et sted til et annet. Selv om ikke innflytterne har flyttet til et nytt land, har de flyttet til et sted hvor det bor en annen etnisk gruppe, med en annen identitet og etnisitet enn dem selv.

1.1.3 Identitet, etnisitet og sted

"Hva som betyr noe er ikke hvem vi er, men hva vi og andre tror at vi er" (sitat: Claude Levi Strauss)

I samfunn preget av migrasjon, vil mennesker ofte stille seg selv spørsmålet hvem de selv er. Ved å se andre identiteter og kulturer vil mennesker relativisere seg i forhold til andre identiteter. Identitet blir viktig for mennesker i det en møter folk med en annen kultur, et annet utseende eller væremåte. Begrepet identitet betegner hva en person føler tilhørighet til. To ulike måter å føle tilhørighet på, blir tatt opp i denne oppgaven: kollektiv tilhørighet til sted og kollektiv tilhørighet til gruppe. I hvilken grad føler folk seg knyttet til sted og gruppe, og hvordan oppfatter folk hvilke grupper andre tilhører.

Identitet har ikke en konkret eksistens i seg selv, men blir brukt for å forklare blant annet kulturelle fenomener. En aktuell diskusjon i denne oppgaven vil være om identitet er konstruktivistisk eller essensialistisk. Konstruktivister mener identitet skapes for å tjene et formål eller for å skape et skille mellom "oss og dem". Essensialistisk tilnærming tilsier at det er et objektivt grunnlag for identitet. Om identitet dannes ved hjelp av et essensialistisk eller konstruktivistisk synspunkt har innvirkning på innholdet i den etniske gruppen.

Jeg tar i bruk identitet ved å se nærmere på hva folk mener at de er. Det handler om hvordan jeg som forsker ser andre, og hvordan de jeg studerer ser seg selv. Identitet kan også skape en forskjell mellom "oss" og "de andre". Jeg tar utgangspunkt i hvordan identitet kommer til uttrykk ved hjelp av sted og etnisitet.

Etniske gruppers særegenheter kommer til syne i møte med andre. Etniske grupper lever ofte på samme sted, med sin forskjellighet. Måten den etniske identitet kommer til uttrykk på, kan videre påvirke oppfatningen av stedet. En etnisk gruppe kan ikke klart defineres. Folk identifiserer seg selv, og projiserer sin identitet på mennesker rundt seg. Det etableres slik nettverk av delte oppfatninger og mening som bestemmer innholdet i gruppen. I denne oppgaven tar jeg opp hvordan etnisk identitet formes. Etniske relasjoner er vanskelig å

definere og i dagens samfunn blir etnisitet brukt på mange ulike måter. Spørsmålet om hva etnisitet er stilles ofte uavhengig av sted. Men hva er etnisitet i Manang og Ghyaro? For å kunne svare på dette, må det spesifikke stedet ses i sammenheng med etnisitet. Jeg tar derfor utgangspunkt i en normativ geografi. Det er et tett forhold mellom geografisk sted og normativ atferd. Noen måter å oppføre seg på, tilhører stedets normative ideologi, andre ikke. Dette skaper føringer for hvem som er "insider" eller "outsider" på stedet. Det gjenstår å forklare spesifikt hvilke problemstillinger jeg svarer på i denne oppgaven.

1.2 Problemstillinger

Etter å ha forklart hva jeg vil konsentrere meg om tematisk, vil jeg her presentere problemstillingene konkret. Jeg ønsker å fokusere på hvordan møtet med nykommere former både identitet og sted. Oppgavens hovedproblemstilling er:

Hvordan er lokalbefolkningen i landsbyene Manang og Ghyaro sitt møte med innflyttere, og er dette møtet med på å utforme kategorier ved hjelp av etnisk identitet? På hvilken måte får etniske kategorier tilgang til ressurser og hvordan har dette innvirkning på stedet?

Grunnlaget er at sosial interaksjon former stedet. Ulike tilpasningsstrategier i møte med innflyttere fører til at sted formes eller endres enten på den ene eller den andre måten. Men for å svare på disse spørsmålene, må en gå dypere til verks. Derfor har jeg utformet fire underproblemstillinger:

1. Hvordan representerer mennesker i Ghyaro og Manang seg selv og andre? Er disse representasjonene med på å forme klare kategorier av hvem som er "insider" og hvem som er "outsider"?

Med denne problemstillingen ønsker jeg å finne ut hvordan mennesker i Ghyaro og Manang identifiserer seg som etnisk gruppe, og hvordan de identifiserer seg med sted. I tillegg vil jeg se hvordan dette former konkrete kategorier som presiserer hvem som er "insidere" og "outsidere". Neste underproblemstilling fokuserer på normer og regler for bruk av ressurser i Manang og Ghyaro:

2. Hvilke normer og regler for bruk av ressurser er det i Manang og Ghyaro i forhold til "insidere" og "outsidere"?

Denne underproblemstillingen baserer seg på praksis i Manang og Ghyaro. Problemstillingen er viktig fordi jeg tar utgangspunkt i at gjennom tilgang til ressurser kan innflyttere bli en del av lokalsamfunnet. Problemstillingen er derfor et utgangspunkt for å kunne svare på den neste underproblemstillingen:

3. Hvordan kan innflyttere få tilgang til ressurser? Er tilgang til ressurser avgjørende for innflytteres mulighet til å få ny identitet og bli del av en ny etnisk kategori?

Ved å bli del av en ny kategori kan innflyttere få en ny identitet og bli en "insider" på stedet. Problemstillingen er å spørre hvilke "outsidere" som får tilgang til ressurser og hvordan de gjennom tilgang til ressurser blir "insidere" på stedet. I tillegg til underproblemstilling 3 har jeg utformet en siste problemstilling. Denne underproblemstillingen konsentrerer seg om forskjeller mellom Manang og Ghyaro. I forbindelse med denne er det nødvendig å forklare sentrale begreper innenfor etniske relasjoner. Derfor presenteres underproblemstilling 4 i kapittel 3.3.2. I neste del vil jeg forklare strukturen i oppgaven.

1.3 Oppgavens struktur

Etter å ha forklart hva denne oppgaven handler om, hvilket tema den konsentrerer seg om, og hvilke problemstillinger og definisjoner som er viktige, vil jeg i kapittel to presentere studieområdet. Jeg vil beskrive Nepal og feltområdene mine, Manang og Ghyaro. En kort historikk vil klargjøre hvorfor temaet migrasjon er aktuelt i dette området.

Det teoretiske rammeverket blir presentert i kapittel tre. Fokuset vil være sted som sosial konstruksjon og hvordan sted formes av mennesker gjennom representasjoner. Jeg tar utgangspunkt i at representasjoner av menneske og sted kan forklare identitet. Videre er identitet et sentralt begrep i oppgaven. Teori om stedsidentitet vil kaste lys over hvordan mennesker identifiserer seg til sted. Teorier om etnisitet vil belyse hvordan mennesker identifiserer seg som gruppe. Innenfor teorier om etnisitet finner vi primordialistisk og instrumentalistisk retning. Disse begrepene vil vise hvordan måter å identifisere seg som gruppe kan ha innvirkning på sted. Videre vil teorier om møte med "de andre", eller

innflyttere, beskrive hvordan mennesker enten blir inkludert eller ekskludert. Begreper som ”insider”, ”outsider” og ”in place”/”out of place” blir her vektlagt. Videre går diskusjonen inn på steders ideologi for å forklare hvordan folk definerer hva som er riktig og galt, vanlig eller ikke vanlig på et sted. Teori om transgresjon og ideologi vil belyse dette. Til slutt i kapittel to vil fremgangsmåten ”farming systems” vise hvordan regler og normer konstitueres.

I kapittel fire beskrives kvalitativ metode som fremgangsmåte for arbeidet mitt. Jeg vil her komme inn på hvordan feltarbeidet artet seg gjennom endring av tema og fokus samt feltarbeid i en fremmed kultur og relasjoner til studieobjekt. Her belyses også min rolle og status i felt. Intervjusituasjonen og bruk av tolk blir også tatt opp. Kapittel fire ender med fokus på refleksjoner av etiske dilemma som oppstod i felt.

I kapittel fem beskrives et metodologisk rammeverk for analyse av data. Det fortolkende perspektivet jeg har valgt er semiotikk. Semiotikk forklarer hvordan tegn oppfattes, brukes og gis en mening. Kategorier er en viktig del av analysen, og kapittelet ender med en beskrivelse av min forståelse av kategorier og prototyper.

Analysen starter i kapittel seks og analysen er bygget opp slik at hvert kapittel tar for seg en problemstilling. I kapittel seks tar jeg for meg underproblemstilling 1: *Hvordan representerer mennesker i Ghyaro og Manang seg selv og andre? Er disse representasjonene med på å forme klare kategorier av hvem som er ”insider” og hvem som er ”outsider”?* Kapittelet er delt i to. Først går jeg nærmere inn på hvordan folk i Manang og Ghyaro ser ”seg selv” og deretter hvordan de ser ”andre”, nemlig innflyttere. Jeg vil vise hvordan identitet blir kategorisert i Manang og Ghyaro, og bruker begrepet ambivalens for å forklare hvordan ”andre” blir sett som både ressurs og en trussel.

Kapittel syv svarer på underproblemstilling 2: *Hvilke normer og regler for bruk av ressurser er det i Manang og Ghyaro i forhold til ”insidere” og ”outsidere”?* Her belyses ulike regler og normer i Manang og Ghyaro i forhold til innflyttere og lokale innbyggere. Jeg tar utgangspunkt i at regler og normer er utformet ved hjelp av ideologi, og at lokalsamfunnet reproducerer ideologi gjennom praksis.

Jeg vil i kapittel åtte svare på underproblemstilling 3: *Hvordan kan innflyttere få tilgang til ressurser? Er tilgang til ressurser avgjørende for innflytteres mulighet til å få ny identitet og*

bli del av en ny kategori? Her forklarer jeg hvordan innflyttere kan bli en del av lokalsamfunnet gjennom tilgang til ressurser. Kapitlet er todelt, og er først en diskusjon om muligheten for innflyttere i Manang til å bli en del av en ny kategori og få en ny etnisk identitet. Den samme diskusjonen vil omhandle innflyttere i Ghyaro.

Kapittel ni er en diskusjon rundt underproblemstilling 4 som jeg vil komme tilbake til senere. Jeg diskuterer her hvordan etnisk identitet konstrueres.

Oppgaven ender med en oppsummerende diskusjon i kapittel ti.

For å forstå utgangspunktet for teorier og metode er det nødvendig å plassere oppgaven i en geografisk kontekst. Valget av feltområde var ikke tilfeldig. Temaet migrasjon er spesielt aktuelt og viktig i Manang og Ghyaro. I neste kapittel tar jeg for meg en beskrivelse av Nepal og av området og landsbyene jeg var i felt

2. Forskningsområde

2.1 Innledning

Temaet migrasjon kan forskes på overalt, også mange steder i Norge. I det jeg fortalte min veileder om valg av tema, foreslo han imidlertid en dal i Nepal: Manang dalen. Temaet migrasjon er spesielt aktuelt i området. Jeg så det som en gylden mulighet til å erfare et spennende og utfordrende feltarbeid. I dette kapittelet vil jeg fortelle om Nepal og de to landsbyene jeg valgte ut til mitt feltarbeid, Manang og Ghyaro.

2.2 Nepal

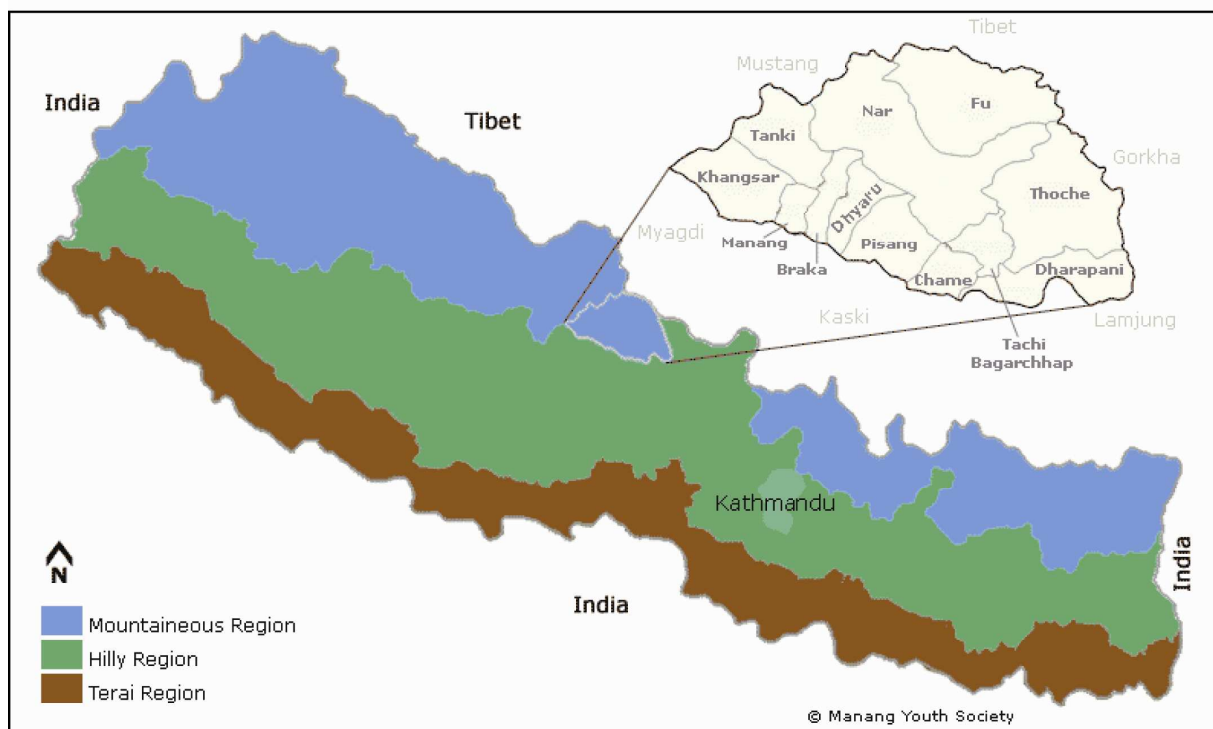
Nepal er lokalisert mellom verdens to mest folkerike stater, India og Kina, som begge har hatt sterk innflytelse på det lille landet gjennom historien. Staten Nepal ble opprettet 1768, men var avhengig av Kina fram til 1912. Landet ble aldri kolonialisert, men utenrikspolitikken ble i en lang periode styrt av inderne og britene. Inntil senere tid har landet blitt styrt av ulike slekter. Senere er kongens innflytelse blitt viktigere innenfor politikken (<http://www.globalis.no>).

Nepal er et av de fattigste landene i verden. På 1990-tallet opplevde Nepal en rask positiv utvikling innen mange sosiale indikatorer, men fremgangen har sakkett noe av de senere årene, og med en tredjedel av befolkningen under fattigdomsgrensen har Nepal fortsatt betydelige fattigdomsproblemer. Nedgangen skyldes de store problemene mellom Nepals regjering og lokale opposisjonsgrupper, maoister. Etter flere år med en økonomisk vekst på rundt 2 % forventer myndighetene nå en vekst på rundt 5 %. Gitt at situasjonen tillater at økonomien normaliseres, bør 5-6 % være mulig de første par årene. Dette vil reflektere at flere bedrifter kommer tilbake til normal produksjon, bønder vender hjem til jorden sin og antall turister øker (<http://www.landsider.no>).

I februar 2005 ble det erklært unntakstilstand i Nepal. Kong Gyanendra tok over all makt og kastet nasjonalforsamlingen. I tillegg ble flere politiske ledere satt i husarrest. Folket i Nepal var preget av de pågående uroligheter. Selv om de største urolighetene oppstod like før mitt feltarbeid, hadde dette ingen innvirkning på reisen eller arbeidet. I april 2006 var det store opptøyer i Kathmandu som resulterte i at nasjonalforsamlingen ble gjeninsatt.

Nepal er et fjelland og størstedelen av landet består av fjellområder. Nord i Nepal finner vi fjellkjeden Himalaya. Begrepet fjell har derimot ikke en betydning i Nepal før de overstiger 4700 meter. Jordbruk og fedrift er hovednæringene, men en stadig viktigere inntektskilde er turistnæringen samt eksport av varer som tepper og tekstiler. Ved eksport av varer er landet avhengig av India, men økonomiske bånd er også knyttet til Kina og Bangladesh.

Folketallet i Nepal er estimert til å være 28 millioner (juli 2006). Befolkningen består av et stort antall etniske grupper med mange språk og religioner. Til sammen er det over 40 etniske grupper og over 70 ulike språk. Nepali er det dominerende språket og hindu den dominerende religionen. Likevel er 11 % buddhister. Befolkningen i feltområdene inngår i prosentandelen buddhister. Denne oppgaven konsentrerer seg om to landsbyer, lokalisert nord i Nepal, i Annapurna området. Begge landsbyene befinner seg i Manang-dalen og er en del av Manang district.

Figur 1: Kart over Nepal, Manang district uthevet. Innenfor Manang district ser vi Nar og Phu (www.destinationmanang.com).

2.3 Feltområde

Manang district består av tre regioner, Nyeshang eller Manang valley, Gyalsomdo valley og til slutt Nar Phu valley. Manang-dalen er lokalisert i et område hvor turisme begynner å bli viktig. Mange fotturister går trekkingruten ”Annapurnasirkelen”. Manang-dalen er en del av ruten og mange turister stopper spesielt i landsbyen Manang for akklimatisering. De viktigste landsbyene i øvre Manang dalen er Pisang, Braka, Ngawal, Ghyaro og Khangsar. Landsbyene er lokalisert mellom 3200 og 3900 m.o.h. Jeg valgte meg ut to av disse landsbyene for å sammenligne dem. Den første er den største landsbyen i Manang-dalen: Manang, 3540 m.o.h. Denne landsbyen ligger sentralt i turistruten. Den andre landsbyen er en mindre landsby utenfor selve trekking ruten, Ghyaro: 3690 m.o.h. Når jeg omtaler Manang, betyr det Manang landsby. Ellers omtaler jeg Manang-dalen.

De fleste i Manang-dalen lever av jordbruk. Området er preget av terrasserte jordbruksareal hvor det dyrkes hvete, havre, bokhvete, poteter og grønnsaker som blant annet gulrøtter, kål og hvitløk. De siste 30 årene har flere satset på turisme. Det er bygget hoteller, butikker og spisesteder. I tillegg er det også en egen internettkafè, den eneste langs Annapurnasirkelen. Hotellene får strøm og varmt vann fra solcellepaneler, mens befolkningen ellers verken har strøm eller varme. Dette illustrerer hvordan dalen er oppdatert når det gjelder nyere fasiliteter og er påvirket av globalisering, samtidig som dalen er isolert og upåvirket av verden rundt.

Figur 2: Ghyaro landsby. Foto tatt av forfatter 2005.

Figur 3: Manang landsby. Foto tatt av forfatter 2005.

Fra slutten av 1800-tallet fikk innbyggerne i Manang-dalen spesielle handelsfordeler. Folk fra Manang-dalen fikk reise og handelslisens som fritok dem fra varekatt. Folk fra Manang-dalen var også blant de første i Nepal som fikk visum, slik at de kunne reise til andre deler av sørøst Asia for å drive internasjonal handel. Dette førte til store konkurransefordeler for innbyggere fra Manang og startet samtidig en migrasjonsbølge.

For ca 40 år siden startet en nyere migrasjonsbølge. På 1970 og 80- tallet migrerte spesielt mange ut av dalen og de fleste migrerte til urbane sentra, som Kathmandu og Pokhara i søken etter bedre økonomiske muligheter. I dag bor mer enn halvparten av befolkningen fra Manang-dalen i Kathmandu. Fra 1979 til 1991 ble befolkningen i Manang-dalen redusert med over 60 % (Rogers, 2004). Aase (til publisering) hevder at ca 520 hushold har migrert ut fra dalen og til byer som Kathmandu og Pokhara. På 1980- tallet var mange av husene og jorden i Manang dalen ubebodd og ubrukt. Dette ble sett på som en positiv effekt av all ut-migrasjonen, da det ikke lenger var nødvendig å kjempe om ressursene. På den andre siden oppstod negative problemer som følge av utflyttingen. Det største problemet var et akutt behov for arbeidskraft og mangel på arbeidskraft til å dyrke jorden. I tillegg var det ingen til å hindre forfallet på husene. Løsningen var arbeidskraft utenfra, betalt ved hjelp av ”remittances”¹ fra de som var migrert ut av dalen (Cooke, 1985, Rogers 2004). Arbeidskraften ble hentet inn fra blant annet nabolikdistriktet Gorkha. I dag fortsetter det å komme nye folk til Manang dalen. Samtidig som mange migrerte ut, flyttet også mange inn. Stedet er spesielt attraktivt for inn- migrasjon på grunn av ledig jord. Bildet under viser noen av følgene migrasjon har ført med seg ved at husene ikke vedlikeholdes.

Figur 4: Fraflyttede hus forfaller i Manang, foto tatt av forfatter 2005.

Fra 1970 tallet migrerte det spesielt mange tibetanere inn til Manang-dalen. I dag er mange hus med tilhørende jord leid ut til innflyttere både fra Tibet, Dolpa, samt noen fra Gorkha og

¹ Det eksisterer ikke et norsk ord for ”remittance”, men begrepet kan forklares som oversendelse av penger fra migranter til familien på hjemstedet

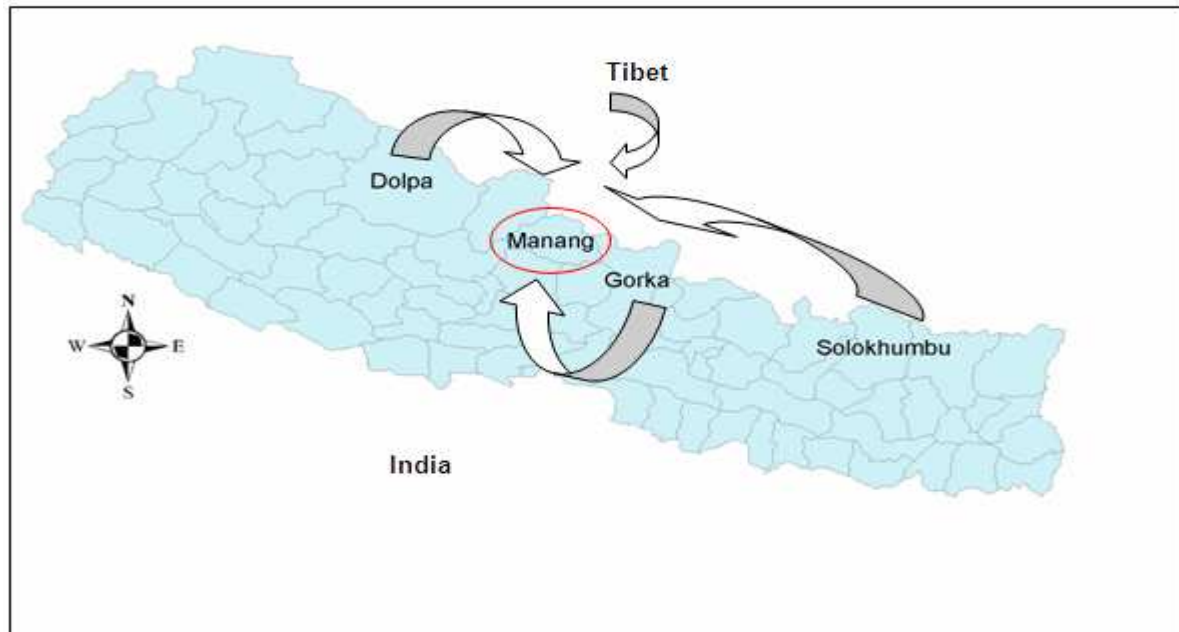
Solokhumbu (også kalt Solo). I Ghyaro bor det også mange fra Nar og Phu, som er innenfor Manang District, men allikevel forstås de som innflyttere. Noen migranter har flyttet tilbake til Manang. De fleste som bor i Manang dalen i dag, reiser periodevis til Kathmandu for å unngå den lange og kalde vinteren.

År	1979	1991	2001
Manang (inkl. Tenki, Humde og Julu)	1810	698	920
Ghyaro (inkl. Ngawal)	-	332	352

Figur 5: Befolkning i Manang og Ghyaro (Rogers, 2004:16)

Tabellen viser hvordan befolkningstallet har endret seg siden 1970 årene. Det finnes ikke klare tall på hvor mange som bodde i Ngawal - Ghyaro på 70 tallet fordi tallene viser seg å være inkludert i tallene for landsbyen Pisang. Fra 1991 til 2001 har befolkningstallet steget. Dette kan forstås ved hjelp av to faktorer: folk flytter tilbake til dalen og innflyttere kommer fra andre steder.

Majoriteten av innflytterne i Manang-dalen kommer som nevnt fra Tibet, Dolpa, Gorkha, Nar- Phu og Solokhumbu. Ifølge Aase (til publisering) har ca 115 hushold flyttet til Manang-dalen de siste 40 år. Av disse er 52 hushold opprinnelig Tibetanere, 32 hushold er Dolpalis, 16 hushold er fra Nar- Phu og 15 hushold Gorkhalis. Hvert hushold har ca seks medlemmer. I neste figur ser vi kart over Nepal, hvor stedene innflytterne kommer fra er merket.

Figur 6: Kart over Nepal. Pilene indikerer hvor innflytterne i Manang kommer fra.

2.4 Oppsummering

Hensikten med dette kapittelet har vært å gi et rammeverk rundt oppgaven og plassere problemstillingene i en spesifikk kontekst. Vi har sett hvordan landsbyene er isolerte samtidig som de er påvirket av globalisering. Jeg har videre forklart hvorfor temaet migrasjon er sentralt i feltområdene. I tillegg har jeg kartlagt hvor innflytterne i Manang kommer fra og hva som er de viktigste problemene ved migrasjon i Manang-dalen. Jeg har presentert Nepal, samt feltområdene Manang og Ghyaro. Mange har flyttet ut av Manang-dalen, samtidig som mange har flyttet inn. Dette utgjør grunnlaget for oppgaven og videre problemstillingene. For å svare på problemstillingene er det behov for et teoretisk rammeverk.

3 Teorigrunnlag

3.1 Innledning

For å gjøre en analyse, er det behov for et teoretisk rammeverk. I dette kapittelet vil jeg beskrive ulike teorier som er fruktbare for å gi svar på mine problemstillinger. Kapittelet er strukturert slik teoriene passer i sammenheng og utfyller hverandre. Prosjektet handler om hvordan mennesker i Manang og Ghyaro identifiserer seg til sted samt identifiserer seg som etnisk gruppe. Videre tar jeg for meg hvordan innflyttere blir en del av stedet og hvordan regler og normer er med på å forme dette forholdet.

For å belyse hvordan mennesker i Manang og Ghyaro skaper sin identitet vil jeg bruke teorier om stedsidentitet og om etnisitet og identitet. Her vil jeg fokusere på sentrale begreper som primordialisme og instrumentalisme. For å belyse hvordan innflyttere blir en del av stedet, vil jeg ta utgangspunkt i Cresswells (1996) teori om "in place, out of place". Fremgangsmåten "farming system tilnærming" beskriver hvordan utnyttelse av lokale ressurser fungerer.

3.2 Sted som sosial konstruksjon

Hvordan sted utformes er en del av kjernen i samfunnsgeografien. I dag bruker vi begrepet sted på ulike måter. Sted kan refereres til som en lokalisering eller en bygning, men ofte er sted noe som gir oss mening, og betyr noe for oss personlig. Vi relaterer derfor sted til både lokalisering, og sted som noe trygt.

Jeg velger å se sted som sosial konstruert, der mennesker har innflytelse over, og mulighet til å endre stedets innhold. I følge Cresswell (2005) er det to ting som konstruerer sted sosialt. Det første er mening om sted og det andre er materielle strukturer på et sted. Måten vi erfarer sted, og måten vi gir stedet mening bygger på det sosiale miljøet vi lever i. I tillegg er stedets utforming et produkt av det materielle. Bygninger, plantede trær og veier er ikke naturlige, men utformet av mennesker som bor der. Sted som en sosial konstruksjon oppfattes og gis mening ut fra den enkeltes erfaringer og interesser. Disse erfaringene kan igjen justeres i møte med andre.

Tankegangen om sted som sosialt konstruert er dialektisk (Berger og Luckmann 1966:9). Det vil si at det er gjensidig påvirkning mellom individ og samfunn. I en slik prosess utvikles det

som blir vår virkelighet. Tuan (1991) mener geografer og mennesker generelt, ser på sted som et resultat av transformering av natur. Han påpeker likevel at prosessen ikke bare formes av natur, men i tillegg av menneskers beslutninger og kommunikasjon med hverandre. Sted blir dermed skapt gjennom menneskelig aktivitet.

Aase (1994) peker på tre fundamentale spørsmål for en fruktbar presentasjon av rom. Det første spørsmålet konsentrerer seg om hva rom er. Fordi menneskers handlinger er ulike på forskjellige steder og til forskjellige tider, vil sted eller rom konstrueres ulikt. Rom og sted kan tolkes på uttallige måter ut fra hvem som konstruerer, og ikke minst hvem som representerer stedet. Noen definerer sted som en container, en kategori med klare grenser til andre kategorier, mens andre definerer sted som en prototyp. Aase (ibid) sier videre at alle definisjoner av sted er meningsfulle definisjoner. Sted er derfor hva mennesker vil det skal være. Folk, også i Manang dalen, produserer og former stedet indirekte mot et mål om hva de mener stedet bør inneholde.

Det andre spørsmålet fokuserer på hvordan rom blir produsert. Aase (ibid) mener rom blir produsert gjennom mening. Folk velger ofte bosted på grunnlag av den mening man tillegger stedet. Et sted kan oppfattes som tiltalende for noen, mens det for andre kan oppfattes negativt.

Det tredje spørsmålet er hvordan rom er relatert til sosiale prosesser. Aase (1994) mener det bør fokuseres på sosiale prosesser og se hvordan rom blir relevant i disse prosessene, for eksempel hvordan sted blir relevant i utforming av identitet. Vi må tolke andre menneskers konstruksjon av sted, og frigjøre oss fra et begrenset syn på rom. Det er også viktig å se på andres representasjoner av egne og andres livsverden, og se hvordan rom er konstruert i forhold til kosmologi. Slike kulturelle og individuelle konstruksjoner av sted kaller Aase (1994) for symbolsk rom. Representasjoner av mennesker og sted kan gi oss et bilde på hvordan mennesker ser på sted og rom. Andres synspunkt på sted og rom utgjør slike representasjoner. Dette skal vi se videre på i neste avsnitt.

3.2.1 Representasjoner

En måte å lære om verden på, er gjennom representasjoner. Holloway og Hubbard (2001) definerer representasjoner som enhver form for kommunikasjon hvor mennesker forteller hverandre om verden og deler informasjon. I vårt hverdagsliv er vi omgitt av representasjoner når folk forteller noe om seg selv, om andre mennesker, om hjemstedet eller fremmede steder, om objekter, erfaringer og følelser. En kan skille mellom to ulike typer representasjoner. Det er de representasjoner som ønsker å kommunisere noe om sted, og de representasjoner som indirekte kommuniserer negative eller positive assosiasjoner om stedet. I begge eksemplene vil individet eller gruppen som gjør representasjonen bruke bilder i en spesiell hensikt, for at folk skal få et negativt eller positivt inntrykk av stedet.

Representasjoner former ulike individers mening om sted. De kan også forme individers erfaring av sted, og oppførsel på stedet. Fordi representasjoner av sted har innflytelse på menneskers synspunkter og oppførsel, forklarer Holloway og Hubbard (2001) at representasjoner kan brukes for å kontrollere steder og mennesker på stedet. Representasjoner handler om et delt meningssystem, altså felles måter å se på verden, samt å tolke verden ut fra. Holloway og Hubbard (2001) ser representasjoner og mening som sosialt konstruert. Representasjoner av mennesker og sted som bra eller dårlig, påvirker igjen relasjonen mellom mennesker og sted. Et empirisk eksempel som illustrerer dette, er en informant som uttrykker sin frustrasjon om folk fra Gorkha ved dette utsagnet: ”*alle de som kommer her fra Gorkha, kan ta ressursene fra oss*” (informant 1). I det hans tolkning av fenomenet representeres, genereres et negativt inntrykk av Gorkha som sted. En må akseptere at mennesker og sted blir representert på bestemte måter og deretter forsøke å finne ut hvordan og hvorfor mennesker og steder blir representert slik. Identitet kan si mye om menneskers forhold til sine omgivelser. Bakgrunnen for bruk av representasjoner bunner ofte i en identitetsfølelse.

3.2.2 Stedsidentitet

Grunnleggende handler identitet om hvem og hva man selv føler tilhørighet med, og hvem andre setter en i bås med. Individets forhold til stedet og til et kollektivt felleskap former menneskers identitet. Jeg vil i oppgaven ta i bruk to typer identitet, stedsidentitet og etnisk identitet. Men hva er stedsidentitet?

Sted er som nevnt noe som utvikles av mennesker. Mening som gis til sted kan bli så sterk at stedet blir en del av folks identitet. En måte å føle identitet til et sted er ved å føle tilhørighet

til stedet. Deler av hvordan folk definerer seg selv er symbolisert ved visse kvaliteter til stedet (Massey og Jess, 1995). Sterk stedsidentitet henger sammen med graden av tilknytning og tilhørighet til stedet man kommer fra. Kjenner man en sterk tilknytning, eller en sterk følelse av å høre hjemme, så har man også en viss grad av identitet knyttet til det å være fra stedet. I litteraturen er det å ha røtter på et sted en forutsetning for å ha en individuell stedsidentitet (Spring, 2001).

”Sense of place” eller stedsfølelse er det mest generelle begrepet på forholdet mellom sted og menneske. ”Sense of place” defineres som meningen tillagt en spesiell setting av en person eller gruppe. Jørgensen og Stedman (2001) sin definisjon erklærer at sted er senter for mening og noe man bryr seg om, som videre fremhever følelser i mennesket og gir en spesiell identitet. Stedsidentitet betyr at individet relaterer sin personlige identitet med både det fysiske miljøet, i tillegg til ideer, tro, følelser, oppførsel og verdier til stedet. Relph (1976) (referert til i Jørgensen og Stedman, 2001) hevder at forholdet til sted intensiveres over tid, samt at forholdet til sted er basert på forholdet til andre mennesker og ikke de fysiske omgivelsene. I følge Lysgård (2001) er identitet sosialt konstruert og skapes i forholdet mellom individer, og mellom individer og deres omgivelser. Det er et relasjonelt fenomen som varierer i tid og rom. Identitet har imidlertid hatt en tendens til å bli oppfattet essensialistisk som et grunnleggende trekk ved et individ eller en gruppe. En slik forståelse betyr at en deler verden i ”oss og dem”. Dette gjør det vanskelig, om ikke umulig, å krysse grensen mellom disse to kategoriene.

I følge Massey og Jess (1995) skapes også identitet gjennom geografiske grenser. Ved å etablere et skille mellom dem som er på innsiden av stedet og de som kommer utenfra, vil ens egen identitet til stedet bli sterkere. Noen vil føle en sterk identitet knyttet til det å være fra et sted, men identitet kan også være bundet til en spesiell gruppe, eller symboler og verdier i gruppen. Identitet kan på denne måten ses i sammenheng med etnisitet og etniske grupper.

3.3 Etnisitet

Gran (2002:180) forklarer at vi finner igjen den hverdagslige omgangen med ordet “etnisk” i den begrepsbruken som har vært anvendt i sosialantropologien. Enkelte sosialantropologer mener at ”vi er alle etniske”, men til tross for dette er stort sett alle som blir definert i etniske grupper en minoritet av befolkningen.

Det finnes mange måter å definere etnisitet på. Definisjonene er varierende, og bærer preg av manglende enighet om hvordan etniske grupper skal skilles eller identifiseres. Dette viser seg ved å se på utviklingen av synet på etniske grupper i et historisk perspektiv. Ordet etnisk stammer fra det greske "Ethnos" som betyr mennesker som bor sammen, spesielle stammer av dyr, nasjon eller folk. Både etnisk og etnisitet har sin opprinnelse i dette substantivet.

Etnisk gruppe, "rase" og nasjon er tre konsepter som har en felles kjerne (Fenton, 2003:14). Felles er ideen om kollektivt opphav eller ætt. Dette gjør dem vanskelig å skille fra hverandre. Etter hvert har etniske grupper ofte erstattet "raser og rase", og det har utviklet seg et skille mellom nettopp etnisk gruppe, rase, og nasjon, selv om de har en felles kjerne. Huxley og Haddon (1935) mener etnisitet bestod av at de involverte hadde like fysiske trekk. Senere dro Park (1950) og Boas (1950) (i Fenton, 2003) fokuset bort fra fysisk differensierte grupper mot å definere etnisitet ved hjelp av sosial posisjon og kultur. Videre uttrykker Weber (i Hughey, 1998) at "rase" er knyttet til det fysiske, mens etnisitet er knyttet til det sosiologiske hvor en etnisk gruppe handler om å ha en tro på, eller ide` om en felles bakgrunn.

Det er viktig å presisere forholdet mellom etnisitet og nasjonalisme. I følge Gellner (1997:8) er en gruppe som er stor nok til å dominere en politisk enhet, eller kan forme sin egen enhet, en nasjon. Der det derimot handler om en minoritetsgruppe, snakker vi om en etnisk gruppe eller samfunn. Et videre steg er å se etnisitet som en sosial konstruksjon. Mennesker besitter kultur og deler en felles bakgrunn, som blir utviklet til en "ide`" om et fellesskap. Fenton (2003) forklarer at etniske grupper er sosialt konstruert, og ikke bare grupper som deler bakgrunn og kultur.

Barth (1996:175) definerer etnisitet som en sosial enhet. Han forklarer at etnisitet er et spørsmål om medlemskap i en gruppe. Etnisitet dreier seg derfor om organisering av grupper. Andre som deler ideen om etnisitet som en sosial enhet er Morris (1968) i Fenton (2003). Han mener at grupper, karakterisert som mennesker, er rekruttert på klare premisser og bundet til hverandre av institusjonaliserte regler. Gruppen må videre være organisert for at den skal bestå. Rettigheter og krav for medlemskap må regulere intern orden og forhold til andre grupper. Hvis gruppen er sosialt konstruert, kan konstruksjonen ha blitt gjort fra ulike hold. Gruppen kan være konstruert "for oss av andre", den kan være konstruert av eliten i gruppen, eller av gruppen som en kollektiv handling. I tillegg kan gruppen være formet som en konsekvens av statlig handling eller makt.

Jeg ønsker å se nærmere på hvor viktig etniske grupperinger er, hvordan mennesker i Manang og Ghyaro identifiserer seg som etnisk gruppe og hvordan etnisitet kan være en forklaringsfaktor i dannelsen av gruppeidentiteter. Handling, konflikt og sosiale relasjoner blir drevet av etnisitet. Fenton (2003) nevner aktuelle spørsmål for å dele etniske grupperinger inn i kategorier. Hvor går grensene mellom de etniske grupperingene, hvem gifter seg med hvem utenfor og innenfor de etniske grupperingene, og ligger disse bestemmelsene i gruppens karakteristikk? I forbindelse med min første problemstilling, om hva mennesker i Manang og Ghyaro baserer sin identitet på, ønsker jeg å belyse ulike begreper som omhandler etnisitet og identitet.

3.3.1 Etnisk identitet

Identifisering av etnisk gruppe forekommer på ulike måter. En pågående debatt omhandler fire begreper som assosieres til etnisitet og fremstiller identifisering av en etnisk gruppe. Disse er primordialistisk, indirekte, situasjonsbestemt og instrumentelt. Jeg vil ta i bruk ytterpunktene av synspunktene og belyse begrepene primordialisme og instrumentalisme og samtidig presentere den siste problemstillingen

4. Er etnisk identitet i Manang og Ghyaro primordialistisk eller instrumentell i sin karakter?

Jeg tar utgangspunkt i at det er forskjell mellom hvordan identitet oppfattes i de to landsbyene og at etnisk identitet er stedsspesifikk.

3.3.2 Primordialisme og instrumentalisme

I følge Fenton (2003:77) handler primordialisme om å forstå hvordan mennesker er relatert til, bundet til og hvordan man identifiserer seg med hverandre. Primordialisme er en måte å konkretisere sosiale bånd i ulike samfunn. Videre peker Fenton (2003) på at primordialisme er når mennesker har virkelige bånd til nettverk, og er lojale til egen gruppe. De er knyttet til symboler, verdier, og forpliktelser. Fenton (ibid) forklarer også at Geertz (1973) mener primordialisme handler om at mennesker har et forhold til andre som snakker det samme språket og som har en kollektiv fortid og fremtid.

Primordialisme forbindes med et essensialistisk syn hvor den etniske gruppen baserer seg på tradisjonelle bånd, og hvor kultur er tradisjonelle karakteristika. Gellner (1997) forklarer at i følge et primordialistisk syn, går man ut fra at etniske enheter har bestått over lange

tidsperioder og har generert dype emosjonelle bånd på en uproblematisk måte. Primordialisme er grunnleggende for hvordan vi tenker på etnisitet innenfor sosiologisk teori, samt hvordan vi tenker på samfunnet (Fenton, 2003). Primordialisme betyr at man som menneske har en følelse av identitet som er forankret i individet fra et tidlig tidspunkt (ibid). Fordi primordialisme regnes som en essensialistisk posisjon har den blitt betraktet som både deterministisk og undertrykkende.

Videre handler primordialisme om delt kultur og bakgrunn. Det handler om at ideer om bakgrunn og kultur blir mobilisert og brukt, i tillegg til å gi krefter til et samfunn, eller en gruppe. Dette står i kontrast til det instrumentalistiske synet på etnisitet som en tilfeldighet hvor man er ” nepalsk når det passer meg”, ”eller norsk når det er gunstig”.

Instrumentalisme ses i sammenheng med et modernistisk syn, hvor folk identifiserer seg som etnisk gruppe for å oppnå fordeler. I følge Gellner (1997:7) er poenget ved å understreke etnisk egenart å oppnå politisk eller økonomiske fordeler. Fenton (2003) hevder at hvis oppførselen innad i en etnisk gruppe fremmer enten individuelle eller kollektive politiske eller økonomiske fordeler, vil denne handling bli sett på som instrumentell. Instrumentell etnisitet kan ses i sammenheng med konstruktivistisk identitet, hvor identitet skapes for å tjene et formål, eller for å skape et skille mellom ”oss” og ”dem”. Etnisk handling blir derfor ofte sett som opportunistisk, for å oppnå spesielle mål som kan fullføres gjennom å bruke sin etniske identitet bevisst. Den instrumentelle karakter av etnisk tilhørighet blir sett på som kalkulerende, og kan derfor ikke motsette seg etnisk identitet på bakgrunn av føleleser.

Problemet i debatten om primordialisme og instrumentalisme grunner i to spørsmål. Er etniske grupper virkelige?, og er gruppene styrt av følelser eller rasjonell kalkulering? (Fenton, 2003). Dette er spørsmål jeg ønsker å ta opp i oppgaven. Hvordan folk identifiserer seg som etnisk gruppe handler egentlig om hvordan de som har makt innenfor en etnisk gruppe velger ut aspekter ved en gruppes kultur, tillegger det egen og ny verdi, og til slutt bruker dette som symboler for å mobilisere gruppen. Dette for å forsvare ens interesser og for å kunne konkurrere med andre grupper. Gellner (1997) hevder at gjennom en slik prosess kan makteliten innenfor enhver gruppe handle i relasjoner til både den primordialistiske og instrumentalistiske retning.

I analysen vil jeg rette oppmerksomheten mot grenseprosesser og rekrutteringsprosesser. Fordi etnisitet og identitet henger sammen, må medlemskap i en etnisk gruppe bero på både tilskrivelse og selv- tilskrivelse. Identitet må være noe som andre erkjenner og forholder seg til, og som medlemmene selv ser som forpliktende (Barth, 1996:175). Bare i den grad personer føler seg som medlemmer av en etnisk gruppe, vil de selv handle ut fra det og derved gjøre etnisitet til en atferdsmessig realitet. I det etnisitet blir en atferdsmessig realitet, krever dette at man oppfører seg i tråd med regler og normer som gjelder innenfor den aktuelle etniske gruppen. På en annen måte kan en si at man må oppføre seg i tråd med rolleforventningene. Dette leder oss over på teorier om hvem som er utenfor eller innenfor sted. Hvordan man identifiserer seg som en etnisk gruppe, og hvordan man inkluderer mennesker i denne etniske gruppen, er temaer jeg vil belyse i analysen.

3.4 På innsiden eller utsiden?

Følelsen av hvor en hører hjemme henger sammen med ens relasjoner til andre mennesker. Cresswell (1996) forklarer at det er forventningene om oppførsel som relaterer en posisjon i en lokal struktur til handling. Det betyr at rolleforventningene til en person på et spesielt sted avgjør om personen blir en del av dette stedet. Sted kombinerer slik det romlige med det sosiale og det blir "sosialt rom". Mange forventninger til oppførsel er lovfestet (status), men de fleste forblir uskrevne (rolle) og tatt for gitt. Forventninger kan avgjøre om mennesker ses på som "in place" eller "out of place", eller om man er på innsiden eller utsiden. Berg og Dale (2004:51) forklarer at "in place- out of place" på norsk kan oversettes til "på sin plass", eller "ikke på sin plass". I følge Berg og Dale (ibid) er det viktig å studere hvordan ideer om hva som er riktig, rettferdig eller passende blir formidlet gjennom steder.

3.4.1 Inkludering og ekskludering

Å føle nærhet og forutsigbarhet er viktig for mennesker. Et vanlig ønske for folk flest er å leve på et sted som er stabilt, hvor man kan relatere seg til handlinger som skjer på stedet, og hvor handlingene blir forstått av alle. Sibley (1999:115) forklarer at ønsket om orden reflekterer angst om å ikke bli forstått, angst for uforutsigbare ting, samt angst for endringer i det lokale miljøet som kan redusere følelsen av å være tilfreds. Derfor er det viktig for mennesker å ha kontroll over både de sosiale og materielle forholdene i et samfunn. Det produseres derfor regler i lokalsamfunnet som holder redselen for det ukjente på avstand. Jeg vil fokusere på hvordan dette skjer i Manang, ved at det produseres regler som holder innflyttere på avstand. Jeg hevder at det sosiale rommet er markert med stereotypier, altså et

forenklet mentalt bilde av sted og mennesker (som har felles karakteristiske eller typiske kvaliteter). Disse stereotypene ligger i sinnets underbevissthet. Dette utvikler videre et skille mellom ”oss” og ”dem”.

Sibley (1999) mener at representasjoner av andre mennesker eller steder enten er gode eller dårlige. Ved at representasjoner enten er gode eller dårlige blir angsten eller den gode følelsen projisert over på andre. Effekten skaper en grensefølelse. Sibley (ibid) mener videre at indikatoren ikke bare handler om folk som ikke er som oss, men at det også er et uttrykk for negative følelser om steder som ”ikke er som vårt sted”. Sibley (ibid) hevder at ”andre” steder kan være negative og at mennesker prøver å distansere seg fra slike steder. Holloway og Hubbard (2001) presiserer at et viktig aspekt ved opprettholdelsen av steder, er muligheten til å ekskludere andre mennesker fra stedet. Folk utvikler en forståelse av at spesielle steder tilhører spesielle mennesker. Derfor er det viktig å forsvare stedet (ibid).

Utforming av sted involverer definisjonen om hva som er på utsiden. Ekskludering og inkludering avgjør hvordan et sted stadfestes. Bruken av uttrykket ”på sin plass” og ”ikke på sin plass” viser en tett tilknytning mellom geografisk sted og forventninger om normativ oppførsel. Cresswell (2005) mener at når noe eller noen blir dømt til å være på utsiden av et sted, har denne begått en transgresjon eller avvik, en har krysset en linje. Linjen som krysses er geografisk og sosio- kulturell. Det er ikke alltid en slik transgresjon er beregnet fra utøveren sin side, men i følge Cresswell (ibid) er det den som blir forstyrret av handlingen som avgjør om det er en transgresjon. Det er forventningene til handling som avgjør om det er en transgresjon eller ikke. Bakgrunnen for forventningen er normativ eller ideologisk.

3.4.2 Ideologi

Ideologi involverer konstitusjonen av, samt mønsteret av hvordan mennesker lever deres liv som bevisste, reflekterende initiativtakere av handling, i en strukturert og meningsfylt verden (Cresswell, 1996:14). Ideologi fungerer på tre nivåer. Disse er hva som eksisterer/ hva som ikke eksisterer, hva som er rett/ galt, og hva som er mulig/ ikke mulig. Sted spiller en rolle i alle tre nivåer (ibid). Jeg fokuserer på nivået som avgjør hva som er rett og galt. Ideologiske fordømmelser av handling varierer i ulik geografisk kontekst. Hvilke handlinger eller regler som er rette eller gale varierer i forhold til hvor handlingen eller reglene utføres.

Det er mange typer ideologier. Det kan for eksempel være en ideologi om seksualitet eller rase. I denne oppgaven vil jeg bruke ”ideologi om etnisitet”. Cresswell (1996:15) peker på at mange ideologier definerer ens posisjon i en større struktur. En posisjonell ideologi viser en posisjon. Den har todelt karakter ved at en er bevisst sin egen og andres posisjon på stedet. Ens bevissthet på å være ”in place”, er strukturert med en bevissthet om hvem som er ”out of place”. Sted er en av de letteste måtene å føle seg inkludert på, og i tillegg gjenkjenne og dømme andre posisjoner. Cresswell (1996) tar i bruk en metafor for bevisstheten av å være i eller utenfor rom. Stedet hvor handling utføres er en aktiv deltaker som avgjør om handlingen er rett eller gal. Dette leder oss inn på praksis.

Ideologi er mer enn et sett med ideer. Ideologi påvirker hva folk gjør fordi det handler om ideer med innflytelse på folks handling. Mennesker leser steder ved å handle i dem, og sted får mening ved å handle i dem. Sted blir produsert av praksis som utføres på bakgrunn av ideologiske grunner. Videre reproducerer stedet praksis som føles rett for stedet. Cresswell (1996) forklarer at ved å handle på en viss måte på et sted får utøveren en spesiell relasjon til stedets ideologi. Men hvordan virker ideologi?

I ethvert samfunn har mektige mennesker muligheten til å påføre ideologiske ideer på andre (Cresswell, 1996). De utvikler historier som hindrer mennesker i å realisere deres egen posisjon som utnyttede individer. Verdiene kommer ovenfra. De som ikke følger verdiene og gjør et avvik eller transgresjon vil bli straffet. Noen ganger forventes en transgresjon.

3.4.3 Transgresjon

I følge Cresswell (1996) er det vanskelig å se hva som er normalt uten å se hva som er unormalt. Transgresjon kan forklares som avvik. Reaksjonen på transgresjon understreker de verdier som er korrekte og passende. Ved å studere det som er tillatt, forstår vi kjernen av det som er rett. Transgresjon beskriver hvordan steder påvirker oppførsel og ideologi. Ved å se på hendelser som fører til ubalanse i et lokalsamfunn finner en fenomener som er ”out of place” og som leder folk til å definere hva som er riktig for den enkelte omgivelse. Vi må erfare en geografisk transgresjon før vi finner en grense.

Handlingen som studeres må ikke ses fra utøverens side Det er ikke intensjonen som er viktig, men resultatet. Transgresjon må ses fra den siden reglene blir utformet. Respons på handling som er avvikende, avgjør om folk er ”out of place”. En transgresjon betyr dermed en handling

dømt for å ha krysset en grense som ikke skulle vært krysset. Siden transgressiv handling er handling dømt til å være "out of place" av dominerende institusjoner, skaper dette potensiale for motstand.

Hva er avvikende? I følge Cresswell (ibid) er avvik synonymt med unormal. Det betyr at folk gjenkjenner noe ved andre mennesker, eller ved andre menneskers handling, som er fjernt fra det vanlige eller dagligdagse. Et eksempel på dette kan være å bli stemplet som skitten, eller hvis man har annerledes klær eller utseende enn det som er "vanlig". Becker (1963 referert i Cresswell 1996:24) definerer avvik som at sosiale grupper skaper avvik ved å utforme regler som ikke skal overtres. Ved å anvende slike regler på mennesker, stemples folk som "outsidere".

Definisjonen av avvik handler om makt. Enkelte har makten til å utforme regler som resulterer i at noen blir stemplet som avviker. Becker (1963 i Cresswell 1996:25) forklarer at regler varierer innenfor sosiale grupper. Ulike klasser, etniske grupper, kjønn, alder eller seksualitet gjenkjenner ulike regler. Ofte har en gruppe makt til å avgjøre hva som er avvikende. Cresswell (ibid) mener at avvik ikke bare gjelder i forhold til regler, men også i forhold til normer. Sted spiller en rolle i utforming av normer, regler og hva som er avvikende. Muligheten til å definere passende oppførsel på et sted er fundamentalt. De som blir stemplet avvikere, blir stemplet som "outsidere". "Outsider" blir brukt for å beskrive mennesker som er ny, eller ikke vet hvordan en skal oppføre seg på et sted. Begrepet "outsider" indikerer at personen ikke forstår hvilken oppførsel som forventes. Jeg tar i bruk dette begrepet fordi innflyttere i Manang blir stemplet som "outsidere". Ofte er det ikke oppførselen som er gal, men en redsel for at "outsidere" skal overtre både skrevne og uskrevne lover og regler.

Hovedpoenget er å finne stedets rolle i konstruksjonen av ideologiske overbevisninger om hva som er normalt. Normalitet kan defineres til en viss grad geografisk, og avvik fra normaliteten kan hjelpe til å definere hvem som hører til hvor. I neste delkapittel presenterer jeg en fremgangsmåte som kan hjelpe til med å gjenkjenne de normer og regler som blir satt i et samfunn. Reglene er ofte utformet for å forhindre at det skjer et avvik eller en transgresjon.

3.5 Farming system

Farming systems er ikke en teori i seg selv, men kan defineres som en løst interdisiplinær fremgangsmåte. Farming systems er forståelsen av jordbruk sett fra et holistisk perspektiv. Både de sosioøkonomiske, miljømessige og teknologiske elementene innenfor jordbruksaktivitet blir tatt i betraktning og sett som en del av et system (Turner og Brush, 1987). Fremgangsmåten blir ofte brukt for å konfrontere de ulike krefter som skaper forandring i systemet.

Turner og Brush (1987) mener at "farming systems tilnærming" kan ha ulikt fokus avhengig av forskerens interesse. Jeg fokuserer på eierskap og bruksrett. Disse komponentene har vært gjennom endring som følge av påvirkninger på systemet, da spesifikt migrasjon. Endring i en av komponentene i et farming system vil føre med seg endringer i de andre komponentene. Endringer i eierskap vil dermed påvirke bruksretten. Komponentene må ses på som avhengig av hverandre, og er ikke hierarkisk oppbygget.

Et farming system består av tre ulike sub-systemer. Turner og Brush (1987) viser til Ruthenbergs (1976) beskrivelse disse tre som et "hierarki av systemer": det menneskelige, det miljømessige og det genetiske. Hver av disse er igjen formet av ulike komponenter. Samfunnsvitenskapen konsentrerer seg om komponenter fra det menneskelige sub system, for eksempel regler for hvem som disponerer ressurser og hvem som ikke gjør det, hvem som bestemmer hvem som skal disponere ressurser, og hvem som har rett til å eie ressurser.

3.5.1. Regler og Normer

Alle jordbrukssystemer har regler som organiserer og regulerer bruk av land. Turner og Brush (1987:15) peker på to typer regler som er kritisk i mange jordbrukssystemer, *kontroll* (*endowment*) og *tilgang* (*entitlement*) til land. De enkleste jordbrukssystemer har uformelle regler som styrer kontroll og tilgang til land. Ettersom befolkningstetthet og bruk av land enten vokser eller avtar, vil reglene bli enten mer komplekse, kritiske eller spesifikke.

Kontroll impliserer ubegrensede rettigheter til bruk av land, forklart som eierskap i den europeiske tradisjonen. Eierne kan selge eller leie ut som han/hun vil. Regler om hvem som har kontroll er styrt av den sosiale gruppen og videre delegert til familier, hushold eller

individ. Kontroll betyr at den som har rettigheten til det, kan bruke jorden, eller landet på en måte som er godkjent av gruppen.

Tilgang dreier seg om hvordan kontroll blir utøvd i praksis. Tilgang blir viktig i det man oversetter kontroll av land til bruk av land. I motsetning til kontroll, impliserer tilgang midlertidige og ikke varige rettigheter, det vil si bruksrett. Noen bruker, forpakter eller leier jorden. Å ha tilgang (sharecropping²), men ikke kontroll er et vanlig fenomen, spesielt hvor det er stort press på land og det dyrkes store, intensive avlinger. Tilgang blir generelt gitt av dem med kontroll, men det blir ofte krevd betaling i form av leie, eller deler av avlingen. Avviket mellom kontroll og tilgang er ofte en indikator på ulikheten i fordelingen av land.

Regler om bruksrett er viktig i de fleste jordbrukssystemer, men er utfylt av regler som gjelder blant annet arbeid. Å rekruttere eksternt arbeid er vanlig i de fleste jordbrukssystemer. Dette kan øke arbeidskapasiteten for en familie eller hushold. Jordbrukssystemer er derfor avhengig av regler for å mobilisere arbeid og belønne arbeidet. Dette er viktige tema i henhold til min problemstilling. Denne fremgangsmåten vil ligge til grunn for å forklare hvordan regler og normer i henhold til kontroll og tilgang til land fungerer i Manang og Ghyaro.

3.5.2 Institusjonelle rammeverk

Rettigheter til land er vanligvis styrt av husholdet og ikke av individer. Avgjørelser om bruk av land er som regel bestemt av husholdet, ikke mer generelle sosiale institusjoner, som lokalsamfunnet. I følge Turner og Brush (1987) har likevel alle jordbrukssamfunn mer generelle sosiale institusjoner. Den mest vanlige gruppen over husholdet eller slektskapet er landsbyen eller lokalsamfunnet. I mange samfunn er lokalsamfunnet delvis basert på slektskap ettersom medlemskap til lokalsamfunnet og rettigheter til land, kontrollert av lokalsamfunnet, krever slektskap. Regler om giftermål internt og eksternt definerer ofte begrensingene og grensene til lokalsamfunnet.

Lokalsamfunnets grenser kan være både territorielle og sosiale. Lokalsamfunnet eier et spesifikt territorium og har spesifikke kriterier for slektskap eller medlemskap i gruppen. Lokalsamfunnet kan videre være internt strukturert. Disse strukturene hjelper til å definere hvem som har kontroll og tilgang til bruk av land. Ulike sosiale institusjoner styrer gjerne

---

² Sharecropping er et produksjonssystem hvor eieren av jorden lar leietaker bruke/dyrke jorden i bytte mot en del av avlingen. I Manang-dalen er leien ofte 1/3 av avlingen.

regler i lokalsamfunnet. Samfunnet og institusjonene dominerer deler av prosessen, blant annet rettigheter til å bruke land. I tillegg dominerer noen hushold andre hushold gjennom, for eksempel, leie av arbeidskraft. Vågenes (2006) hevder at i kampen for å ha kontroll og tilgang, blir institusjoner endret og opprettholdt. Måten folk handler på er strukturert av institusjoner samtidig som institusjoner formes gjennom sosial interaksjon. Derfor er institusjonene ikke statiske, men under kontinuerlig endring. Folk har ulike interesser, makt og kapital og institusjoner regulerer kontroll og tilgang til ressurser. Hvordan *kontroll* og *tilgang* til land og ressurser er formet av institusjoner i lokalsamfunnet, er temaer jeg tar opp i analysen. Jeg vil spesielt fokusere på institusjonelle rammeverk i kapittel 7 om ideologi i lokalsamfunnet.

3.6 Oppsummering

Hensikten med en teoretisk diskusjon er å etablere et grunnlag for videre tolkning i analysen. Teorien skal hjelpe meg ved å vise retningen i arbeidet, samt gi empirien en teoretisk forklaring. I dette kapittelet har vi sett hvordan sted er noe som gir mennesker mening. Mennesker har mulighet til å endre sted, samt gi stedet ulikt innhold. Representasjoner av sted kan styre hvordan vi ser på sted og mennesker som kommer fra ulike steder ved å enten skape et negativt eller positivt uttrykk om stedet. Videre har jeg forklart hvordan mennesker identifiserer seg både til sted, og som gruppe.

Etnisitet er viktig når vi fokuserer på hvordan folk identifiserer seg som gruppe. Det er ulike måter å identifisere seg som gruppe og ulike definisjoner av etnisitet. Her belyses viktige begreper som instrumentalisme og primordialisme. Ulike måter å identifisere seg som gruppe er ofte bakgrunn for praksis. Dette utgjør rammeverket for hvilke regler og normer som blir projisert gjennom ideologi. Når folk lager regler og normer for et samfunn får noen ofte fordeler foran andre. Farming systems tilnærming kan vise oss hvordan ressurser fordeles gjennom regler og normer i lokalsamfunnet. Teori om inkludering/ekskludering og transgresjon har vist oss hvordan negative følelser om andres steder kan føre til at mennesker ikke blir inkludert i lokalsamfunnet. Rolleforventninger avgjør ofte om folk blir en del av stedet eller ikke. Teoriene jeg har presentert i dette kapittelet utgjør grunnmuren for en videre analyse. Først skal vi ha et nærmere fokus på hvilken metode jeg har valgt å bruke i mitt feltarbeid..

4 Metode

4.1 Innledning

I mars 2005 ankom jeg Manangdalen i helikopter. Jeg landet i Homde, en av ni landsbyer i dalen. Før jeg reiste hadde jeg sett for meg hvordan det ville bli å leve der, og ikke minst studere der. Forventningene viste seg til dels å stemme, men det var mer enn bare bekreftede forventninger. De første ukene i felt bidro til mange overraskelser, utfordringer og ganske mye frustrasjon. Feltarbeidet og søken etter data har vært en erfaring på både godt og vondt.

Metodologi er en handling, en prosedyre eller et sett med regler brukt av dem som utfører et forskingsarbeid. En kan si at det er et sett med arbeidsmetoder. Hellevik (2002) forklarer at metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet hører med i arsenalet av metoder. I dette kapitlet vil jeg redegjøre for hvilke metoder jeg har brukt, samt utfordringer og refleksjoner jeg gjorde meg underveis i feltarbeidet.

4.2 Valg av metode

Et forskingsarbeid kan foretas på mange måter. Det metodiske valget en tar er avhengig av hvilke data man ønsker å samle inn, samt hvilken fremgangsmåte som er relevant i forhold til forskingsarbeidet man gjør. Metode er imidlertid en prosess som kan endres underveis.

Enhver forskning har et forskningstema. I tillegg har forskeren valgt en metodisk tilnærming. Disse delene er interrelatert. En av de mest fundamentale valgene som gjøres av en samfunnsforsker er valget av filosofiske utgangspunkt. Naturalisme involverer påstanden om at samfunnsvitenskap er likt naturvitenskapen, mens anti-naturalisme står i mot et slikt syn. De siste tiårene har anti-naturalisme gjort seg bemerket i samfunnsvitenskapen, også i samfunnsgeografien. Samfunnsvitenskapen involverer menneskelige ønsker og tro, noe naturvitenskapen ikke gjør. Mennesker handler fordi de er påvirket av grunner, eller fordi de bestemmer seg for å følge regler, ikke fordi menneskelig handling er kausalt determinert av krefter (Phillips, 1987:105).

På bakgrunn av dette velger jeg å studere mitt tema, effekter av migrasjon, ikke som kausalt determinert eller objektivt, men som menneskelig handling og valg. Derfor har jeg valgt metoder basert på anti- naturalistisk filosofi.

Det er hovedsaklig to metodiske retninger, kvalitativ og kvantitativ metode. Kjennetegnet ved kvalitativ tilnærming, er ønsket om å gå i dybden, samt fremheve prosesser og mening som ikke kan måles i kvantitet eller frekvenser (Denzin og Lincoln referert i Thagaard, 2004:16). Kvantitative tilnærminger fokuserer på variabler, relativt uavhengig av den samfunnsmessige kontekst. Kvalitativ og kvantitativ forskning disponerer hver sine metodetradisjoner (Fossåskaret, 2001). Selv om de er ulike tilnærminger konkurrerer de ikke med hverandre. I mange sammenhenger kan de være nyttig å kombinere.

Ifølge Repstad (1993) er det hva du skal studere som bør avgjøre fremgangsmåten du velger og ikke en prinsipiell lojalitet til en metoderetning. Jeg har valgt metode ut fra hva som er hensiktsmessig når det gjelder å svare på mine problemstillinger. Jeg ønsket å bruke samtalen som utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan enkeltpersoner opplever sin situasjon. Da er en kvalitativ tilnærming den beste fremgangsmåten. Samtidig visste jeg lite om emnet og stedet, noe som igjen gjør at kvalitativ metode er en fordel. Kvalitative studier er rettet mot en målsetting om å forstå virkeligheten slik den oppfattes av de personene forskeren studerer (Thagaard, 1998). Kvalitativ metode er derimot ikke bare forskning i felt, men består av en mengde faser. I neste underkapittel vil jeg ta for meg fasene i et kvalitativt forskningsarbeide.

4.3 Kvalitativ metode

Kvalitative metoder har gradvis blitt mer akseptert og benyttet innenfor samfunnsvitenskapen. De fleste kvalitative metoder preges av en direkte kontakt mellom forskeren og dem som studeres (Thagaard, 2002). Kvalitativ tilnærming gir grunnlag for å oppnå bedre forståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av fyldige data om personer og situasjoner. Prosessen ved å bruke kvalitativ metode består i alt fra innsamling av data til tolkning og analyse.

I feltarbeidet tok jeg i bruk flere typer kvalitativ metode, for eksempel formelle intervjuer og uformelle samtaler. Samtalen er et godt utgangspunkt for å få kunnskap om hvordan personer opplever og reflekterer rundt sin situasjon. Ved flere anledninger rettet jeg fokus på studier av atferd og menneskers samhandling. Data jeg fant ved å observere har vært minst like viktig

som den data jeg fant via samtaler. Gjennom observasjoner i felten kan forskeren få innblikk i hvordan personer forholder seg til hverandre (Thagaard, 2002). Det gir grunnlag for å forstå den sosiale sammenhengen. Størstedelen av datainnsamlingen har bestått av kvalitativ metode gjennom intervjuer, basert på semistrukturerte intervjuguider, samtaler, og forskning gjennom deltakelse og observasjoner.

Idet feltarbeidet er ferdig, resulterte dette i en mengde data. I mitt tilfelle bestod disse data av en hel del tekst og notater fra enten intervjuer eller observasjoner. I tillegg til feltobservasjoner, er dette mitt viktigste datamateriale. Jeg opplevde at jeg strevde med å få oversikt over datamateriale og oppnå innsikt som ga grunnlag for teoretiske perspektiver. Kunnskap om analysemetoder og hvordan en forståelse av dataene kan utvikles var viktig for å få kompetansegrunnlag. Jeg valgte en semiotisk fremgangsmåte, hvor tolkning av kategorier er sentralt.

Kvalitativ metode kan derfor beskrives som ulike faser. En tidlig fase i forskingsopplegget er å utforme aktuelle forskningsspørsmål. Neste fase består av datainnsamling, mens de siste fasene består av analyse og tolkning for å komme frem til et forskingsresultat med troverdighet og overførbarhet.

Kvalitative metoder kan også beskrives som et fleksibelt forskingsopplegg. Utforming av metode, forskingsopplegg og innsamling av data har ført til utfordringer. Fordelen har vært at jeg har hatt mulighet til å forandre både innsamlingsstrategi og teori underveis i prosessen. Dette er noe jeg kommer inn på i neste underkapittel.

4.4 Å endre fokus

Intensjonen var i utgangspunktet å studere migrasjon blant menn og effektene dette har for de gjenværende kvinnene i jordbruket. Jeg hadde allerede utarbeidet intervjuguider og lest om temaet da jeg ankom Nepal. Jeg lette etter informasjon og informanter, noe som viste seg å være komplisert. Folk var skeptisk til å snakke om temaet. De forklarte at ” *dette skjedde før i tiden, men ikke nå lenger*” og ”*jeg vet ingen du kan snakke med om dette*” (inf.22, Manang). Jeg forflyttet meg rundt i ulike landsbyer for å observere hva som hendte ute på jordet. Jeg så jorder som ble dyrket av både menn og kvinner, hvor mennene gjorde den tradisjonelle pløyingen, mens kvinnene brukte raker for fordeling av jord. Jeg lykkes derfor ikke å

lokalisere hushold preget av kvinnedominans. Et annet problem ved å få informasjon var at jeg i en av de viktigste landsbyene manglet tolk. Det var tydelig at jeg hadde komplikasjoner i feltarbeidet.

Meningen med feltarbeid er å tilføye kunnskap til temaet en forsker på. Dette innebærer at spørsmålene i seg selv er mulig å stille, og at man bør kunne få et svar på spørsmålene en stiller. Til sist betyr det at svarene skal kunne tilføyes som kunnskap til temaet en forsker på. Det kan være mange grunner til at spørsmål man stiller ikke er mulig å få svar på (Flowerdew og Martin, 2005). Jeg ble tvunget til å fatte beslutninger om både spørsmålene jeg stilte, og svarene jeg fikk. Det ble ikke konstituert kunnskap om temaet gjennom spørsmålene jeg stilte.

Jeg innså etter hvert at jeg burde se meg om etter et annet tema. Etter samråd med veileder via e-post, så jeg det som fruktbart å endre fokus. Selv om jeg hadde problemer med å finne data på det opprinnelige tema, hadde jeg fått andre opplysninger jeg anså som interessante. Jeg valgte å fortsatt fokusere på migrasjon, men bestemte meg for å i stedet sette søkelyset på immigranter som leier jord av emigranter. I det endringene ble besluttet, medførte dette ekstraarbeid gjennom utforming av nye intervjuguiden og arbeid med å finne informanter som kunne gi meg svar på det jeg ønsket å finne ut. I tillegg var jeg redd for å miste fokus underveis, og for at jeg skulle stille mange irrelevante spørsmål som gjorde at jeg igjen stod uten datagrunnlag.

I etterkant ser jeg at mye kunne vært gjort annerledes. Følelsen av for lite data er absolutt til stede. Men dette er en følelse mange sitter igjen med etter endt feltarbeid. Allikevel mener jeg at å endre fokus har vært den beste avgjørelsen for meg og mitt feltarbeid. En kvalitativ forskingsprosess åpner for muligheten til en slik avgjørelse. Cato Wadel (1991) referer til dette som en *runddans* mellom teori/hypoteser, metode og data.

4.4.1 Runddans mellom teori, metode og data

Kvalitative orienterte forskere er ofte villig til å endre både teori/hypotese, metode og hva som regnes som data i løpet av selve studieperioden (Wadel, 1991). Jeg var både villig til, og følte et press til, å gjøre nettopp dette. Endringene innebar ”runder” med teori, data og metode. Wadel (ibid) forklarer at endring i et slikt opplegg kan forekomme både en, to, tre og flere ganger i løpet av et feltarbeid. Kvalitativ forskning innebærer fleksibilitet i forskingsprosessen som kan føre til en *runddans* mellom teori/hypoteser, metode og data.

Tilnærmingen kan altså knyttes til en syklisk modell. Den representerer en motsetning til den lineære modellen som preger kvantitativ forskning, hvor de enkelte aspektene av forskningsprosessen følger etter hverandre i tid (Thagaard, 2002).

Wadel (1991) forklarer at det er mange årsaker til endring under et feltarbeid. Jeg forsøkte også flere tilnærminger for å løse problemene jeg hadde i felt. Det første problemet var at jeg ikke fikk tak i data. Jeg forsøkte å endre metode ved å stille spørsmål mer indirekte, ved å gå mer "historisk" til verks ved å ikke spørre spesifikke spørsmål, men la informantene fortelle sin livshistorie. Jeg stilte spørsmål som fikk informanten til å fortelle hva som er fordelene og ulempene ved migrasjon. Dermed fikk jeg tilgang til ny informasjon, selv om det ikke var innenfor det opprinnelige temaet. På denne måten fikk jeg nye begreper jeg ville oversette til data, og teorier som ikke lenger kunne brukes. Jeg utviklet derfor nye hypoteser og teorier. Etter at jeg endret metode, utviklet nye begreper og endret hypoteser og teorier, hadde fokuset for studiet endret seg. Dette ledet meg også inn på muligheten om å gjøre en komparativ analyse ved å sammenligne to landsbyer.

Denne "runddansen" tok ikke slutt da jeg reiste hjem fra felt. Nye teorier, nye problemstillinger og hypoteser utarbeides videre også da jeg kom hjem. Dette har preget arbeidet underveis fordi ny data har gitt meg muligheten til å se på nye teorier, og igjen at nye teorier har gitt meg muligheten til å se data med nye øyne.

4.5 Å studere i en fremmed kultur

Et sentralt spørsmål i metoddebatten er fordeler og ulemper knyttet til å observere i en fremmed kultur kontra ens egen kultur (Thagaard, 2002). Det blir ofte hevdet at tilknytning til kulturen fører til best innsikt. Et annet syn er at "utenfraposisjonen" gir bedre grunnlag for å forstå relasjoner mellom dem som observeres. Dette er imidlertid forenklete forklaringer og begge typer representerer både fordeler og ulemper.

En situasjon som oppstod var at folk i Manang ikke alltid forstod hvorfor og hva jeg gjorde i dalen. Jeg forsøkte hovedsaklig å holde et nært, samtidig som distansert forhold til informantene. Jeg ønsket å etablere en rolle som *akseptert utenforstående* (Thagaard, 2002) ved å kombinere vennskap med en viss avstand. Det var viktig for meg å være nysgjerrig og interessert i alt som foregikk, noe som var mulig nettopp fordi jeg var en "outsider". Ifølge

Thagaard (1998) er fordelen med å studere i en fremmed kultur at forskeren kan studere kulturen i et distansert perspektiv. Det var slik mulig for meg å stille spørsmål ved det informantene tar for gitt, uten at det virket unormalt.

Forskningsarbeidet forutsetter at forskeren både går inn og deltar innenfor de sammenhenger som studeres, og er i stand til å stille seg selv utenfor for å velge ut, kategorisere og analysere de erfaringer som gjøres (Paulgaard, 1997). For å kunne gjøre dette, var det viktig å innta ulike roller som førte til en status som passet.

4.5.1 Rolle og status- om å skape relasjoner til informantene

For at forskeren skal samhandle godt med andre, er det viktig å etablere en relasjon til dem man studerer. Relasjonene blir utviklet ved at samhandlingspartnerne stiller rolleforventninger til hverandre på bakgrunn av den status man har.

I felt hadde jeg flere statuser knyttet til meg. Jeg hadde statusen vestlig kvinne, student, og statusen turist. Jeg innså at disse statusene ville skape utfordringer fordi jeg måtte handle innenfor rammen av det som er akseptabelt. Dette var viktig fordi jeg var i en fremmed kontekst og fremmed kultur. Kulturkollisjoner som oppstår i samhandling mellom personer fra ulike kulturer, kan forstås som ulike rolleforventninger knyttet til samme status (Aase, 1997). Ved å handle mot sine rolleforventninger, kan forskeren oppnå flere ting. En kan forandre status, eller få andre rolleforventninger til den nåværende status. Dette kan føre til både positive og negative reaksjoner. På bakgrunn av dette skrev jeg notater om hvordan jeg trodde min rolle og status ble oppfattet, og hvordan jeg hadde mulighet til å endre disse.

4.5.2 Status: student

En av mine statuser i felt var student. Forventningene til rollen som student var knyttet til tidligere studenter som hadde vært i området. Tidlig ble det forventet at jeg skulle involvere meg i informantenes dagligliv, fordi informantene allerede hadde erfart en slik situasjon. Dette var absolutt positivt for meg, fordi informantene var forberedt på min leting etter det en av tolkene og nøkkelinformantene refererte til som "*uinteressant kunnskap*" (inf.2). Selv om de ikke alltid forstod hva som var meningen med forskingen, hjalp det meg at informantene hadde erfart lignende fra studenter tidligere og baserte deres rolleforventninger av en student på dette. Allikevel var jeg ulik de tidligere studentene på et viktig punkt: jeg er kvinne.

4.5.3 Status: vestlig kvinne

Rolleforventningene knyttet til statusen kvinne er ulik i min egen kultur i Norge og kulturen i Nepal. Rolleforventninger knyttet til kvinner generelt i Nepal kan ses i sammenheng med religion. Flesteparten av befolkningen i Nepal er hinduister. Det forventes at kvinnenes arbeidsoppgaver hovedsaklig er i hjemmet, å lage mat, vaske og ta ansvaret for ungene. I Manang er innbyggerne buddhister. Selv om rollefordelingen mellom kvinner og menn ikke er like markant, er den tilstede. Det er få kvinner som har høy utdanning, og det forventes at kvinnene, som ellers i Nepal, skal ta seg av hus og hjem (Rogers, 2004). Jeg fikk inntrykk av at kvinnelige forskere ikke var vanlig, og at informantene ikke visste hvordan de skulle håndtere situasjonen, hvordan de skulle oppføre seg, eller hva de skulle forvente av meg. Jeg forsøkte å endre deres syn ved å handle i tråd med hva kvinnene i landsbyen gjorde, og ved å fortelle om min egen kultur slik at de forstod min status som kvinne i Norge.

Kvinnenes forhold til alkohol var en av rolleforventningene jeg bestemte meg for å følge. Det er ikke vanlig at kvinner i Manang drikker alkohol offentlig, og når jeg ble invitert med på de lokale "teashops", forholdt jeg meg til alkohol slik de lokale kvinnene gjorde. Jeg ville ikke bli sett som useriøs eller lettsindig. I det daglige arbeidet utførte jeg de arbeidsoppgaver det er normalt for en kvinne å gjøre, som å rake og luke på jordet, og hjelpe til å lage mat i hjemmet.

Jeg fikk erfare rolleforventningene til kvinner i Manang på nært hold tidlig i feltarbeidet da jeg skulle intervju en familie om deres leieforhold. Jeg hadde med meg en av tolkene jeg kjente best. Da vi kom til huset informanten bodde traff vi en gammel kvinne, hun fortalte at mannen ikke var hjemme. Tolken gav inntrykk av at vi måtte gå med uforrettet sak. Jeg lurte på om det ikke var mulig å intervju kvinnen, hvorav tolken svarte: "*Is it ok with a woman???*" (inf. 23, Manang). Jeg spurte ham om dette i etterkant. Han forklarte at han ikke trodde det var så viktig å snakke med kvinner, og at menn kunne fortelle mer. Jeg tolket det som at kvinner blir sett på som mindre kunnskapsrike enn menn. Det var derfor vanskelig å tolke hva som ble forventet av meg som kvinne.

4.5.4 Status: turist

Den siste statusen jeg hadde i felt, er statusen turist. Jeg bestemte meg raskt for at dette var en status jeg ønsket å ta avstand fra. Å handle i overensstemmelse med rolleforventningene betyr at statusen bekreftes. Ved å handle i strid med rolleforventningene, sår det tvil om den statusen en er plassert i passer (Aase, 1997).

Manang består av flere landsbyer hvor mange trekkere og turister stopper en dag eller to for akklimatisering for å kunne ta fatt på ferden over fjellene. Ved at jeg var innlosjert på et turisthotell, og ved at jeg var hvit europeer kledd som en turist, var det en naturlig bås å bli satt i og svært vanskelig å komme ut av.

Det var nødvendig å forsøke å handle i strid med hva som ble forventet av meg. Istedenfor at andre ryddet opp etter maten og hentet maten for meg, begynte jeg å gjøre det selv. Etterhvert fikk jeg også ta del på kjøkkenet og hjelpe til med å måke snø eller andre småting. Å være en aktiv deltaker i husholdet hjalp meg å komme ut av turiststatusen i mine nærmeste omgivelser. Men å forandre status overfor informantene var problematisk. Det er ikke alltid det finnes en passende status å gå inn i. Hvis det finnes en passende status å gå inn i, er det dernest sannsynlig at forskeren og folkene som studeres ikke har samme rolleforventninger til statusen (Aase, 1997). Jeg valgte å ikke fokusere på hva min nye status skulle være, men på hvordan jeg skulle komme ut av statusen som turist.

Etter hvert som jeg deltok i husholdet og forsøkte å handle motstridende til statusen turist gikk statusen min fra å være turist, til turisten som aldri forsvant. En dag jeg kom til hotellet, spurte hotelleierens niese hvorfor jeg som turist, aldri reiste min vei. Jeg tolket dette som at folk begynte å tvile på min status som turist. Jeg fikk etter hvert statusen som gjest, hvor jeg ble behandlet som en venn av familien som var på besøk.

Jeg arbeidet videre for at ikke bare folk i mine nærmeste omgivelser skulle ha andre rolleforventninger til meg, men også folk i landsbyen. Når det foregikk rydding i landsbyen, deltok jeg og mine medstudenter fra husholdet vi bodde i, slik andre gjorde. Jeg deltok også ved å kle meg i tradisjonell tibetansk drakt under den årlige bueskytterfestival. Slik forstod landsbyen at jeg ikke var en vanlig turist.

Jeg oppdaget at det var viktig å bruke humor og selvironi i samtale og opptreden med de lokale innbyggerne og informantene. Humor var et av mine viktigste "våpen" for å tre inn i statusen som "venn". Ved at jeg lo av deres morsomheter, og ved at de lo av meg som ikke forstod det de så som elementær kunnskap, utviklet det seg tettere relasjoner hvor jeg ble en mer naturlig del av de sosiale sammenhengene. Jeg lærte meg fort å si "*nga filing*", som betyr "*jeg er europeer, en turist*" på manangi. Lokalbefolkningen moret seg over utsagnet, og tonen ble lettere mellom meg og lokalbefolkningen.

Målet med denne metoden, å enten handle i overensstemmelse med rolleforventningene, eller motstridende til rolleforventningene er å gå inn i en status som åpner for bedre samhandling med informantene. For å komme bak fasaden til informantene og observere hvordan livet arter seg for informantene er det viktig å oppnå et tillitsforhold (Aase, 1997). Det var vanskelig å finne en status som passet meg i felt. Posisjonene jeg fikk utviklet seg naturlig. Jeg valgte å opprettholde statusen som student, og gikk i kompromiss med statusen kvinne ved å handle etter både mine egne rolleforventninger og til en viss grad informantenes rolleforventning til en kvinne. Det viktigste var å komme ut av statusen som turist, noe jeg delvis oppnådde. Min nærmeste omgangskrets anså meg for å være en venn, noe jeg mener var en god status for meg fordi den gav innpass bak kulissene. Andre så på meg som turisten som aldri forsvant eller en gjest. Jeg oppholdt meg imidlertid ikke lenge nok i felt til å klare å tre inn i en god nok status for å oppnå tillit. Jeg ville alltid forbli en "outsider" som folk var usikre på. Dette skulle også vise seg gjennom intervjusituasjonen og gjennom bruk og tillit til folk.

4.6 Intervjusituasjonen

Formålet med et intervju er å få fyldig og omfattende informasjon om hvordan andre mennesker oppfatter sin livssituasjon. Intervju gir data om hvordan informanten forstår erfaringer og begivenheter i sitt eget liv (Thagaard, 2002:83).

Et intervju har et bestemt preg ved at det representerer en samtale hvor forskeren får informasjon om bestemte temaer. Data forskeren får, preges av hvordan forskeren og informanten oppfatter hverandre (ibid). Å intervju i ulike kulturelle kontekster krever sensitivitet til de komplekse maktrelasjoner som eksisterer mellom forsker og informant. Fordi det ofte bare er informanten som er åpen og fortrolig, startet jeg intervjuene ved å fortelle generelt om hva jeg ønsket å spørre om, og i tillegg spørre om informanten hadde spørsmål til meg. Dette var en effektiv metode for å oppnå større tillit og troverdighet mellom meg og informanten. De fleste informantene ønsket å stille spørsmål til meg. Spørsmålene handlet om hva jeg skulle bruke stoffet til, og hvorfor. I tillegg forklarte jeg at de ikke trengte å svare på alle spørsmålene jeg stilte.

Jeg valgte å forklare informantene at det de fortalte meg, vil bli anonymisert, i tillegg at oppgaven blir skrevet på norsk slik at det ikke vil kunne leses av andre enn nordmenn. Dette

hjalp informantene til å forstå at alle data vil bli behandlet konfidensielt. Folk som gjøres til gjenstand for forskning, har krav på at all informasjon de gir, blir behandlet konfidensielt (Thagaard, 2002). Det kan være viktig å skjule informantens identitet.

Intervjusituasjonen foregikk nesten alltid i informantens eget hjem. Det fant sted i informantens eget territorium. Dette kan skape fordeler ved at samtalen blir avslappet, og ved at forskeren lærer mer ved å se miljøet informanten bor i. Idet jeg trådte over dørstokken blir imidlertid rolleforventningene igjen et viktig tema. Forskeren assosieres ofte med en kategori som informanten har kjennskap til fra før. Rolleforventningene i en intervjusituasjon, var som nevnt, ofte forbundet med statusen turist eller gjest. Dette skapte forvirring i intervjusituasjonen fordi informanten ikke forstod hvorfor jeg interesserte meg for deres liv. I noen situasjoner, spesielt i intervjuer med kvinner, fikk jeg statusen ressurssterk kvinne fra Vesten. Dette kom til syne ved at de spurte meg om råd til hvordan de skulle utvikle seg økonomisk i landsbyen, eller hvordan de kunne utvikle nisjeprodukter for å tjene penger. De gav også uttrykk for at de trengte støtte og pengehjelp, ikke fra meg personlig, men at jeg kunne hjelpe dem på vei. Jeg opplevde dette som ubehagelig. Jeg visste at det ville være vanskelig for meg å hjelpe dem. Men jeg krevde fortsatt noe av dem.

Som tidligere nevnt, valgte jeg å bruke semistrukturte intervjuer hvor jeg har muligheten til å være fleksibel. Jeg stilte ofte oppfølgingsspørsmål som *"kan du si mer om..."* eller *"kan du fortelle litt om..."*. Dette gjorde jeg for å invitere informanten til å fortsette samtalen og få mer utfyllende informasjon (Thagaard, 2002). Det var ikke alltid denne metoden fungerte bra. Informanten ønsket gjerne ikke å fortelle mer. Dermed oppstod det ved noen anledninger "en pinlig pause" i intervjuet, som var vanskelig å rette opp igjen.

Ved enkelte anledninger var mange familiemedlemmer til stede under intervjuet. Disse kunne høre på intervjuet, og ofte blande seg inn i samtalen. Dette ble et dilemma ved at jeg ønsket å intervju en av gangen, men kunne ikke be de andre gå. Det var jeg som var gjest, og de andre var i sitt eget hjem. Det var problematisk for meg å forholde meg til flere "informanter" på en gang. I tillegg ble informanten påvirket av, og hindret av at andre var til stede. Målet er at informanten ikke påvirkes til å svare på spørsmålene ut fra andres verdier og synspunkter (Thagaard, 2002). Dette gjelder overfor de som er til stede, inkludert meg selv som forsker. Informantene ønsket å fremstille seg selv i et godt lys, og jeg fant beskrivelsene deres litt for

god til å være sann. Etter hvert kom jeg nærmere inn på informantene, slik at de åpnet seg og jeg fikk et større innblikk i hvordan historiene egentlig hang sammen.

Noen informanter fikk jeg et godt forhold til, andre ikke. Noen gav meg mer informasjon enn andre. De informantene som gav meg mest informasjon, var de jeg omgikk meg med til daglig, de jeg ønsket skulle se meg som en "venn". Jeg ønsket å oppnå statusen venn hos disse informantene fordi jeg visste dette ville gi meg mest informasjon. Derfor måtte jeg også reflektere mye over de etiske dilemmaene, både når det gjaldt intervjusituasjon, og det man kan kalle feltsamtaler.

Ikke alle intervjuene foregikk i en etablert setting, i informantens hjem. Noen intervjuer oppstod av seg selv, hvor jeg ikke var forberedt på forhånd. Jeg slo ofte av en prat med folk i landsbyen. Noen hadde jeg pratet med før, andre ikke. Noen var jeg, som sagt kommet så nær at jeg anså dem som venner, og jeg ønsket at de skulle se meg som venn. Samtalene gikk etter hvert over til å omhandle temaet mitt og skulle vise seg å være en av de nyttigste måtene å skaffe data. Slik fikk jeg data helt "gratis", uten å avtale intervju eller forberede meg. Cato Wadel (1991) referer til dette som "feltsamtaler".

Jeg benyttet meg kun av notater i intervjusituasjonen, og valgte å ikke bruke lydbåndopptak. Det finnes fordeler og ulemper ved begge metodene. Jeg mener lydbåndopptak ikke ville passe seg, fordi den i intervjuet kan skape et formelt preg (Thagaard, 2002:97). Jeg mener lydbåndopptak kunne vært en hindring for innsamling av data ved at informanten ikke hadde følt seg komfortabel. Men det finnes likevel ulemper ved kun å notere under intervjuet. Notater gir mindre fyldige data og mengden av data blir redusert fordi det ikke er mulig å skrive ned alt. Under intervjuene var det også problematisk å få flyt i spørsmålene samtidig som jeg skrev notater. Men ved å skrive notater hadde jeg mulighet til å analysere underveis. Notatskriving under intervjuene er en analyse i seg selv fordi forskeren velger ut det viktigste datamateriale underveis (Thagaard). Ifølge Thagaard (2002) er det også en fordel å skrive referater umiddelbart etter intervjuene for å beholde så mye data som mulig. Dette var derfor første prioritet etter et intervju. Hver dag skrev jeg også referat fra dagens observasjoner og tolkninger.

Det var med andre ord mange utfordringer når det gjaldt intervjusituasjonen. En av de største utfordringene som oppstod, både generelt i felt og under intervjuene, var bruk av tolk. Derfor har jeg valgt å skrive et eget avsnitt om dette.

4.6.1 Fordeler og ulemper ved bruk av tolk

Det nasjonale språket i Nepal er Nepali. I feltområdet i Manangdalen behersker folk nepali, men deres opprinnelige språk er Manangi, eller Nyishangte språket. Jeg snakker ingen av disse språkene, og det å beherske et språk er noe som tar lang tid og er en gradvis prosess. Spørsmålene en skal stille for å få den data man trenger krever ofte mer enn grunnleggende språkkunnskaper. Jeg var forberedt på at jeg var avhengig av tolk, og at dette ville gi meg utfordringer, men det viste seg å skape en større barriere enn hva jeg hadde trodd.

Nærværet av tolk kan ha innflytelse på oppførselen og responsen til både intervjuer og informant (Valentine, 2005). Å bruke tolk kan skape både fordeler og ulemper i felt. Dette skulle også jeg erfare. Et av de største problemene var å få tak i en tolk som snakket brukbart engelsk. Det var også en ulempe at de aktuelle tolkene, ofte ikke hadde tid til å være med på intervjuer. Det tok mye tid å organisere et apparat for å få dette til å fungere. På basis av dette brukte jeg ikke bare en tolk, men flere. Til sammen bestod ”teamet” av tolker av fire menn og en kvinne. Dette gjorde at jeg ikke fikk kontinuitet i arbeidet, og at jeg brukte store deler av tiden på å forklare meningen med studiet og hvorfor jeg stilte de samme spørsmålene til alle. Jeg ble overveldet av ”hjelpsomme” tolker som helst ville svare på spørsmålene selv, i stedet for å spørre informanten. To av tolkene spurte flere ganger hvorfor jeg måtte stille spørsmål til andre når de kunne svare selv. Jeg forsøkte å forklare at det var viktig for studiet mitt at flere svarte på de samme spørsmålene for å få et godt utvalg. Svaret falt ikke alltid i god jord. Ved at de ikke forstod årsaken til alle spørsmålene resulterte dette i fattigere og færre data. Et annet element er at ved bruk av tolk får man ikke ”åpenbart” språket. En svarer på ulike måter avhengig av språket man bruker. På denne måten kunne jeg ikke tolke informantens utsagn direkte.

Et tema som oppstod var tolkens status i landsbyen. En av tolkene jeg brukte mye, hadde høy status i landsbyen. Han eier et hotell og er utdannet i Kathmandu. Den sosiale posisjonen tolken hadde, var med å influere data. Jeg fikk inntrykk av at informasjon ble holdt tilbake overfor tolken. Tolken har sin egen agenda og personlige interesse som vil påvirke innsamling

av data. Når han er en respektert mann i landsbyen, vil ikke informantene åpne seg for ham på den samme måten som de ellers ville gjort.

Den kvinnelige tolken hadde også bakgrunn som utdannet i Kathmandu og hadde ansvar for hotelldrift. Under intervjuene fikk jeg inntrykk av at det var lettere for informantene å åpne seg for henne. Hun hadde en uformell stil, som fikk praten og latteren til å lette. For meg som kvinne, var det positivt å bruke en kvinnelig tolk. Vi hadde en forståelse for hverandre, nettopp på basis av at vi var kvinner. Hun fattet genuin interesse for det jeg gjorde, og jeg fikk derfor mulighet til å reflektere mye over intervjuene i samarbeid med henne, etter intervjuene.

Jeg har dessverre mistanke om at mange av disse faktorene har hatt innvirkning på både feltarbeid og data. Men det å bruke tolk har ikke bare vært negativt. En stor fordel jeg hadde ved bruk av tolk, var at jeg ikke trengte å oversette spørsmålene selv. Samtidig som jeg stiller spørsmålene til tolken, er det ikke jeg som stiller spørsmålene til informanten. Det er derfor ikke meg informanten svarer. ”Spørsmål man ikke spør” er noen av de viktigste spørsmålene som gjør det lettere for informanten å svare, og lettere for meg som forsker å stille.

Den viktigste fordelen er at jeg har hatt muligheten til å bruke tolk som nøkkelinformant, og jeg anser både den mannlige og kvinnelige tolken jeg har nevnt her som nøkkelinformanter. Informanter som feltarbeider oppretter et personlig forhold til og som gir mye innsikt, fremtrer ofte som nøkkelinformanter (Wadel, 1991:54). Jeg hadde på denne måten en innfødt forsker med meg i felt, som kunne fortelle meg om informanten og informantens situasjon før intervjuet. I etterkant av intervjuet hjalp tolken meg til å tolke utsagnene og fortelle meg om faktorer jeg ikke hadde oppdaget uavhengig av tolk. Bruk av nøkkelinformant som tolk gav meg også muligheten til å ”pendle” mellom nøkkelinformant og informant (Wadel, 1991:56). Jeg kunne ha samtaler med nøkkelinformanten, altså tolken om en spesiell sak, og deretter få dem til å spørre om dette under intervjuene. En annen fordel var at jeg også kunne bruke andre tolker til å ta opp de samme temaene jeg tok opp med nøkkelinformanten. På denne måten fikk jeg bekreftet mye informasjon, uten å være for ”masete”. Det oppstod imidlertid en del tanker underveis i et feltarbeid, om hva som er riktig og hva som er galt. Derfor har jeg satt fokus på etiske dilemmaer.

4.7 Fokus på etiske dilemmaer

Kvalitativ metode inkluderer ofte invasjon av andres privatliv. Forskeren stiller gjerne spørsmål som kan være ubehagelige for informanten, og forskeren har ofte behov for personlige opplysninger. Kvalitativ metode betyr som regel at intervju er den viktigste måten å samle inn data. Her må forskeren være observant på maktrelasjonene mellom forsker og informant. Det finnes ingen eksplisitte regler for hvordan etiske problemer oppstår, og hvordan de løses i felt, eller under en intervjusituasjon. Allikevel må forskeren være påpasselig med å reflektere over normative og verdimeslige temaer.

Diskusjonen om etisk forskning blir ofte gjenkjent gjennom begrep som kritisk refleksivitet. England (1994 i Hay, 2000) mener at refleksivitet betyr å analysere sin egen situasjon som om det var noe en studerte. Derfor stiller en seg selv spørsmål underveis som: hva skjer nå? Og hvilke sosiale relasjoner handler det om? Det er imidlertid vanskelig å studere seg selv og egen måte å forske på. Derfor skrev jeg feltdagbok for å tolke hva som skjedde underveis. En av de temaer jeg mener hadde innvirkning på data var maktforholdet mellom meg og informantene, spesielt under noen intervjuer.

Kunnskap er makt. Makt kan komme til syne mange ganger under et kvalitativt forskingsarbeide, blant annet under tolkningen av fortellingene som blir lagt frem for forskeren (Hay, 2000). Både jeg som forsker og informanten har bestemte roller, og ulik mulighet til å endre situasjoner og andre mennesker. Noen ganger har forskeren mer makt enn informanten, andre ganger omvendt. Det hendte at informanten fikk inntrykk av at jeg hadde mer makt eller kunnskap enn hva jeg i realiteten hadde. I de ulike rolleforventningene til meg innebar dette også andre forventninger. Ofte forventet informanten at jeg kunne gi noe tilbake til dem etter et intervju og gav meg ofte informasjon på bakgrunn av dette, noe som satte meg i et dilemma. Jeg forsøkte derfor alltid å gi riktig informasjon om hva materiale skulle brukes til, og hvordan det skulle foregå. Men jeg følte at jeg burde gi noe tilbake til informantene. Dette kan ha hatt innflytelse på data jeg fikk, ved at de forstod at jeg ikke kunne gi dem noe. Selv om jeg ikke kunne gjøre noe direkte med dette, var det viktig å være klar over de faktorene som kan spille inn når det gjelder maktrelasjoner og hvilken innvirkning det har på data.

4.8 Oppsummering

Jeg har her gitt et innblikk i hvilken metode jeg har valgt, hvordan innsamling av data har foregått og hvilke utfordringer jeg har møtt underveis i feltarbeidet. Fokuset i dette kapittelet har vært på forholdet mellom forsker og informanter, hvor rolle og status i felt har blitt vektlagt. Videre har jeg forklart hvorfor og hvordan jeg har løst problemer underveis, da spesielt hvordan det å endre fokus har påvirket arbeidet med oppgaven. Det gjenstår å ta for seg hvilken metodologi jeg vil legge til grunn i analysen. Neste kapittel baserer derfor på hvordan jeg velger å tolke data.

5 Metodologi- Tolkning av data

5.1 Innledning

I samsvar med den kvalitative forskningens fortolkende perspektiv skal en analyse føre frem til helhetlig forståelse av dataens meningsinnhold (Thagaard, 2002). Det innebærer at alt datamateriale ikke alltid studeres samtidig, og analysen må gjerne deles opp. I praksis må en velge ut data som er mest hensiktsmessig for analysen og videre studere disse utsnittene mot helheten.

Jeg har valgt å tolke data ved hjelp av kategorier. For å klargjøre hva jeg legger vekt på i tolkning av data er det viktig at analysen utformes i samsvar med fortolkende teoretiske perspektiver. Jeg har derfor valgt en fremgangsmåte basert på semiotikk.

5.2 Semiotikk

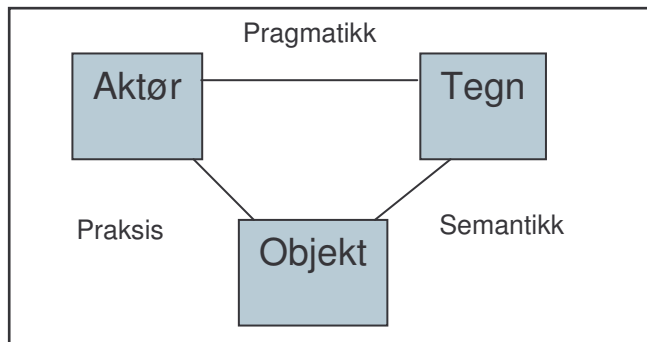
Samfunnsvitenskapelige data skaffes ofte gjennom spørreskjema, intervju og feltsamtaler, slik det har foregått i mitt tilfelle. Informasjonen fra informanter er en tolkning av virkeligheten og tolkningen må igjen tolkes av forskeren. Denne to -stegs tolkningen kalles ”dobbel hermeneutikk” (Aase, til publisering). Under feltarbeidet var jeg avhengig av tolk. Dette førte til at informasjonen gikk, ikke bare gjennom to ledd, men gjennom informantens egne tolkninger av verden, tolkens tolkninger og mine egne tolkninger. Dette kan forklares gjennom semiotikk.

Semiotisk teori har utspring i filosofi og språkvitenskap. Den brukes innenfor samfunnsvitenskap, fordi teorien tydeliggjør den kulturelle konteksten for menneskelige tanker og atferd (Fossåskaret, 1997:169). I følge Fuglestad og Mørkeseth (1997) er et tegn noe fysisk, som kan oppfattes av sansene. Dette kan være streker på papir (ord, skrift), eller lydbølger i luften som blir skapt når noen snakker. Tegnet står for noe annet enn seg selv. Ordet tre er et tegn som står for en gjenstand i naturen. Semiotisk teori handler om hvordan dette uttrykket eller tegnet får meningsinnhold og blir mentale forestillinger i våre hoder, og hvordan disse mentale forestillingene eller meningene blir kommunisert til andre. Aase (til publisering) forklarer at ethvert symbol eller ord har nyanser i betydning. Dette kan illustreres ved at ordet ”løyen” i Bergen betyr at noe er rart, men ordet ”løyen” i Stavanger betyr at noe er bra, eller gøy. Dette kaller Aase (ibid) for polysemiske symboler.

Innenfor semiotikk er meninger relasjonelle og ikke faste (Flowerdew og Martin, 2005:227). Tegn (ord) har sitt utspring i meningen fra andre tegn og ikke fra dets aktuelle form. Mange tegn betyr ulike ting avhengig av kultur, nasjon eller grupper. Når individer i et samfunn forstår et tegn likt, er det fordi det eksisterer et felles meningssystem i enten en felles kultur, eller samfunn. Det finnes en felles forståelse av hva ulike ord refererer til.

Jeg ønsker å ta i bruk symboler, som er en spesiell type tegn. Symboler referer til objektet i egenskap av konsensus om betydning (Aase, til publisering). Fordi symboler er basert på konsensus om betydning, må de ha et definert innhold. Et symbol har en direkte eller leksikalsk betydning som kalles denotasjon. Men mange ord og symboler har også en tilleggsbetydning i de assosiasjonene de frembringer, altså en konnotasjon. Eksempelvis at ”innflytter” kan være et ord med en leksikalsk betydning, som samtidig har konnotasjoner. I Manang har noen negative konnotasjoner til innflytterne. Ved omtale av innflytterne, bruker de ofte det negativt ladede begrepet ”outsider”. Andre har igjen positive konnotasjoner til begrepet ”innflytter” og refererer til stedet de kommer fra i omtalen av dem. Dette kommer jeg tilbake til i analysen.

Hensikten med tolkning av intervjuer er å prøve å finne den dypere meningen informantene baserer sine holdninger og handlingsvalg på. Dette kan kalles handlingspremisser (ibid). For å tolke tekst eller intervju er det viktig å ta hensyn til konteksten holdningene eller handlingene skjer i. Å ha innsikt i den sosiale konteksten som studeres er derfor viktig, og kan utføres ved å være tilstede gjennom feltarbeid. Men ifølge Aase (ibid) er ikke dette nok. Den kulturelle posisjon eller status til den som kommer med ytringen, må også tas hensyn til. En måte å gjøre fremgangsmåten passende for samfunnsvitere er å sette opp en modell for analyse (ibid). Modellen består av tre deler: aktør, tegn og objekt. Objektet representerer innholdet, tegnet representerer uttrykket og aktøren er brukeren av tegnet. Aktøren har ikke bare et forhold til tegnet, men også en direkte erfaring til objektet. Relasjonen mellom tegnet og objektet kalles semantikk. Dette er tegnenes betydning. Relasjonen mellom aktør og tegn blir kalt for pragmatikk. Dette betyr at det ikke er tilfeldig hvem som anvender tegnet. Aktøren vil anvende tegnet på den måten som passer henne best. Ulik tegnbruk til samme objekt gjenspeiler ulike konnotasjoner på bakgrunn av ulike sosiale posisjoner.

Figur 7: Semiotisk modell for samfunnsvitere (Aase, til publisering).

Semiotikk handler om produksjon av mening. Det handler om å få tak i den mening informantene skaper i møte med situasjoner og mennesker. Observasjonene skal videre begreps- og kategorifestes.

5.3 Kategorier

Aase (ibid) forklarer kategorier som en beholder vi kan plassere observasjoner i. Kategoriene er meningsfulle fordi de erfarer gjennom hverdagslivet i en verden som består av mennesker og objekter. Aase (ibid) mener at når man lokaliserer observasjoner i en kategori, skaper vi orden og gir mening til verden.

Aase (ibid) mener en kategori er samspillet mellom objekt, sanser, mentale egenskaper og kultur. Man ser objektet, oppfatter det gjennom sanser og bruker mentale egenskaper til å plassere det i en kategori. Det er imidlertid ulikt hva ulike mennesker plasserer i beholderen kategori og hva mennesker gjenkjenner som en kategori. Ulik kulturell bakgrunn kan være en grunn til dette. For å komme "bak scenen" slik at forskeren kan produsere relevante data, må en distansere seg fra egne kulturelle kategorier (ibid). I vår kultur, og i mye av litteraturen brukes begrepet "outsider". "Outsider" kan ses på som en kategori hvor alle som er ny på stedet, eller ikke oppfører seg i tråd med det som er forventet av dem, blir plassert i. I felt oppdaget jeg at begrepet "outsider" ble brukt av informantene, men at det i tillegg var flere og mer nyanserte kategorier innenfor den kategorien vi ser som "outsider". I vår kultur har vi også et nyansert syn på hva en innflytter eller en "outsider" er, men disse synspunktene er ikke delt opp i spesifikke kategorier. Mens vi opererer med en kategori, har altså folk fra Manang flere kategorier. For å sette meg inn i denne problematikken, måtte jeg legge bort egne oppfatninger og fokusere på å få tak i informantenes oppfatninger. Kategorier vi har, varierer ikke bare mellom kulturer, men også mellom regioner, kjønn, og generasjoner

innenfor samme kultur. En kan heller ikke ta for gitt at en og samme kategori blir oppfattet likt av alle som besitter den (ibid).

I analysen vil jeg besvare fire viktige spørsmål som gjelder kategorisering av data. Det første spørsmålet vil være hvilke kategorier informantene har om det temaet jeg studerer? For det andre hvordan kategoriene er konstituert, altså meningsinnholdet i kategoriene. Det tredje spørsmålet gjelder hvilke andre kategorier en gitt kategori blir relatert til, og til slutt hvilke kategori informanten lokaliserer en gitt observasjon i. Det siste spørsmålet har betydning for utfallet, ofte i form av praksis.

Å tenke i form av kategorier innebærer ofte at vi ser et objekt og plasserer det i en beholder. Vi tenker imidlertid ikke alltid i form av kategorier. Aase (ibid) forklarer at vi i tillegg tenker i form av prototyper. En prototyp karakteriseres som den observasjonen som passer best til den konstituerte ideen i en kategori. For å forstå hvordan prototyp fungerer kan vi tenke oss at en prototypisk nordmann innenfor kategorien norsk er høy, lys og blåøyd. Hvis folk fra ulike steder blir plassert i en kategori, gir dette klare grenser for hvem som er innenfor og utenfor kategorien. Når det ikke er gitt hvordan observasjonen skal kategoriseres er et ofte greit å tenke i prototyper, heller enn kategorier. Ved å anvende prototyper gis det rom for nyanser i tolkningen slik at observasjoner ikke bare er det ene eller det andre, men kan være litt av hvert. Prototyper må imidlertid ikke fortrenge kategorier i metodisk tolkning (ibid).

5.4 Oppsummering

Som en forberedelse til analysen har jeg forklart hvilke metode jeg bruker for tolkning av data. Jeg tar utgangspunkt i et semiotisk perspektiv hvor tolkning av tegn er et viktig tema. Videre har jeg forklart hvordan bruk av kategorier og prototyper er spesielt gunstig for en videre analyse. Når vi nå starter på analysen er det viktig å huske at hvert kapittel er bygget opp ut fra problemstillingenes rekkefølge. Det første kapittelet omhandler identitet i Manang og Ghyaro

6 Identitet

6.1 Innledning

Menneskene i Manang og Ghyaro har et langt og tradisjonsrikt forhold til sitt sted, og til etnisk gruppe. Folket i Manang-dalen kjenner ikke eget opphav, men antar at de kom fra Tibet eller Mongolia, og bosatte seg i Manang for ca 600 år siden. Fordi folk i Manang ikke kjenner eget opphav, og fordi mange migrerer ut og inn av dalen er det viktig for folk i Manang å skape et konkret bilde av egen identitet. I dette kapittelet vil jeg svare på underproblemstilling 1: *Hvordan representerer mennesker i Manang og Ghyaro seg selv og andre? Er disse representasjonene med på å forme klare kategorier av hvem som er "insider" og hvem som er "outsider"?*

Hensikten med problemstillingen er å vise de prosessene som er med å reprodusere etniske grupper og for å svare på problemstillingen, tar jeg utgangspunkt i at folk i Manang og Ghyaro former identitet ved å se seg selv i forhold til andre. Robertson (i Beyer, 1994) forklarer at gjennom globalisering blir folk kjent med andre kulturer, noe som fører til et behov for det enkelte individ å stadfeste sin identitet i forhold til andre. En kan for eksempel ikke være Manangba uten å ha motkulturer som viser at man er annerledes. I tillegg går jeg ut i fra at identitet skapes ved hjelp av stedsfølelse. En måte å studere dette på er gjennom folks representasjoner av seg selv, av andre og av sted. Jeg vil videre kartlegge identitet ved hjelp av kategorier.

6.2 Representasjoner av seg selv og sitt sted

Holloway og Hubbard (2001) definerer representasjoner som en hver form for kommunikasjon hvor mennesker forteller om hverandre og deler informasjon. Gjennom representasjoner av seg selv og stedet kan vi finne ut hvordan folk identifiserer seg selv nettopp til andre, og til sted. Det finnes imidlertid mange ulike representasjoner. Når folk i Manang presenterer seg selv, enten de er bosatt i Kathmandu, i Manang eller andre steder, presenterer de seg som "Nyeshangba". Ordet betyr sannsynligvis "folk fra nord". I følge Aase (2004) er problemet at folk ellers i Nepal ikke anerkjenner betegnelsen. Derfor er det vanlig å bruke begrepet "Manangba" som betyr "folk fra Manang". I Kathmandu blir folk fra Manang også kalt "Bhote", som er et begrep med negative konnotasjoner. Denotasjonen av Bhote er "folk fra Tibet" og begrepet brukes om folk fra Himalayaregionen. Men Bhote bærer også den

negative konnotasjonen av "hillbilly", og betyr at de som er Bhote, har usofistikerte manerer (Aase, 2004). Fordi mange flytter inn i dalen, blir nettopp spørsmål om hvem de er, og hvor de kommer fra svært aktuelt. En eldre mann sier dette:

"Vår kultur og hvem vi er kommer til å bli borte. Det er nesten ingen gamle mennesker igjen. Festivalene forsvinner, vi klarer ikke lære vekk kulturen. Det gjør meg trist". (Manang)

Å ha røtter på et sted er en forutsetning for en individuell stedsidentitet. Folk i Manang baserer identitet på kultur og tradisjon, det som kalles "parampara". Parampara involverer festivaler og religion, samt regler og normer for hva som er rett og galt. Når informanten forteller hvem folk fra Manang er, og hva som vil hende med de lokale innbyggerne når så mange mennesker flytter ut og inn av Manang, vektlegger han kultur. For den eldre mannen er kultur synonymt med hvem han selv og den lokale gruppen er. Å miste kulturen vil bety "å miste seg selv", eller sin identitet. Giddens (2000) definerer kultur som de verdier, normer og materielle goder som karakteriserer en gitt gruppe. Verdiene og normene blir videre produsert i generasjoner. Informanten setter likhetstegn mellom eldre mennesker og kultur. Kultur blir på denne måten et meningsbærende system og gir deres identitet mening. Informanten mener det er de eldre som må videreføre kulturen fordi det er de eldre som har kunnskaper om hva gruppens identitet innebærer. Informanten føler at det ikke er noe igjen etter de som har bygget opp kulturen. Han understreker videre at:

"De kulturelle kunnskapene er blitt mindre, det er vanskelig å avholde festivaler og lignende. Det er ikke som før, for det er så lite av oss opprinnelige folk igjen". (Manang)

Informanten vektlegger at det er for lite av det opprinnelige folket fra Manang. Frykten for at kulturen skal forsvinne og for at andre skal ta over uten å opprettholde eller ivareta kulturen er dominerende. Slik tror informanten gruppens identitet vil svinne hen. En av festivalene som tidligere ble holdt i Manang, er *Badhen*- festivalen. Denne festivalen ble tidligere holdt hvert tredje år for å feire innhøstingen. Det ikke lenger mulig å arrangere festivalen fordi folk i Manang hevder de ikke har penger nok til å drive den. I tillegg hevder eldre i Manang at de yngre har for lite kunnskap om tradisjon og kultur. Flere av informanter forklarer at de synes det er trist at de yngre ikke viderefører tradisjonen. De eldre mener kulturen forsvinner og at deres identitet ikke videreføres. Når man tar hensyn til hva majoriteten mener, er det viktig

for stedet Manang å opprettholde kulturen. Det er imidlertid ikke konsensus om dette. En yngre mann hevder at:

”Kulturen og de reglene vi følger, alle sier det må være sånn. Men oss unge, vi vil kanskje gjøre andre ting, reise ut, men de gamle vil ikke det, det er et hinder for oss”. (Manang)

Aase (2004) hevder at å følge *parampara* konstituerer hvordan folk fra Manang lever sitt liv. En person som ikke følger *parampara* er ikke en ”manangba”, altså innen den etniske gruppen. Dette er regler som er blitt reproduisert gjennom generasjoner. Men som utsagnet over viser, er det ulike meninger om hvor viktigheten av tradisjoner. Selv om folk i Manang har samme meningsbærende system i form av kultur, er de ikke enig om hvor viktig det er med kultur. Det handler derfor ikke bare om at folk i Manang deler kultur og bakgrunn. I følge Gellner (1997) kan etnisk identitet identifiseres gjennom hvordan kultur og bakgrunn brukes som en ”idé” om et fellesskap. Ved å henvise til informantens utsagn kan en forklare at det ikke er selve kulturen som skaper folks identitet, men ideen om at kulturen skaper folks identitet. Den etniske gruppen blir ikke en virkelighet i seg selv, men er sosialt konstruert på basis av felles kultur og felles tradisjon. En etnisk gruppe handler om hvordan mennesker er relatert til, bundet til og identifiserer seg med hverandre. De sosiale båndene i Manang er bundet til en felles forståelse om at den sosiale gruppens identitet er basert på kultur og dermed etnisitet. Identitet er i Manang igjen bundet til et primordialistisk synspunkt, hvor folk er knyttet til symboler, verdier og forpliktelser som er sosialt konstruert (Fenton, 2003). Et primordialistisk synspunkt er essensialistisk, hvor grunnlaget for felles identitet baserer seg på identitetstrekk som, for eksempel, felles kultur. Kultur er det objektive grunnlaget for gruppens felles identitet. Spring (2001) forklarer at kulturell essensialisme er betegnelsen på antakelsen om at det finnes identitetskjennetegn som setter individet innenfor visse kategorier som anses for å være gitte og uforanderlige, deriblant felles språk, felles hudfarge eller felles opphav. Ved å argumentere for en essensialistisk identitetsfølelse, deler en verden i ”oss og dem”, hvem som tilhører gruppen, og hvem som ikke tilhører gruppen. En konstruktivistisk tilnærming deler også verden i ”oss” og ”de andre”, men gjør dette ved hjelp av argumenter. Spring (2001) hevder at det er vanskelig, om ikke umulig å krysse grensene mellom ”oss og de andre”. Deler av identitetsgrunnlaget til folk i Manang er basert på et primordialistisk syn, hvor etnisk identitet kan baseres på en felles kultur og bakgrunn. Den felles kultur og bakgrunn er imidlertid videreført i en idé om et fellesskap, dermed kan etnisk identitet ses på som sosialt konstruert.

Folk i Manang relaterer seg også ubevisst til sin egen identitet ved å bruke den til sin fordel. Forskjellen mellom folk i Manang og andre steder kommer til syne ved at de representerer sitt eget sted på en positiv måte. Andre steder blir konstruert negativt og satt opp mot det positive Manang. Andre steder blir dermed tolket essensialistisk. Jorden i Manang er et eksempel på dette. Lokalbefolkningen i Manang bruker sin etniske identitet som en grunn for at de ikke vil selge jorden. ”Nyeshangbas” forventer at folk fra Manang, som bor i Kathmandu, vil komme tilbake og ta i bruk jorden. Derfor ønsker de ikke at folk utenfra skal kjøpe land. Utsagnene fra informantene bunner i dype følelsesmessige røtter. De ønsker å representere både seg selv og stedet på en måte som gir positive konnotasjoner til stedet og menneskene der.

”Det er bra for landsbyen at folk flytter hit, men stedet slik det var vil dø ut, det er ingen lokale igjen her snart”. (Manang)

Etnisitet involverer spørsmål om medlemskap i en spesiell gruppe eller sosial enhet. Barth (1994) hevder at organisering av grupper skjer på bakgrunn av kulturforskjeller. Han forklarer at en må rette søkelyset mot gruppens grenseprosesser og rekrutteringsprosesser, og ikke mot summen av det kulturelle stoffet som den etniske grensen omslutter. Folk i Manang bruker bevisst sin identitet, noe som betyr et instrumentalistisk forhold til identitet. Måten gruppen produseres og opprettholdes på bunner imidlertid, i dette tilfellet, i historiske og kulturelle faktorer, og er betinget av den lokale situasjonen. Jeg ser derfor det primordialistiske synspunktet som en grunnmur når det gjelder hvordan folk i Manang stadfester seg som gruppe. Denne diskusjonen tas derfor opp igjen i kapittel ni.

Det er hensiktsmessig å forholde seg til medlemskap i en gruppe ved hjelp av tilskrivelse og selv-tilskrivelse. I følge Barth (1994) må identitet være noe som andre erkjenner og forholder seg til, og som medlemmene av den etniske gruppen selv opplever som forpliktende. Manang er i dag i en spesiell situasjon. Stedet blir mer og mer preget av andre mennesker fra andre steder. Dette gjør at ”manangbas” får et spesielt behov for å identifisere seg som gruppe. Alle steder har spesielle retningslinjer for hvordan en kan bli en del av stedet og gruppen. I Norge blir migranter ”norske” i det migrantene oppnår statsborgerskap. Har man statsborgerskap er man i følge staten norsk. Å tenke i form av kategorier innebærer at vi plasserer et objekt i en beholder. Det kategoriske hovednavnet er her statsborgerskap. Men en prototypisk nordmann innenfor kategorien norsk er høy og lys. På den ene siden passer ikke alltid en immigrant

innenfor kategorien, på den andre siden skaper dette rom for nyanser i tolkningen ved at observasjonene av en statsborger ikke er det ene eller det andre.

Immigranter i Manang kommer ofte fra andre steder i landet, sett bort fra Tibetanerne. Innflytterne er likevel ulike, i forhold til utseende, klær og språk. De vil derfor ikke passe inn i kategorien Manangba uten å tilpasse seg visse krav for å bli en del av kategorien. Robertsons` (1994) relativisering av identitet fremholder at identitet blir forsterket gjennom forskjeller mellom mennesker. Innflyttere i Manang kan derfor føre til at folk i Manang utvikler et sterkere forhold til egen identitet. Som tidligere sitat viser, er det vanskelig for folk i Manang å godta at det kommer mange innflyttere til Manang. Regler og normer legger styringen på hvordan man enten blir en del av gruppen, eller ikke. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel syv.

I Ghyaro er identitetsfølelsen sammenlignbar med identitetsfølelsen i Manang. Samtidig mener jeg det er mer knyttet opp til det primordialistiske synspunktet. Folk i Ghyaro har samme kulturelle og tradisjonsrike bakgrunn som folk i Manang. Landsbyen er imidlertid mindre og sterkt preget migrasjon ut fra stedet. På grunn av dette er det, som i Manang, viktig for folk å stadfeste hvem de er, og hvor de kommer fra. Informanter i Ghyaro legger på den andre siden vekt på at det er av betydning for lokalsamfunnet å opprettholde kulturen ved hjelp av innflyttere. En ung kvinne forteller dette:

”Her i Ghyaro er det så lite folk, vi mister det vi har igjen. Kultur er veldig viktig for oss, hvis ikke det kommer nye folk her så vil kulturen forsvinne. Det vil ikke være noe igjen av stedet. Hvis ikke det kommer flere folk til dette stedet må vi flytte. Vi kan flytte ned i dalen, men vi får ikke lov å bygge hus eller kjøpe land der, det er bedre for oss å kjøpe land enn å leie. Her oppe kan vi velge hvilket land vi vil ha, det kan vi ikke der nede”. (Ghyaro)

Informanten vektlegger at kultur og sted er avhengig av hverandre. Kultur er et felles identitetstrekk i Manang Ghyaro. Det som alltid har vært bør opprettholdes, fordi det hører til folks identitet og til stedet. Men i motsetning til Manang, ser informanten innflyttere som en ressurs til stedet. De ser innflytting som en faktor som ”kan redde stedet” og hjelpe dem til å opprettholde kulturen. Der folk i Manang ser innflyttere som en trussel, ser derimot folk i Ghyaro innflyttere som en redning. En eldre kvinne sier dette:

”Jeg er en gammel kvinne, jeg klarer ikke gå opp i fjellet for å passe på skogen. Det er de i Kathmandu som bestemmer det, de vet ikke hvordan det er å bo her. Jeg blir glad når det kommer nye folk her til, for da ser de og de vet hvordan det er å bo her. De i Kathmandu har ikke bodd her på mange år..... Nå er det nye folk her, de kan passe på at kulturen ikke kommer til å forsvinne”. (Ghyaro)

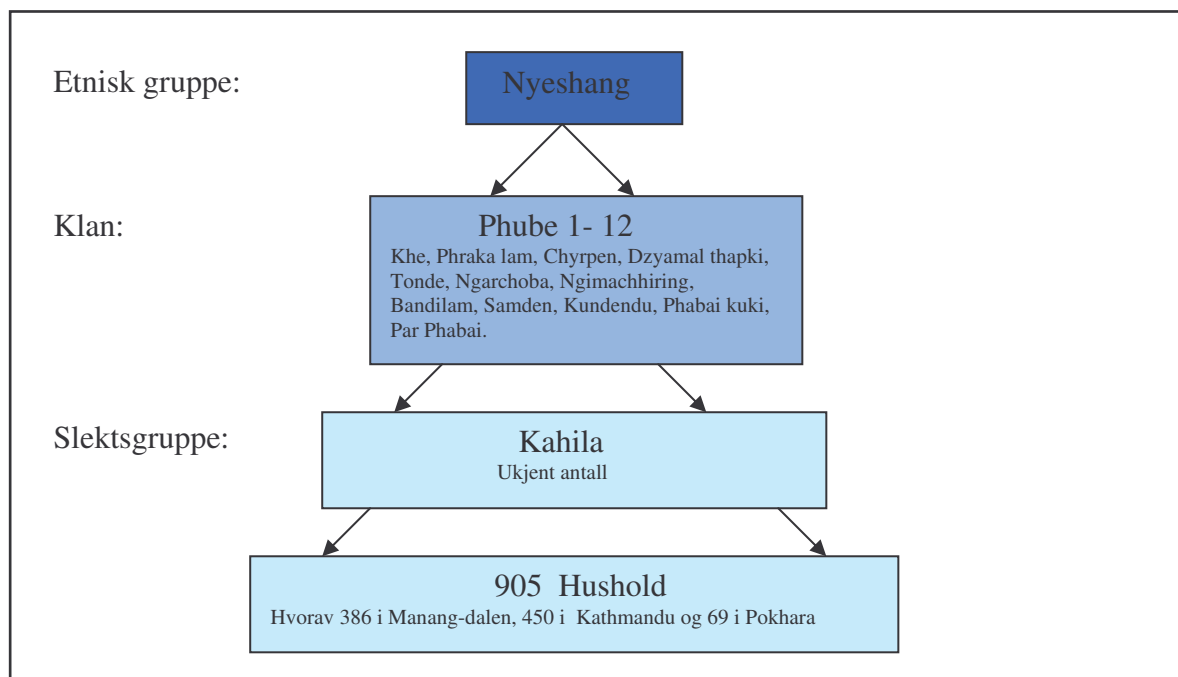
Informanten ser innflyttere som et potensielt virkemiddel for å videreforme og opprettholde deres identitet gjennom et kulturelt aspekt. Selv om innflytterne er fra andre steder, mener hun kulturen kan læres videre til innflyttere. Som i Manang følger folk i Ghyaro *parampara*. *Parampara* kan kalles styringsmekanismen for å opprettholde kultur og identitet. Selv om folk i Ghyaro forholder seg positive til innflyttere, forholder de seg også til *parampara*. Folk i Ghyaro konstruerer også identitet og etnisitet gjennom en idé av et fellesskap basert på felles kultur og bakgrunn. I Manang konstrueres identitet gjennom et essensialistisk synspunkt, ved at de deler verden i ”oss og de andre”. Gjennom å se andre identifiserer de seg selv. Representasjonene i Ghyaro viser at identitet også her konstrueres gjennom et essensialistisk og dermed primordialt synspunkt knyttet til symboler, verdier og forpliktelser. Ulikheten mellom Manang og Ghyaro er at folk i Manang identifiserer seg ved å se andre som en trussel og motsetning, mens folk i Ghyaro ser andre som en mulighet til å forsterke gruppen, og gruppens identitet. I Manang får kulturelle trekk betydning for etnisitet særlig fordi folk bruker disse trekkene som tegn på forskjell. Folk i Manang bruker også sin etniske identitet for å beholde eiendommer og monopol til land. I Ghyaro vektlegges det at andre som vektlegger samme verdier er en del av den samme etniske gruppen.

6.3 Representasjoner av andre og deres sted.

Identitet kan ikke kun stadfestes som kultur eller medlemskap i en gruppe. Folk identifiserer seg også som gruppe gjennom relativisering i forbindelse med geografisk skille. Folk i Manang-dalen er som nevnt opptatt av å fremheve egen etniske identitet. Vi husker også at folk i Manang-dalen foretrekker å kalle seg selv for Nyeshangba, men har i tillegg andre måter for å forklare hvem de er. Lokalbefolkningen forklarer ofte hvem de er ved å referere til slektsgruppe. Van Spengen (1987) forklarer at hvis du spør noen fra Manang-dalen om deres etniske identitet, vil de sannsynligvis svare at de er *Gurung*. Hvis du spør dem videre om deres opphav, vil de sannsynligvis referere til seg selv som *Ghale*. Folk i Manang-dalen bruker imidlertid begrepet *Phube*, som er en samlebetegnelse på de opprinnelige klanene i

dalen. Innenfor en *Phube* finnes mange ulike slektsgrupper. En informant (inf.3) forteller at de to viktigste gruppene er Gurung og under den Ghale. Videre at under slektsgruppen Gurung finnes åtte subgrupper, og under Ghale to subgrupper. I følge Gurung (1976) kan slektsgruppene også refereres til som Khe (Ghale) og Phalma (Gurung). Khe kommer opprinnelig fra Tibet, og har høyere status i makthierarkiet. Klanene under Phube er Khe og Phraka lam, Chyrpen og Dzyamal thapki, Tonde, Ngarchoba, Ngimachhiring, Bandilam, Samden, Kundendu, Phabai kuki og Par Phabai. Dette blir verifisert av informanten. Forholdet mellom etnisk gruppe, klan og slektsgruppe er imidlertid svært komplisert. Det er også usikkert om folk i Manang-dalen kan ses på som å være Gurung. Informanter har ulike oppfatninger om forholdet mellom gruppene. En av grunnene til de ulike oppfatningene kan være at befolkningen i Manang ikke selv vet hvor de opprinnelig kommer fra.

Folk i Manang plasserer ulike observasjoner av mennesker i kategorier. Kategorien *Phube* refererer til folk som er opprinnelige Nyeshangtes og tilhører en av klanene. Denotasjonen til kategorien er ” de som opprinnelig er fra Manang”, og gir positive konnotasjoner ved å forbinde det med ”fellesskap”. Fellesskapet er igjen forbundet til en sosialt konstruert identitet.

Figur 8: Oversikt over den etniske gruppen i Manang/Ghyaro

Folk i Manang har dermed en måte å kategorisere observasjonene av seg selv og andre. Vi har sett her hvordan alle de som tilhører den etniske gruppen i Manang blir en kategori. Videre blir også observasjoner av andre etniske grupper begreps og kategorifestet. Innflyttere i Manang-dalen blir plassert i ulike beholdere ut fra stedene de kommer fra. Vi har sett hvordan identitet blir sterkere ved å se andres identitet. Ved å kategorisere andre mennesker i andre beholdere enn ens egen, skaper dette en klar fordeling av "oss" og "de andre". Kategorien *Phube* besitter ikke en distinkt posisjon i forhold til andre etniske grupper i Nepal. De har imidlertid muligheten til å utforme en slik posisjon innad i lokalsamfunnet. Ved å plassere ulike mennesker fra ulike etniske grupper i spesielle kategorier, identifiserer de også seg selv. Etniske relasjoner dreier seg ikke primært om fjerne og generaliserte fremmede, men om nære og spesifikke "andre" Grensemarkering finner først og fremst sted mot naboer som føres sammen i et samfunn, og fører til at folk oftere stiller spørsmål om på hvilken måte "vi" er forskjellig fra "dem", enn til ensidig konstruksjon av "de andre" (Barth, 1994). Jeg går derfor nærmere inn på kategoriens meningsinnhold for å forklare hvordan identitet konstrueres i møte med mennesker fra andre steder.

Mange av innflytterne i Manang kommer fra nære- og fjerne fjellområder, spesielt fra Tibet, Mustang eller Dolpa. Innflytterne fra Tibet har bodd i Manang lengst og blir sett som de innflytterne nærmest kategorien *Phube* i ideologi og praksis. Innflyttere fra Tibet, Mustang og Dolpa blir plassert i kategorien *Poie*. Denotasjonen til begrepet er fjellfolk. Meningsinnholdet refererer til hvor de kommer fra. Konnotasjonen til kategorien er ikke positiv, men folk i Manang har akseptert innflyttere fra fjellområdene. Representasjoner er som nevnt enhver form for kommunikasjon hvor mennesker forteller og deler informasjon. Vi er stadig omgitt av representasjoner om andre mennesker, om hjemstedet eller fremmede steder, erfaringer og følelser (jf. Kap 3.2.1) Ut fra representasjonene av innflyttere fra Tibet ser vi at tibetanere er mennesker som er lette å forholde seg til. På denne måten genereres et positivt inntrykk av Tibet. Dette bunner i deres eget sannsynlige opphav som tibetanere. En mann forklarer at:

"Tibetanerne har bodd her så lenge at de nesten er en del av lokalbefolkningen. De fra Ghoroka er vanskeligere å få kontakt med". (Manang)

En annen informant har dette synet:

”Det er lettere for folk fra Tibet å bosette seg og kanskje få kjøpe land etter hvert. Det er fordi de er fra fjellområdene, og vi kommer fra fjellområdene, vi er de samme på en måte. Folk fra Manang har et mer åpent syn på dem da. De som kommer fra Ghorka har det vanskelig, de er veldig gode arbeidere, men folk vil ikke at de skal bosette seg her, kanskje nettopp fordi de er så flinke å arbeide, jeg vet ikke helt”. (Manang)

Informanten understreker at innflyttere fra fjellområdene har sterke likhetstrekk til dem selv og deres identitet. På denne måten setter han likhetstegn mellom prototypen av folk i sin egen etniske gruppe og prototypen av folk i gruppen *Poie*. Han sier at ”vi er de samme”, og identifiserer seg med dem som kommer fra fjellområdene. Imidlertid mener han folk i Manang identifiserer seg mot innflyttere som kommer fra Ghorka, det vil si folk fra de nedre fjellområdene og lavlandet.

Innflytterne fra de nedre fjellområdene og lavlandet, Ghorka og Terai blir bevisst representert på en negativ måte. På den ene siden erkjenner informanten at folk fra Ghorka er gode arbeidere, og at gode arbeidere er nødvendig i Manang-dalen på grunn av befolkningsnedgang. På den andre siden blir innflytterne fra Ghorka oppfattet som en trussel, fordi de kan overta ressursene i området. Innflytterne fra lavlandet blir plassert i kategorien *Moui*. Denotasjonen til begrepet er ”folk fra lavlandet”, konnotasjonene til begrepet er svært negative. Begrepet kan ses som en effekt av at folk fra Manang-dalen blir kalt Bhote, fordi betydningen av Bhote også er negativ. *Moui* er et annet begrep på manangi som kan sammenlignes med betydningen til begrepet *Pahedi Pakhe* på Nepali. Dette begrepet har denotasjonen ”folk fra Ghorka”, men konnotasjonen er som med begrepet Bhote, ”hillbilly”. *Moui* har de samme konnotasjonene som Bhote, eller som en informant uttrykker det:

”det er mennesker som ikke vet hvordan en skal oppføre seg”. (Manang)

Et annet begrep en kan sammenligne med *Moui*, er det nepaliske begrepet Dhoti. Dhoti er egentlig et enkelt lendeklede som brukes mye i India på grunn av det varme klimaet. Dette er denotasjonen av ordet. Konnotasjonen av ordet innebærer at personen som er Dhoti blir sett som simpel. Både Dhoti og *Pahedi Pakhe* er derfor andre kategorier som kan sammenlignes med *Moui*.

En siste kategori er kategorien *Filing*. Manang er et utpreget turiststed i sesonger hvor ”trekking” eller turer i fjellene er populært. Alle typer mennesker fra ulike land går i fjellene i Annapurna området. Det viser seg at folk i Manang har et ambivalent syn på turister. Samtidig som de tjener penger på turismen, vet de at jo mer turisme som preger stedet, jo mer forvitring vil det være av stedet og identiteten deres. En eldre mann sier:

”Siden turistene kom her, har det blitt annerledes, det ser annerledes ut, men vi må ha turistene her. Det er viktig for fremtiden”. (Manang)

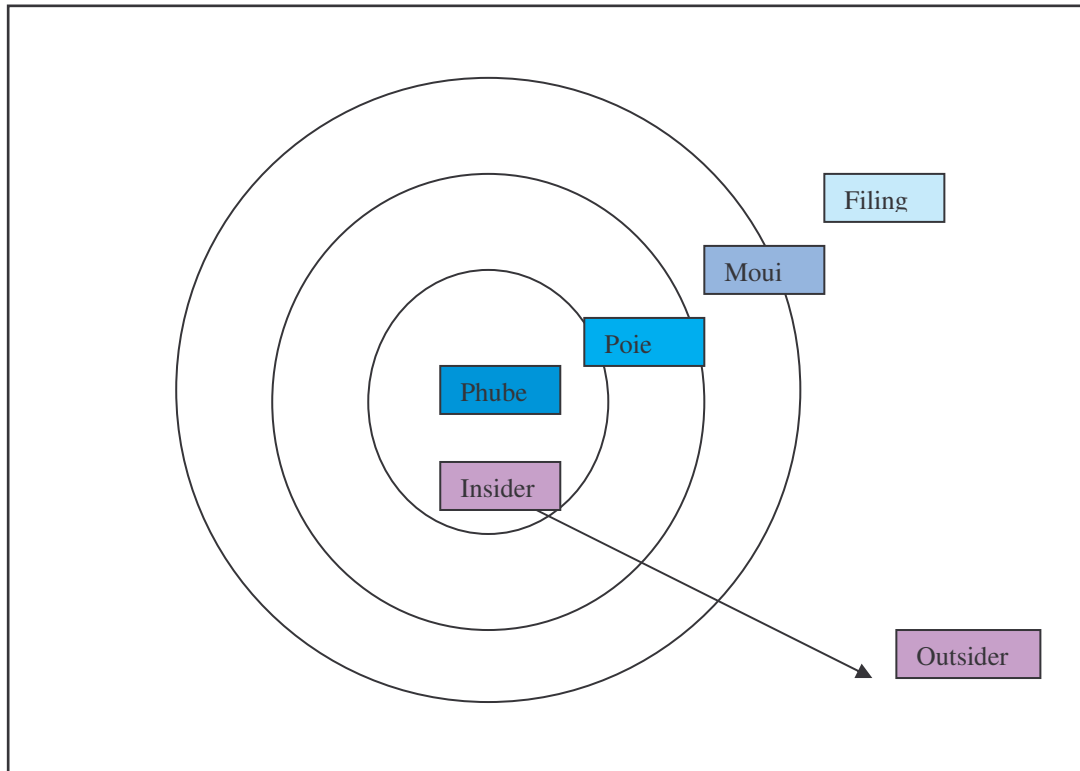
I det han representerer stedet som annerledes, skaper dette negative assosiasjoner. Han vet samtidig at turisme er en investering for fremtiden. En ung mann har derimot et annet syn på turistene:

”De eldre hindrer ofte oss yngre å reise ut. De hindrer oss utdanning og sånne ting. De er redde for at alle skal reise for da har de ingen til å passe på seg. Å prate med turister og ”outsidere”, folk som kommer fra andre steder, de ser ikke på det som bra”. (Manang)

Den unge mannen ser turistene som en mulighet til å reise fra Manang for å kunne oppleve mer. Han ønsker seg utdanning og en bedre fremtid, men føler at det ikke aksepteres av gruppen. Han legger vekt på turister, og viser til turist som synonymt med å være ”outsider”. I følge Cresswell (1996) er en ”outsider” en som enten er ny på et sted, eller som ikke vet hvordan en skal oppføre seg på et sted. En turist er et typisk eksempel på dette. I tillegg forklarer Cresswell (1996) at en ”outsider” lett blir stemplet som avviker på bakgrunn av ulike klær, ulikt utseende eller lignende. Dette gjelder turister, men også de andre kategoriene.

Kategoriene av etniske grupper utformet i Manang-dalen skaper identitetsfølelse, både som gruppe og gjennom identifikasjon med eller mot sted. På den ene siden handler det om etnisk identitet, hvor medlemskap og organisering av grupper er de viktigste faktorene. Det handler om en felles ”idè” om et samfunn, og om hvem som skal utelukkes eller tas inn i den etniske gruppen. På den andre siden handler det om å forme identitet gjennom geografiske grenser. Ved å etablere et skille mellom dem som er på innsiden av stedet, og de som er utenfor, vil egen identitet til gruppen og stedet bli sterkere (Massey og Jess, 1995).

En modell over hvordan etniske grupper er bundet i kategorier ut fra geografiske grenser vil illustrere hvem som er "outsidere" og hvem er "insidere" i Manang dalen.

Figur 9: identitet bundet til geografiske grenser og kategorier.

Identitet skapes først og fremst gjennom sosiale konstruksjoner mellom individet og dets omgivelser. Men vi husker også at identitet skapes fordi folk føler tilhørighet til sted, og til gruppe. Modellen illustrerer hvordan folk i Manang-dalen utformer identitet til etnisk gruppe ved å utforme kategorier. Representasjonene over viser hvordan de ulike kategoriene oppfattes og gis et meningsinnhold. Disse representasjonene former folks mening om sted. Folk definerer hva som er innenfor og utenfor kategoriene. Det genereres et positivt inntrykk av kategorien *Phube* og stedet Manang-dalen, hvor *Phube* er prototypen for en som hører til i Manang-dalen. Selv om det finnes nyanserte former innenfor kategoriene, er alle av samme etniske opphav og deler en felles identitet. Samtidig genereres det negative inntrykk av de andre kategoriene. På denne måten blir det positive "oss" satt opp mot det negative "andre" og representasjonene har innvirkning på relasjonen til mennesker og sted. Kategorien *Phube* er "insidere". Kategorien *Poie* er nærmest *Phube* når det gjelder meningsinnhold, men er allikevel "outsidere". De har ikke alle kriteriene som skal til for å bli en "insider" på stedet. *Filing* er lengst borte fra oppfatningen om prototypen på en "insider". Folk i Manang-dalen

forsterker egen identitet ved å få kjennskap til andre mennesker og andre kulturer. Modellen representerer derfor relativisering av identitet slik Robertson (1994) definerer det. Folk må møte andre for å vite hvem de er. Dette viser at globalisering fører til heterogenisering av etniske identiteter.

Kategorisering er en måte å systematisere observasjoner og meninger. Folk i Manang-dalen har et felles meningssystem som bekreftes ved å bruke konkrete kategorier. Dette trenger likevel ikke bety at alle har samme oppfatning av hver kategori. Det betyr heller ikke at kategoriene som defineres som "outsidere" ikke kan bli "insidere". Kategoriene er ikke gitte. Folk ønsker å opprettholde sin egen identitet og sitt eget sted. Samtidig utfordres stedet ved at andre mennesker flytter dit. Dette skaper et usikkert forhold ved at folk ikke er sikre på hvilken kategori innflytterne skal plasseres i. Noen ganger er de innenfor og akseptert, andre ganger utenfor og ikke akseptert. Hva mener folk i Manang og Ghyaro egentlig om innflyttere?

6.4 Ambivalens

Sted relateres som oftest til det kjente og kjære. Folk vet hva som er rett og galt på stedet der de bor og de vet hva som hører hjemme og ikke hører hjemme. Det er ofte vanskelig å akseptere at andre mennesker "invaderer" sted. Forholdet til sted er ofte basert ikke bare på de fysiske omgivelsene, men også til mennesker som er der. I følge flere informanter, ser de på Manang-dalen som "sitt sted", og relaterer stedet til kjente mennesker og vaner. Kontroll over de fysiske og sosiale forholdene er viktige i et samfunn.

I dag flytter mange til Manang-dalen. Samtidig flytter mange ut av dalen. Slik er stedet hele tiden under endring og det kjente er ikke lenger kjent. Stedet preges av uforutsigbarhet. Den kontinuerlige flytteprosessen styres av et ønske om bedre leveforhold. Folk som flytter ut fra Manang-dalen flytter oftest til byer som Kathmandu og Pokhara, eller andre land i Asia for å ta seg arbeid. Folk som flytter til Manang gjør det fordi de har dårlige leveforhold der de kommer fra og gjerne får tilgang til jord i Manang-dalen. De er ofte svært fattige og flytter for å forbedre sine liv. De får derfor bedre forhold i Manang-dalen. En mann fra Nar (Figur 1, s.10) har bodd i Ghyaro de siste ti årene. Han forteller dette om hvordan familien kom til Ghyaro:

”Det fantes bare en sti over passet, vi måtte hente utstyr og ved andre steder, spesielt fra et sted som ligger nede ved Chame. Vi har ikke ved i Nar, så vi brenner yak skit og små ting som vi henter rundt omkring. Når det er dårlig vær, stenges passet og det er umulig å hente utstyr og ved”. (Nar/Ghyaro)

En annen mann fra Dolpo (Figur 5, s.13) har bodd i Manang de siste 15 årene og forteller dette:

”Vi var veldig fattige og der vi kommer fra er det dårlige avlinger og dårlige kår. Vi var veldig heldige da vi kom hit, og fikk leie noe jord. Hadde vi ikke kommet hit, måtte vi ha arbeidet for andre folk”. (Dolpo/Manang)

Situasjonen var svært dårlig for de fleste av innflytterne, før de kom til dalen. Innflytterne er i tillegg takknemlige for å få bo der. Ved å sammenligne Manang med andre steder i Nepal, finner vi at Manang dalen er forholdsvis velstående. I tillegg er folk i Manang-dalen relativt positive til innflyttere. En mann fra Ghorka (Figur 5, s.13) sier dette:

”Det er mange sharecroppers her, men selv om de er motvillige til folk utenfra her, er de snillere her enn andre steder. Det er vanlig i Nepal at hvis det kommer folk fra andre steder, er de ikke særlig greie og tar mye betaling for leie av hus og land. Fordi det er så lite folk her, og masse ledig jord, er de snillere mot oss her enn andre steder”. (Ghorka/Manang)

Utsagnet viser at folk i Manang har et ambivalent forhold til innflyttere. Samtidig som de definerer sin egen gruppe som spesiell, og ikke ønsker at andre skal ta del i gruppen, presiserer informanten at de er snillere i Manang enn andre steder. Grunnen til dette kan være at folk i Manang erkjenner at det er behov for innflyttere. En annen informant hevder dette:

”Fordi så mange folk flytter, får vi ikke brukt jorden. Derfor kan det jo være bra når andre folk fra andre steder flytter hit. Men det er nok best å ikke selge dem jorden, for de som er i Kathmandu kan jo komme tilbake”. (Manang)

Informanten erkjenner behovet for innflyttere fordi lokalbefolkningen selv ikke har nok arbeidskraft til å dyrke jorden som er tilgjengelig. Når jorden ikke tas i bruk skaper dette et bilde på hvordan fremtiden vil se ut, og videre hvordan stedet dør ut. Informanten forteller at

han tror folk i Kathmandu vil flytte tilbake til Manang for å drive jorden. De fleste av utflytterne har imidlertid aldri flyttet tilbake, og sannsynligheten for at de gjør dette er liten. Innflytterne skaper positive effekter ved å dyrke jord som ellers ikke ville blitt dyrket. Utflytterne skaper positive effekter ved at det blir jord til overs, ikke bare til innflytterne, men også til de som tidligere ikke hadde jord. De negative effektene er at kulturen og utgangspunktet for deres identitet ikke vil bli opprettholdt. Det neste utsagnet viser også ambivalens i forhold til innflyttere:

”Før kranglet folk hele tiden om jord, det var uenigheter om hvem som eide hva og de fattige hadde veldig lite. De positive effektene av migrasjon er størst for de fattige, både de som flytter inn og de som bodde her fra før. De får ofte penger for å ta vare på land og hus. Men de kulturelle kunnskapene har blitt mindre. Det er ikke alltid så bra med flytting”. (Manang)

Informanten beskriver hvordan det tidligere har vært uenigheter om land. De fattigste familiene i Manang eide ikke jord, dette gjorde det vanskelig for dem. Når folk flyttet ut av Manang skapte dette en positiv ringvirkning for de fattige og for stedet generelt. På grunn av migrasjon har levestandarden og forholdet mellom mennesker i Manang blitt bedre. Det er ingen diskusjoner omkring forholdet til land lenger. Et intervju med en innflytter fra Solo (Figur 5, s.13) viser at samtidig som han bidrar til lokalsamfunnet og til gruppen, er han ikke blitt en fullverdig del av gruppen:

”De fleste av de som bor her i dalen er fra andre steder. Lokalbefolkningen synes det er vanskelig at det er så mange som ikke er herfra, men jeg tror de venner seg til det”. (Solo/Manang)

Jeg: ”Hva tror du de ikke liker med at folk kommer hit for å bo?”

”Jeg tror lokalbefolkningen tror at kulturen vil forsvinne, at det ikke vil være noe igjen av det opprinnelige stedet. Men jeg tror at hvis det ikke hadde vært for oss utenfra, ville ikke stedet kunne bli opprettholdt slik det gjøres nå. Jorden ville ikke blitt dyrket eller noe. Men det er vanskelig for dem når det ikke er noen lokale igjen”. (Solo/Manang)

På den ene siden ønsker lokalbefolkningens at jorden skal dyrkes, i tillegg ser de behovet for arbeidskraft. På den andre siden er lokalbefolkningen redd for at stedets og gruppens

kulturelle identitet skal forvitte. Slik kan lokalbefolkningens syn på innflyttere ses på som ambivalent. Migrasjon gjør at stedet hele tiden er under endring, derfor kan lokalbefolkningen oppfatte stedet som ustabil hvor de ikke har kontroll over handlinger på stedet. Sibley (1999) hevder at mennesker ønsker å leve på et stabilt sted hvor man kan relatere seg til de handlinger som utføres på stedet. I tillegg må handlingene bli forstått av alle. Hvis folk ikke forstår det som skjer, kan det reflekteres i angst for endringer i det sosiale miljøet. Visse aspekter ved innflytterne er vanskelig for folk i Manang å forstå, og resulterer i angst for endringer, blant annet på lokalsamfunnet. Derfor skapes det regler og normer for å holde redselen for det ukjente på avstand.

6.5 Oppsummering

I dette analysekapittelet var hensikten å gi svar på underproblemstilling 1: *Hvordan representerer mennesker i Ghyaro og Manang seg selv og andre? Er dette med på å forme klare kategorier av hvem som er "insider" og hvem som er "outsider"?*

Ved å studere hvordan majoriteten av informantene i Manang og Ghyaro identifiserer seg selv ved hjelp av kultur, og tilhørighet til eget sted, kan vi konkludere med at identitet til etnisk gruppe og til sted er spesielt viktig. Vi husker fra kapittel 2.2 at sted er noe som gir oss mening, og betyr noe for oss personlig. Å føle tilhørighet til sted er en måte å føle identitet på (Massey og Jess, 1995). Både i Manang og Ghyaro har folk en sterk stedsidentitet. Dette fremheves ved redselen for å miste egen stedsidentitet ved at stedet "dør ut". Forskjellen mellom Manang og Ghyaro er fremtredende ved at lokalbefolkningen i de to landsbyene har ulike oppfatninger om hvordan sted kan opprettholdes. Samtidig legger folk i Manang og Ghyaro vekt på kultur. Vi ser i kapittel 6.2 og 6.3 at etniske grupper blir organisert ved hjelp av kulturforskjeller. Informantene identifiserer seg som gruppe gjennom et geografisk skille, ved å definere hvem som hører til innenfor hvilken kategori. Kategoriene blir definert av dem som har identitet som *Phube* eller ekte Nyeshangba. Ved å definere alle kategoriene utenfor sted, blir den etniske gruppen organisert og mer konkret. Vi ser at det formes klare kategorier av hvem som er "insidere" og hvem som er "outsidere". I forbindelse med dette har jeg utformet en modell som viser de ulike etniske kategoriene ved hjelp av geografisk skille. Jo lengre borte en kategori befinner seg i avstand, jo mindre grad av "insider" er kategorien i Manang og Ghyaro. Videre i kapittel 6.4 diskuteres hvordan ambivalens er et tema i Manang og Ghyaro. Behovet for folk som kan dyrke jorden er kritisk. Samtidig er det vanskelig å

anerkjenne at det trengs folk fra andre kategorier enn ens egen. Slik opprettholdes skillet mellom ”insider” og ”outsider”. For å holde ”outsiderne” på avstand utformes regler og normer for bruk av ressurser. I neste kapittel gjennomgår jeg disse regler og normer i Manang og Ghyaro, både når det gjelder ”insidere” og ”outsidere”.

7 Regler og Normer

7.1 Innledning

I Manang og Ghyaro fungerer regler og normer uavhengig av nasjonale regler og normer. Stedet har egne styringsmekanismer for hvordan lokalsamfunnet fungerer. Regler og normer må derfor ses som en del av lokalsamfunnets ideologi. I dette kapittelet vil jeg svare på underproblemstilling 2: *Hvilke normer og regler for bruk av ressurser er det i Manang og Ghyaro i forhold til både "insidere" og "outsidere"?* Jeg tar utgangspunkt i at meningsinnholdet i lokalsamfunnet er styrende for hvilke regler og normer som blir praktisert og reproduisert. Lokalsamfunnets grenser er både territorielle og sosiale ved at de eier et spesifikt territorium og samtidig har spesifikke regler for medlemskap i gruppen. Regler og normer vil bli forklart gjennom tilgang og kontroll, eller endowments og entitlements.

7.2 Ideologi i lokalsamfunnet

Alle mennesker har et livssyn eller en ide` om hvordan man skal leve sitt liv. Ideologi er til stede i hverdagslivet og styrer våre representasjoner og praksiser. I følge Cresswell (1996) finnes det mange typer ideologi som definerer ens posisjon i verden. Tilhørighet er en faktor som kan avgjøre hvor, og hvordan man ser sin posisjon i verden. Som nevnt, føler folk i Manang-dalen tilhørighet til sted. I tillegg føler de tilhørighet til etnisk gruppe. I Manang-dalen er forholdet til sted og til etnisk gruppe det som former hverdagen og konstituerer hva som er rett og galt. Ved at en er bevisst egen posisjon som etnisk gruppe, og som en del av et sted, er man også bevisst andres posisjon i stedet, og som gruppe. Cresswell (1996) forklarer at tilhørighet til sted er en av de letteste måtene å føle seg inkludert på, samt gjenkjenne og dømme andres posisjon.

Ideologi påvirker folks handlinger, og hvordan de lever sitt liv. Ved å tilhøre en etnisk gruppe, som i Manang, tillegges gruppen og stedet spesielle egenskaper som legger føringer på hva som er rett og galt. Dette baserer seg på hvilken mening folk knytter til stedet. Hva som er rett og galt varierer dermed i forhold til hvor handlingen utføres. I Manang-dalen blir kultur knyttet til stedet og til gruppens mening. Dette er grunnlaget for deres etniske identitet og gruppens konstruksjon. Gjennom tradisjon og kultur definerer folk i Manang hva stedet bør inneholde og ikke inneholde. Det er ofte lettere å definere hva et sted skal inneholde ut fra hva

det ikke skal inneholde. Meningsinnholdet på stedet legger føringer dette. En mann fra ”Village development committee” , den øverste instansen i lokalsamfunnet sier at:

”Det kommer mange folk her - spesielt fra Dolpa. Hvis en kommer, kommer det også mange flere. Familiene til alle kommer. Dette er ikke bra for lokalsamfunnet, nei det er ikke bra. Vi ønsker å stoppe dem. VDC ønsker å stoppe dem”. (VDC medlem/Manang)

Jeg: *”Hvorfor ønsker dere å stoppe dem?”*

”Kulturen, det lille vi har kommer til å forsvinne for det er så mange her” (Manang)

Jeg hevder at ideologien bak dette er ideer om kultur i kombinasjon med etnisitet. Informanten ønsker å opprettholde den opprinnelige gruppen og den opprinnelige kulturen. Videre ønsker folk å opprettholde kulturen fordi det er grunnmuren i deres identitet. Som tidligere nevnt, definerer folk ofte seg selv ved å se andre. Utsagnene viser tydelig redselen for at det skal bli for mange innflyttere. Redselen for det ukjente og utrygge gjør at det skapes lover og regler som regulerer dette forholdet. I neste utsagn presiserer han at de allerede har mistet en del av kulturen, og dermed en del av seg selv og stedet. Han uttrykker derfor bekymring over å miste det som er igjen. Stedets ideologi innebærer en norm om å holde innflytterne på avstand. Ved utforming av lover og regler blir stedets ideologi produsert gjennom praksis. Praksis utøves på bakgrunn av hva som er passende. Sagt på en annen måte konstituerer stedet det som er passende. Informantens utsagn viser at han i praksis ønsker å stoppe den store innflyttingen til Manang. Ved at normer og regler følges, gir det mening til stedet. Dette blir oppfattet av andre og sett på som passende. Slik blir stedets ideologi reproduisert og gitt mening gjennom praksis.

Etnisk ideologi er en ekskluderende ideologi, hvor det defineres hvem som er medlem av den enkelte gruppen. Ved at folk i Manang er klar over egen posisjon, blir de også klar over andres posisjon. Dette kan overføres til geografi ved at å være ”in place” er strukturert ved at man er oppmerksom på hva som er ”out of place” (Cresswell, 1996:15). Sted er videre en av de letteste måtene å inkludere andre og gjenkjenne andres posisjon. Når en relaterer seg til andre kaller Cresswell (1996) dette for alter – ideologi.

Ideologi blir styrt av ulike mennesker av ulike grunner. Cresswell (1996) mener ideologi ofte blir overført mellom mennesker. Ideologi har videre innvirkning på hvordan steder er, og hvordan de utformes. Jeg vil forklare litt om strukturene i Manang for å kunne svare på min tredje problemstilling om hvordan normer og regler legger føringer for hvem som blir en del av lokalsamfunnet, og hvem som ikke gjør det. Dette kapittelet er derfor et grunnlag for underproblemstilling tre som svares på i kapittel åtte.

Øverst i makthierarkiet er regjeringen i Nepal. Under regjeringen er ”District development Committee”. Denne instansen har ansvar for budsjettet og styringen av de ulike ”Village development committee”, jeg bruker forkortelsen VDC når det gjelder denne instansen. VDC er høyeste instans i lokalsamfunnene i Nepal. Institusjonen oppstod for ca 35 år siden og hvert femte år blir det valgt nye medlemmer. Nominering og utnevning skjer på tross av at folk ikke ønsker å være medlem. Generelt er det liten vilje til å delta i VDC fordi det er ulønnet sosialt arbeid. Fem til ti menn er til stede på møtene. Medlemmer i VDC kalles for *Mitheba*, som kan oversettes til innflytelsesrike folk. Informanter refererer ofte til disse som ”big men” eller ”big people”.

”District development committee” har som oppgave å fordele budsjettet fra regjeringen til de ulike lokalsamfunnene i Nepal. Den delen av budsjettet som skal formidles til Manang-dalen blir i første omgang gitt ”Manang society” i Kathmandu. Manang Society består av personer som opprinnelig er fra Manang dalen, men bor i Kathmandu. Denne instansen har stor innflytelse på lokalsamfunnet ved at de distribuerer ressurser som i mange tilfeller åpner for muligheter i lokalsamfunnet. I Manang-dalen blir ”Manang society” ofte referert til som *Aama*, som betyr familiens overhode.

Regjeringens budsjett blir fordelt til Manang og Ghyaro gjennom Manang Society, ofte er fordelingen av penger ujevn mellom landsbyene fordi Manang er en større landsby med flere innbyggere. I tillegg er det viktig å utvikle Manang for å tilpasse seg turismen. Det er også en annen forskjell i Manang og Ghyaro når det gjelder innflytelsen fra Manang Society. I Manang blir lover og regler utformet av både Manang Society og VDC. I tillegg er det VDC som tar siste avgjørelse i ulike problemstillinger. I Ghyaro blir lover og regler utformet av Manang Society alene. I tillegg tar Manang Society alle avgjørelser i lokalsamfunnet.

Et eksempel på ulikheten mellom landsbyene er når det nomineres og utpekes medlemmer til VDC. I Ghyaro landsby, i tillegg til landsbyene Ngawal og Braga, blir medlemmer til VDC nominert og valgt av Manang Society. I Manang og de gjenværende landsbyene i Manangdalen blir medlemmene nominert og utpekt av en egen valgkomité lokalt i Manang. Utnevnelsen skjer ved hjelp av ulike institusjoner. En av grunnene til dette er at i Ghyaro/Ngawal og Braga er folketallet så lavt at en nominering og utpeking vanskelig lar seg gjøre. Det er ikke tilstrekkelig menneskelige ressurser for å utføre en slik prosess. I ethvert samfunn er det mektige mennesker med mulighet til å påføre ideologiske ideer på andre (Cresswell, 1996). I Ghyaro påføres verdiene ovenfra i større grad enn i Manang. Ulike verdier reproduseres og har ulik innvirkning på praksis i de to landsbyene.

Ulik praksis i de to landsbyene kommer til syne gjennom kriterier for hvem som kan bli medlem av VDC. I Manang har landsbyen nedskrevne regler på hvem som kan og ikke kan være med å velge ut medlemmer. I tillegg er det regler for hvem som kan bli medlem av Manang VDC. Kun medlemmer av kategorien *Phube* kan delta i utvelgelsen eller bli medlem. I Ghyaro er det derimot ikke regler for dette. En informant fra Manang forteller dette:

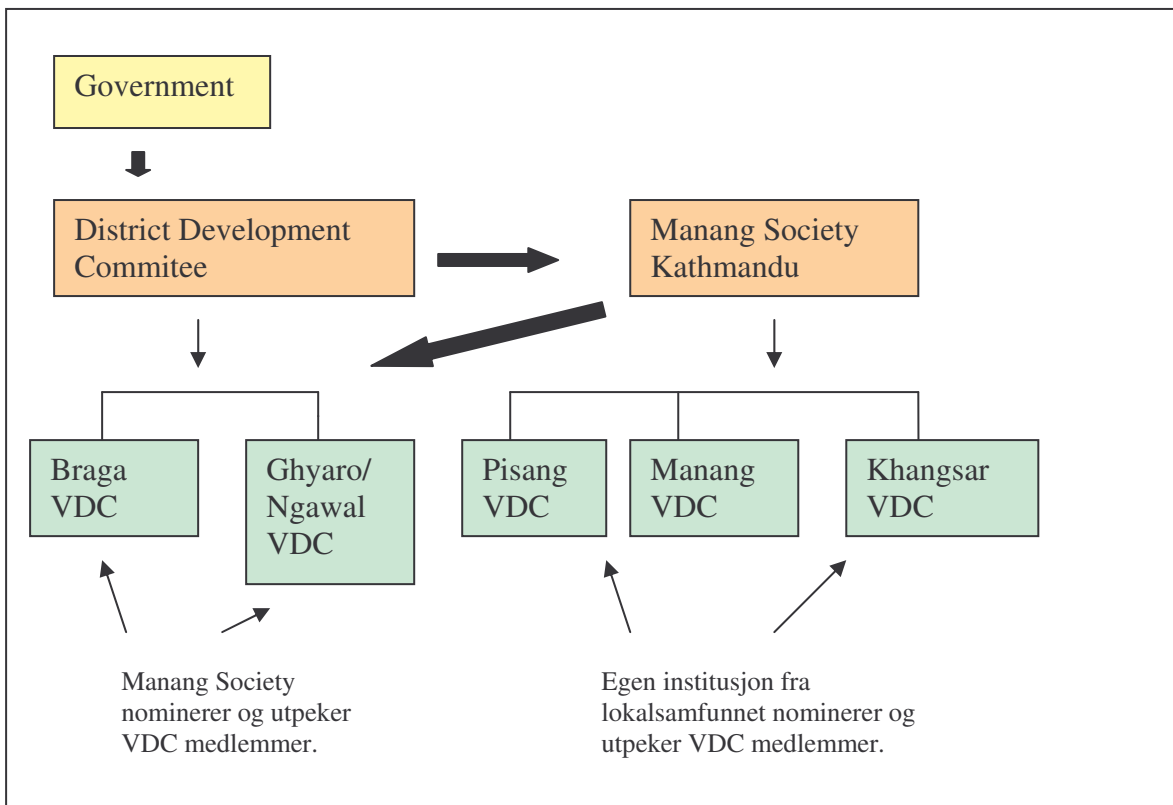
”Nei, det er ikke lov til å ha ”outsidere” i VDC. Der skal det bare være lokale. Vi vil ikke at de skal komme og bestemme. Men vi prøver å få fatt i en fra hvert folkeslag her oppe. Vi har skaffet en ansvarlig for Tibetanerne, men de har bodd her lenge. De andre har vi ikke skaffet enda.” (Manang)

I Manang åpner lokalsamfunnet for dialog mellom de etniske gruppene i landsbyen. Lokalsamfunnet ønsker imidlertid ikke at folk utenfra skal delta i utforming av regler og andre avgjørelser. I Ghyaro forteller en annen informant om forholdet mellom innflyttere og VDC:

”De som har flyttet her til er ikke utelatt for noe i landsbyen, men de helt nye kan ikke være med i VDC for eksempel. Det er Manang Society som velger ut VDC medlemmer og medlemmene i VDC ser til at folk overholder de reglene som er bestemt av de i Kathmandu. Vi må overholde reglene, selv om vi i landsbyen er uenig i de reglene” (Ghyaro)

Informanten forteller hvordan institusjonene er utformet i Ghyaro. VDC medlemmer blir ikke valgt lokalt, men utpekes av Manang Society i Kathmandu. Generelt er det relativt misnøye

blant lokalbefolkningen i Ghyaro med å ikke ha muligheten til å velge medlemmene selv. Bakgrunnen for misnøyen er at i tillegg til utvelgelsen av medlemmer til VDC, blir det utformet regler for VDC, som påføres i lokalsamfunnet i Ghyaro. Folk i Ghyaro mener Manang Society ikke burde ha innflytelse over hvilke regler som utøves. Det er likevel et ambivalent forhold til utvelgelsen av medlemmer til VDC. Hvis ikke Manang Society foretok utvelgelsen, ville den ha blitt gjort fra statlig hold. Derfor er det fortsatt et ønske om at Manang Society tar avgjørelsen. På denne måten blir ideologi påført ovenfra. Informanten forteller videre at selv om innflyttere blir valgt til medlemmer av VDC, kan ikke de helt nye innflytterne bli medlemmer. For å bli medlem må det opparbeides en viss sosial kapital over tid. Bordieu (1990) definerer sosial kapital som etablering av nettverk gjennom slektskap eller andre former for relasjoner som mobiliseres eller manifesteres mellom mennesker. Figuren under illustrerer forholdet mellom lokalsamfunn og ulike institusjoner.

Figur 10: Oversikt over ulike institusjoners innflytelse på lokalsamfunnet.

Figuren viser makthierarkiet over institusjoner med innflytelse på de ulike landsbyene i Manang-dalen. Stat og regjering er øverst i hierarkiet. Under er District development committee, som fordeler budsjetter mellom ulike VDC og Manang Society. Manang Society

formidler penger til de ulike landsbyene i Manang-dalen. Pilene under viser hvem som velger medlemmer til de ulike VDC og ulikheten mellom Manang og Ghyaro.

For å kunne svare på underproblemstilling 3: *Hvordan kan innflyttere få tilgang til ressurser? Er tilgang til ressurser avgjørende for innflytteres mulighet til å få ny identitet og bli del av en ny etnisk kategori* er det nødvendig å gå gjennom de formelle prosessene som gir innflyttere status som medlemmer av lokalsamfunnet. De formelle prosessene er imidlertid ikke alltid styrende for hva som skjer i praksis. Hva som skjer i praksis diskuteres i Kap. 8.

7.3 Formelle prosesser for innflyttere

I det innflyttere kommer til Manang eller Ghyaro er det visse formelle prosesser som må gjennomgås. Innflytteren må finne en person fra lokalsamfunnet som er villig til å ta ansvar for alle handlinger innflytteren gjør. Dette kan kalles en verge. Det må foreligge en avtale mellom innflytteren og vergen, samtidig som innflytteren leverer en søknad til Manang eller Ghyaro VDC. Vergen må videre møte opp å fortelle VDC om innflytteren og grunngi hvorfor innflytteren er troverdig. Hvis VDC gir sin godkjennelse møter både vergen og innflytteren opp til et nytt møte i VDC. Der underskrives en kontrakt mellom vergen og innflytteren som innebærer at innflytteren oppfører seg i tråd med regler i Manang eller Ghyaro. I tillegg må innflytteren gjøre gjenytelser til vergen. Gjenytelsene kan innebære arbeid på jordet, eller betaling til vergen. Dette er første steg i den formelle prosessen for å bli en del av lokalsamfunnet.

Innflytteren må videre i prosessen betale et inngangsbeløp og en flaske lokal vin som overrekkes VDC. Inngangsbeløpet er ulikt ut fra hvilken landsby en søker medlemskap i. I dag er inngangsbeløpet 5000 rupis i Ghyaro, og 30.000 rupis³ i Manang. I Manang er det diskusjoner om å øke engangsbeløpet. I fremtiden ønsker VDC i Manang å kreve 40-50.000 rupis, noe som vil gjøre det vanskelig å få medlemskap i lokalsamfunnet. I Ghyaro er det derimot ikke et tema å øke beløpet. Informanter fra VDC i Ghyaro mener det er tilstrekkelig med et beløp på 5000 rupis. I Manang mener informanter fra VDC at det er nødvendig å øke beløpet for å hindre flere innflyttere å få lokalt medlemskap.

---

³ 10 nepalske rupis tilsvarer ca 90 øre. 5000 rupis tilsvarer derfor 430 norske kr, og 5000 rupis tilsvarer 2600 norske kr.

Hvis ikke innflytteren oppfyller kravet om å følge lokale regler og normer i tråd med forventningene, for eksempel misbruk av alkohol eller uteblivelse fra dugnad, blir handlingen straffet med bøter for både verge og innflytter. På grunn av denne risikoen er det få som ønsker å være verge for innflyttere. Hvis innflytteren ikke forbedrer seg i forhold til kravene, gjør samme feil tre ganger, eller ikke betaler boten, må de reise fra stedet. Denne lange prosessen betyr teoretisk sett at innflyttere får Nyeshangba identitet og de samme rettighetene som en autentisk Nyeshangba. Prosessen kalles *kura pasne* (Paudel, 2006:51). Gjennomføringen av en slik prosess betyr at innflytteren blir fullverdig medlem av lokalsamfunnet, får samme rettigheter som andre i lokalsamfunnet samt forventninger om å følge lokale normer og regler knyttet til seg i form av den lokale *parampara* (tradisjonen). Når en innflytter har fått Nyeshangba identitet kalles dette *sarma sermi* (Cooke, 1985: 228).

Ved å gjennomgå *kura pasne* skal innflyttere få tilgang til ulike ressurser. Av informantene i kategorien innflyttere er det ingen som hevder de har søkt om å gjennomgå prosessen med *kura pasne*. Innflytterne har imidlertid gått gjennom deler av prosessen uten å søke. Dette gjelder blant annet bruk av verge og betaling til VDC. Det hadde vært interessant å se på om prosessen *kura pasne* kun er en teoretisk fremstilling, og ikke en del av praksis i Manang-dalen. Det har jeg derimot ikke mulighet til å svare på i denne oppgaven. Jeg vil i stedet gjennomgå regler som gjelder hvilke ressurser innflytterne kan få tilgang til. Jeg tar for meg eierskap og bruksrett til jord, tilgang til møllen og subsidiert ris.

7.4 Regler for bruk av ressurser

Eierskap og bruksrett har vært gjennom viktige endringer i Manang-dalen. Omtrent all jord i Manang og Ghyaro var i bruk for ti - femten år siden. Mye av jorden ligger i dag ubrukt. I følge informanter er så mye som en tredjedel av jorden ubrukt på grunn av stor migrasjon ut fra landsbyene. Selv om mye jord er ubrukt, har det lenge vært ulovlig å selge jorden videre til folk som ikke er innenfor kategorien *Phube* og ikke innenfor samme landsby. Regelen om salg av eiendom er utformet av VDC. Nå hevdes det at reglene er omgjort, slik at det er lov å selge jorden. Likevel forekommer det sjelden salg av jord. Det er imidlertid lov å leie ut jord til både *Phube* og andre kategorier. På denne måten har innflyttere tilgang ("entitlements"), men ikke kontroll ("endowments") over jorden. Dermed impliserer tilgang midlertidige og ikke varige rettigheter (Turner og Brush, 1987). Innflyttere i Manang har bruksrett, som oftest i form av leie. Utleierne er enten utflyttere fra Manang, eller bofaste som trenger hjelp i

husholdet. Betaling for leie av jorden er ofte en tredjedel av avlingen. Leiekontraktene er som oftest på ti år eller mer. Turner og Brush (1987) forklarer at tilgang generelt blir gitt av dem med kontroll. Slik er det også i Manang og Ghyaro. Eierne av jorden bestemmer hvem som skal ha tilgang. Samtidig er det ikke de som kontrollerer jorden som har utformet reglene. I Manang, som i mange andre samfunn, finnes sosiale institusjoner som styrer dette. Manang Society og VDC er avgjørende instanser som utformer regler om kontroll og tilgang til jord.

En annen regel for innflytterne baserer seg på bruk av ulike ressurser i Manang, spesielt møllen. I nesten samtlige landsbyer i Manang-dalen finnes en vannmølle til å male korn. I Manang er møllen en felles ressurs, men ikke alle har tilgang. For å bruke møllen må man i følge en lokal informant ”*være en del av lokalsamfunnet*” (informant 2). Informanten sier at ved å være en del av lokalsamfunnet får lokale innbyggere visse goder. For å bruke møllen er det to faktorer som må tas hensyn til. Den første faktoren er et beløp til VDC eller Manang Society. Den andre er innsats for å bli en del av det lokale samfunnet, noe som kan ta flere år. Dette forklarer det kompliserte forholdet mellom kontroll og tilgang. De som tar avgjørelser når det gjelder møllen er VDC og Manang Society. Disse organisasjonene har kontroll eller ”endowments” over møllen. Alle i Manang er brukere og har dermed tilgang til møllen. For noen er det vanskeligere å få tilgang enn andre. Dette avhenger av hvor innflytterne kommer fra. Det er derimot mulig å bruke møllen i en annen persons navn, noe som også er vanskelig fordi folk generelt ikke ønsker å ”låne” vekk rettighetene sine.

Medlemskap i Manang Society gir et annet gode. Dette er tilgang på billig ris. Fordi Manang ligger avsides i fjellene, uten veier hvor en kan ferdes med bil, er folk i landsbyene avhengig av å få fraktet mat og annet utstyr ved hjelp av mennesker og muldyr. Frakten er dyr, men medlemmer av Manang Society får risen til samme pris som i Kathmandu. Dette henger sammen med subsidier fra UNESCO. En av fordelene med dette bistandsprosjektet er at medlemmer av Manang Society får billigere ris. For de som ikke er medlem blir risen dyrere fordi fraktkostnader blir lagt til. For å unngå dette må innflyttere betale et beløp til Manang Society.

I utgangspunktet er det kun ”rene Nyeshangbas” (Spengen, 2000) som har identitet med alle rettigheter fra fødselen av. De ”rene Nyeshangbas” er født innenfor kategorien *Phube*. De fleste Tibetanere, Ghorkalis, Dolpalis og Folk fra Nar og Phu søker om *kura pasne*, noe som vil si at innflyttere blir en del av lokalsamfunnet. Noen søknader er innvilget, andre venter på

svar, mens andre er blitt avslått. Da feltarbeidet ble gjennomført, hadde ingen søknader blitt innvilget den siste tiden. Alle innflyttere har en verge, men ikke alle har gått gjennom *kura pasne*.

Jeg nevnte at i teorien får innflyttere gjennom *kura pasne* tilgang til alle ressurser som kategorien *Phube*. I praksis er det derimot ikke sikkert at *kura pasne* gir *sarma sermi*, det vil si fullverdig identitet som en del av kategorien *Phube*. *Kura Pasne* kan sammenlignes med å få norsk statsborgerskap. I teorien har immigranter tilgang til alle rettigheter, men i praksis blir de likevel behandlet ulikt. Dette fordi de ikke faller i kategorien som den prototypiske nordmann ved at de er ikke høye, lyse og har ikke norsk navn. Dette kan sammenlignes med hva som skjer i Manang-dalen. Innflyttere er langt fra den prototypiske *Phube*. Det er imidlertid viktig for mange av innflytterne å få Nyeshangba identitet. Dette bunner i ulike rettigheter de får som medlem av lokalsamfunnet. Samtidig som de må leve etter Nyeshangba *parampara* og følge Nyeshangbas normer og regler, får de mye tilbake i form av rettigheter til ressurser. I neste kapittel går jeg derfor nærmere inn på hva som skjer i praksis når det gjelder tilgang til ulike ressurser. Jeg konsentrerer meg spesielt om mulighet til kjøp av jord, tilgang til møllen og muligheter for å kjøpe billig ris.

7.5 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg svart på problemstilling 2: *Hvilke normer og regler for bruk av ressurser er det i Manang og Ghyaro i forhold til både "insidere" og "outsidere"?* Jeg har forklart hvordan regler og normer i Manang blir reproduisert ved hjelp av ideologiske overbevisninger, som blant annet *parampara*, altså lokale tradisjoner og kultur. Vi har sett hvordan ideologiske overbevisninger ofte kommer ovenfra. I Manang og Ghyaro skjer dette gjennom Manang Society og VDC. Ideologien blir igjen reproduisert og kommer til syne gjennom praksis. En etnisk ideologi definerer hvem som kan gjøre hva, samt hvem som er innenfor eller utenfor gruppen. Redselen for å miste sitt eget sted, eller at stedet skal "dø ut", gjør at folk produserer regler og normer for å holde det ukjente på avstand og det kjente nært. Skillet mellom hvem som er utenfor, og hvem som er innenfor forsterkes gjennom produksjon av normer og regler. Videre i kapitlet har jeg forklart hvilke normer og regler som gjelder, og hvem de gjelder for. Jeg har konsentrert meg om regler angående tilgang til jord, møllen og billig ris. Samt hva som skal til for å få tilgang til godene. I og med at jeg ser tilgang til ressurser som en mulighet til å bli en fullverdig medlem av lokalsamfunnet, vil dette kapitlet

fungere som et grunnlag for neste kapittel. Tidligere har jeg delt ulike etniske grupperinger i kategorier (jf. Kap 6). I neste kapittel vil jeg diskutere hvordan innflyttere kan oppnå en ny etnisk identitet og i praksis bli en del av en ny kategori.

8 Å skifte etnisk kategori

8.1 Innledning

Å flytte til et nytt sted kan være vanskelig. I det en flytter til et nytt sted, er det lett å bli sett som en ”outsider” (jf Kap 7). Rollen som ”outsider” kan være vanskelig og krevende. Regler og normer i lokalsamfunnet kan være innfløkt å oppfatte eller lære seg. Selv om det å komme til et nytt sted kan være komplisert, finnes det faktorer som gjør at noen innflyttere blir sett som mer ”insidere” enn andre. Jeg har valgt å fokusere særlig på hvordan personer får mulighet til å endre sin identitet. I dette kapittelet svarer jeg på problemstilling 3: *Hvordan kan innflyttere få tilgang til ressurser? Er tilgang til ressurser avgjørende for innflytteres mulighet til å få ny identitet og bli del av en ny etnisk kategori?* Jeg har som nevnt valgt å ta utgangspunkt i tilgang til enkelte ressurser som jord, møllen og billigere ris. I tillegg fokuserer jeg på deltakelse i lokalsamfunnet.

8.2 Nye kategorier i Manang

Cresswell (1996) forklarer at det er vanskelig å se hva som er normalt, uten å se hva som er unormalt. Transgresjon er et begrep som understreker de verdier som er korrekte og passende. Folk gjenkjenner noe ved andre mennesker eller andre menneskers handling som ikke hører hjemme. Ved å se på hendelser som fører til ubalanse i et lokalsamfunn finner en fenomener som er ”out of place” og videre leder folk til å definere hva som er riktig i forhold til de gitte omgivelsene. Eksempler på transgresjoner eller avvik, er at en ser annerledes ut, eller har annerledes klær enn det som er vanlig. Innflyttere til Manang og Ghyaro faller i kategorien avviker vet at de har krysset en geografisk grense. Men hva må til for å komme ut av kategorien avviker?

”Det koster ikke noe for de folkene som kommer hit, men hvis de skal ha lokale rettigheter må de betale 30.000 rupis eller de må bo her i ti år uten å lage problemer”. (medlem VDC, Manang)

Informanten forklarer hva som skal til for at innflyttere får lokale rettigheter samt deltar og får status som lokale innbyggere. Begrepet *kura pasne* blir ikke nevnt, men informanten fra VDC mener to andre faktorer er viktige. Det første er betaling til VDC, det andre at innflytterne

oppfører seg etter regler og normer etablert på stedet. I Manang blir innflyttere fra et tidlig tidspunkt plassert i ulike kategorier. Innflytterne i de etnisk fjernere kategoriene har større problemer med å bli en del av lokalsamfunnet enn andre kategorier. Kategorien *Filing*, altså hvite mennesker, vil sannsynligvis aldri fullt og helt bli en "insider" på stedet. Kategorien *Moui* har også vanskeligheter med å oppfattes som en del av den lokale gruppen. Rolleforventningene til de ulike kategoriene stadfester en status, og muligheten til å bli en del av en ny kategori bestemmes ut fra denne statusen. Jeg tar her for meg de ulike kategorier og forklarer om, og hvordan, det er mulig å bli en del av en ny kategori.

Kategorien *Phube* er, som tidligere nevnt, autentiske "insidere" på stedet. Kategorien har lokale rettigheter, inkludert kjøp av land. I utgangspunktet er det ikke mulig for innflyttere å kjøpe land (jf. Kap.7) Kjøp av land skjer imidlertid sjelden fordi det er en økonomisk påkjenning både for innflyttere og lokale. Spørsmålet er hvordan folk fra kategorien *Poie* og *Moui* kan bli en del av en ny kategori? Ved å bli en del av kategorien *Phube* får folk tilgang til lokale rettigheter, men er det mulig for kategoriene *Poie* og *Moui* å bli en del av kategorien *Phube*? Først tar jeg for meg kategorien *Poie*. Hvordan kan denne kategorien få rettigheter og dermed bli "insidere" på stedet? En informant fra Solo (se figur 6, s.10) forteller dette:

"Min onkel kom hit for det var vanskelig å være i Solo, han traff sin kone her i Manang. Hun er fra Tibet, men er født her så de giftet seg. Til slutt fikk de lov å kjøpe jord fordi hun er født her og har bodd her hele livet. Men det tok lang tid før de fikk lov å kjøpe jorden, kanskje mange år. Nå lever de ganske bra, har fem eller seks åkrer, det er det mange som har nå".
(Solo/Manang)

Vi ser at informanten mener at folk fra Tibet, født i Manang, er nærmest synonymt med å være fra Manang. Informantens familie fikk rettigheter til å kjøpe jord etter lang tid. Kjøp av jord har gitt familien fra Solo bedre levekår. Informanten har ikke gjennomgått *kura pasne*. Årsaken til at de fikk kjøpe jord, selv om de er "outsidere", er tidsaspektet og opparbeidelse av sosial kapital. De samme reglene gjelder imidlertid ikke for mannen og kvinnen. Kvinnen har bodd i Manang hele livet men har ikke betalt avgift til VDC for å få lokale rettigheter. Innflytterne fikk dermed kjøpe jorden fordi kvinnen har bodd i Manang over lengre tid. Mannen derimot har fått rettigheter fordi han er gift med en kvinne fra Tibet. Informanten fra VDC forklarer at innflyttere må ha bodd i Manang i ti år eller mer for å få lokale rettigheter. En måte å bygge opp sosial kapital på er derfor gjennom tid. Opparbeidelse av sosial kapital

fører til at innflyttere går fra å ha tilgang eller "entitlements" til jord, til å ha kontroll eller "endowments" til jord. Ved å eie jord kan innflytterne selv avgjøre om de vil selge eller leie ut. Slik får de samme rettighetene som kategorien *Phube*. Å få samme rettigheter som kategorien *Phube* når det gjelder kontroll over jord, er den viktigste rettigheten for å komme i en ny kategori, samt bli sett som en "insider". Kontroll over jord betyr at de har eiendom i Manang. Innflytterne har fått tillit fra lokalsamfunnet og forventer dermed at de gjør det beste for vedlikehold av jord.

Andre viktige regler i denne sammenhengen, er tilgang og kontroll over møllen og rettigheter til billig ris. Som utsagnet over viser, blir avgjørelsen om innflytteres rettigheter tatt på bakgrunn av en innbetalt avgift eller at de har bodd i Manang over en viss tid. Jeg spør informanten hvordan de forholder seg til disse reglene:

"Min onkel han måtte betale et beløp da han kom hit, hvor mye husker jeg ikke. De har i alle fall rettigheter til både møllen og de må ikke betale ekstra penger for risen. Men min onkels kone har jo bodd her så lenge". (Solo/Manang)

Her ser vi at både rettigheter til ris og til møllen blir bestemt av faktorer som tid og penger. Møllen er noe som informantene ikke tidligere hadde tilgang til. Kvinnen har fått tilgang gjennom tid, mens mannen har fått tilgang gjennom betaling. Innflytterne har fått rettigheter på ulikt grunnlag. Hva er grunnen til dette? Et sitat jeg har brukt tidligere (s.56) kan illustrere grunnen:

"Det er lettere for folk fra Tibet å bosette seg å kanskje få kjøpe land etter hvert. Det er fordi de er fra fjellområdene, og vi kommer fra fjellområdene, vi er de samme på en måte. Folk fra Manang har et mer åpent syn på dem da." (Manang)

Informanten forteller hvorfor det er lettere for folk fra Tibet å få rettigheter og Nyeshangba identitet. Informanten setter likhetstegn mellom det å være fra Tibet, og det å være fra Manang. Bakgrunnen for likhetstegnene er at de alle kommer fra fjellområdene, samt har en idé om felles opphav. Her kan vi trekke frem det kulturelle aspektet som et viktig tema. Rolleforventningene til folk fra Tibet er at de vil oppføre seg som folk fra Manang fordi folk fra Tibet deler en felles kulturell bakgrunn og dermed felles identitet. Vi husker at folk i Manang identifiserer seg på bakgrunn av kultur (jf. Kap.6). Representasjonene av folk fra

Tibet er gode og handler om ”folk som er som oss”. Det er lettere å inkludere folk man føler nærhet til, og kan sammenligne seg med, enn andre. Grunnen til at folk fra Tibet får rettigheter og blir en del av Nyeshangba identitet bunner derfor i to faktorer, tidsaspektet og det kulturelle faktum. I tillegg er innflyttere fra Tibet nær prototypen av en ”ekte” Nyeshangba. Kategorien *Poie* har dermed lett for å få en ny identitet ved at de blir sett som ”in place” og dermed en ”insider”.

Kategorien *Moui* kommer, som tidligere nevnt, blant annet fra Ghorka. De fleste av dem kommer til Manang av samme grunner som folk fra Tibet. Har kategorien *Moui* de samme forutsetninger og rolleforventninger som kategorien *Poie*? Er det mulig for folk i kategorien *Moui* å bli en del av en ny kategori gjennom lokale rettigheter?

”De sier det er lov å selge jord nå, men det er ingen som gjør det. Jordeieren vil ikke selge, men jeg vil svært gjerne kjøpe jorden av jordeieren, det er god jord, men han vil ikke. Han sier han vil beholde huset til barn og barnebarn, men jeg tror ikke de kommer tilbake så jeg skjønner ikke hvorfor jeg ikke kan få kjøpe jorden. Det er visst mest for å vise frem, eller kanskje han ikke vil selge den til meg, siden jeg ikke kommer herfra. Det er nok derfor han beholder den”. (Ghorka/Manang)

Informanten fra Ghorka forteller her om sitt inntrykk av hvorfor han ikke får kjøpe jord. Fordi han jobber som kokk på et av de lokale hotellene, har han spart opp nok penger til å kjøpe seg jord. Det viser seg imidlertid å være vanskelig å kjøpe jord. Informanten føler seg sosialt ekskludert. Selv om VDC har avgjort at det er lov å selge jord, er ideologiske normer i samfunnet et hinder for å kjøpe jord. Jeg spør videre om hans forhold til VDC og hans forhold til hans verge:

”Det er egentlig sånn at jeg må fornye forholdet mitt til vergen, det kan være jeg må gjøre det etter ti år, men siden jeg er gift med en kvinne herfra er det kanskje ikke nødvendig. Jeg er fra Ghorka, før fikk ikke vi lov å gifte oss med folk her. Det tok lang tid før familien hennes sa at vi kunne gifte oss.” (Ghorka/Manang)

Tolken legger til:

*”For med en gang de gifter seg blir de en del av oss, og det er det noen som er redde for”
(Manang)*

Utsagnet bekrefter at det forekommer sosial ekskludering av folk fra Ghorka. Samtidig som deler av lokalbefolkningen mener at folk fra Tibet er like dem selv, inkluderer dem i lokalsamfunnet og gir dem rettigheter, ønsker de ikke at folk fra Ghorka skal få samme rettigheter og bli en del av kategorien *Phube*. Folk fra Ghorka har krysset en geografisk grense som ikke burde vært krysset, de ses dermed på som "outsidere", spesielt fordi de er annerledes i utseende og oppførsel. Innflyttere faller her i kategorien avviker. Informanten har i tillegg krysset en grense ved å gifte seg med en kvinne fra kategorien *Phube*. Vi husker fra kapittel 3.5.2 hvordan regler om giftermål internt og eksternt kan definere begrensninger og grenser for lokalsamfunnet. Rettigheter til land kontrolleres ofte på denne måten. Redselen for at "outsiderne" skal overtre normer og regler i lokalsamfunnet gjør at lokalbefolkningen holder kategorien *Moui* på avstand. Normer og regler defineres kontinuerlig gjennom stedets ideologi og institusjoner for å definere hva som er normalt eller unormalt. Det er unormalt at kategorien *Moui* får kjøpe jord. Cresswell (1996) mener det er responsen på handling som avgjør om noen er "out of place". Responsen de lokale gir til innflytterne er et eksempel på hvordan folk defineres som "out of place."

I Manang har folk forventinger om hvordan en skal oppføre seg, altså rolleforventinger. Ifølge rolleforventningene, er folk redde for at kategorien *Moui* skal blir en del av deres egen kategori. Tidligere utsagn kan bekrefte dette. En informant (inf.6 s.56) forteller at folk fra Ghorka er så gode arbeidere at folk i Manang er redde de skal ta over stedet. Ved å sammenligne tidligere utsagn om folk fra Tibet med utsagn om folk fra Ghorka ser vi at det er lettere for folk fra Tibet å få kontroll (endowments) over jord. Det er vanskeligere å bli sett som "insider" eller "in place" for kategorien *Moui*. Synet baseres på stereotyper hvor folk fra Ghorka merkes med en stereotype. Gjennom stereotypisering av "de andre" kan etniske grupper rettferdiggjøres. Dette gjør at lokalbefolkningen ikke ønsker at kategorien *Moui* skal få alle rettigheter som gjør at de blir en del av lokalsamfunnet. Dette fører til et skille mellom hvem som er "oss" og hvem som er "dem". *Moui* er "dem", mens *Poie* er "oss". En annen mann fra Ghorka sier dette:

"Jeg kom til Manang for å jobbe på et av hotellene. Jeg traff en kvinne jeg ville gifte meg med. Etter mange år fikk vi lov å gifte oss, men det er min kone som eier jorden og huset. Jeg får ikke eie fordi jeg kommer fra Ghorka. Det er vanskelig fordi det er gjennom eie av jord jeg kan bli respektabel, være en mann. Det er viktig i Manang og i Nepal å eie jord".
(Ghorka/Manang)

Heller ikke i dette tilfellet får folk fra Ghorka lokale rettigheter. I Manang appliserer de egenskaper til kategorien *Moui*. De forventer at denne kategorien ikke kan oppføre seg i henhold til lokale regler og normer. Informanten forklarer hvordan ønsket om å eie jord baserer seg på at en blir respektabel ved å eie jord. Det handler altså om hvordan folk kan bli ”insidere” ved å eie jord. Så lenge informanten ikke eier jord, blir han ikke sett på som respektabel av lokalsamfunnet, fordi han ikke har rettigheter. I tillegg presiserer informanten at det er viktig å eie jord, ikke bare i Manang men i hele Nepal. Det er derfor noe mange ønsker å oppnå, men det gjelder ikke alle informantene. Noen informanter mener det er bedre å leie, enn å eie, fordi å eie innebærer skatt.

”Eiere betaler skatt for eiendommene sine, det gjør ikke de som leier. Det er bedre å leie”.
(Nar/Ghyaro)

Informanten fra Nar anser det som billigere å leie. Informanten i det tidligere utsagnet legger vekt på å bli sett på som respektabel i lokalsamfunnet. Denne informanten fokuserer ikke på å være respektabel, slik vi har sett andre informanter har gjort. Informanten vektlegger heller hva som er best for ham økonomisk sett. Det er viktig å presisere at ikke alle informantene har samme oppfatningene om hva som er viktig, men majoriteten av informantene legger vekt på ønsket om å eie jord.

Hittil kan vi oppsummere ved at innflyttere fra Tibet og Ghorka som gifter seg med kvinner fra Manang, har oppnådd en viss grad av tillit og respekt i lokalsamfunnet. Det er imidlertid en svært viktig forskjell mellom de ulike tilfellene. Når det gjelder innflyttere i kategorien *Poie* eier både mannen og kvinnen jord. Innflyttere i kategorien *Moui* eier derimot ikke jord, og hadde derfor ikke kontroll over jorden. Mannen i det første tilfellet (utsagn fra inf.13) har giftet seg med en kvinne som anses å være fra Manang, men har opprinnelse fra Tibet. Ved at kvinnen har bodd i Manang hele livet, oppnår hun de samme rettighetene som opprinnelig etniske Nyeshangbas. I det giftermålet ble utført, hadde paret imidlertid ikke samme rettigheter som etniske Nyeshangbas. Kvinnen var i en uviss kategori, men over tid opparbeidet både hun og mannen hennes den tillit som var nødvendig for å få kjøpe land i Manang. Nå blir de sett på som ”insidere”.

I de to andre tilfellene har menn fra Ghorka (inf.15 og inf.16) giftet seg med en lokal kvinne. De har imidlertid ikke klart å opparbeide den samme tillit som det andre paret. Kvinnene står

som eier av huset og jorden, mens mennene ikke får mulighet til dette. Jeg tolker det slik at grunnen til at mennene ikke står som eier av jorden, er deres geografiske opphav og dermed kategorien *Moui*. Mannen fra Solo er derimot *Poie*, og får raskere muligheten til å bli ”insider” på stedet.

I praksis produserer etniske Nyeshangbas regler for å holde dette ukjente eller ”de andre” på avstand. Dette skjer gjennom å produsere regler som gjør at folk fra Ghorka ikke får leie jord. Reglene reproduseres gjennom konsensus i lokalsamfunnet. Gjennom konsensus om regler og normer i lokalsamfunnet, har ikke *Moui* mulighet til å bli en del av en ny kategori.

Vi skal videre se på flere faktorer som kan avgjøre kategorien *Mouis* muligheter til å bli en del av en ny etnisk kategori. Faktorene er rettigheter til møllen og muligheter til billigere ris. Informantene som er gift med kvinner fra Tibet eller Manang får automatisk tilgang til møllen og til billig ris. Hva da med innflyttere som ikke er gift med en ”insider”? En mann fra Ghorka kom til Manang sammen med sin kone. Han forteller dette:

”Vi som kommer fra Ghorka, vi har ofte ikke penger til å betale avgiften. Det er jo sånn at de fleste som kommer hit ikke har så mye penger til å betale, da får vi ikke rettigheter. Vi må spare til det. Hvis vi ikke betaler, får vi ikke godene, og da blir vi enda fattigere”. (Manang)

Uten penger til å betale avgiften som kreves for å bli medlem av samfunnet, blir en ekskludert fra rettigheter som mølle og billig ris. Ved at disse innflytterne må kjøpe dyr ris, hindrer det dem muligheten til å spare penger for å betale avgiften. Slik utvikles en ”ond sirkel” hvor muligheten for å opparbeide seg rettigheter svekkes. Informanten sier at de fleste innflytterne som kommer til Manang ikke har penger til å betale avgiften, men presiserer at det spesielt gjelder innflyttere fra Ghorka. På den andre siden er folk fra Ghorka relativt nye på stedet, og mange har ikke opparbeidet seg tillit ved å ha bodd i Manang over lengre tid. Tidligere har vi sett at det er vanskeligere for folk fra Ghorka å kjøpe jord, på bakgrunn av stereotyper og prototyper knyttet til kategorien. Rolleforventingene til folk fra Ghorka baserer seg på frykt for å miste stedet. Dette gjør det vanskeligere for folk fra Ghorka og kategorien *Moui* å opparbeide seg tillit og bli en del av en ny kategori. Vi så i kapittel 4.3.1 hvordan angst for endringer i lokalsamfunnet kan fører til at det produseres regler for å holde det ukjente på avstand. Følelsen av kontroll er viktig for å være tilfreds. Det sosiale rom er markert med prototyper hvor kategorien *Moui* har negative konnotasjoner og kategorien *Poie* har positive

konnotasjoner. Slik skapes et bilde av hvem som er ”insidere” og hvem som er ”outsidere”. Samtidig som reglene holder det ukjente utenfor, holder etniske Nyeshangbas det kjente innenfor. Kategorien *Poie* er kjent og holdes innenfor, mens kategorien *Moui* er ukjent og holdes utenfor. Jeg spør derfor en informant fra Manang hvorfor folk fra Ghorka blir behandlet annerledes:

”Folk fra Ghorka blir sett ned på, det er fordi de ikke er fra fjellet, de fra fjellet har samme kultur som oss, de har bodd her lenge. De folkene fra Ghorka blir dominert over og bestemt over. Folk tror de kommer til å lage trøbbel. Ingen vil at de skal bo her”. (Manang)

Jeg: ”Hvilken type trøbbel da?”

”At de skal lage bråk eller at de skal tjene penger her og flytte ut av dalen, eller at de skal få tak i jord og selge den. Det er mange ting. Folk stoler ikke på dem her”. (Manang)

Informanten tror innflyttere i kategorien *Moui* oftere vil begå en transgresjon enn kategorien *Poie*. I tillegg til å begå en transgresjon ved å trå over en geografisk grense, forventes at de vil gjøre flere avvik i forhold til normer og regler i Manang. Folk fra Ghorka er gode arbeidere og ses på som en trussel, også fordi de er attraktive for jentene i Manang som synes guttene i Manang er late. Informanten er tydelig på at rolleforventingene til kategorien *Moui* er ulik rolleforventingene til kategorien *Poie*. Videre er han tydelig på at det er stereotyper av de to kategoriene. Informanten gir uttrykk for at det er andre folk, og ikke ham selv, som ser ned på folk fra Ghorka. I det han forklarer synet på innflyttere, sier han ikke *vi*, men *folk*, og refererer derfor til andre enn ham selv. Informanten forteller dette på bakgrunn av hva majoriteten av lokalbefolkningen mener. Kategorien *Poie* blir sett som like fordi de har lik kultur. I tillegg har de opparbeidet seg tillit ved hjelp av tid. De blir slik sett på som ”insidere”, som kjenner deres identitet og levemåte. Gjennom en normativ geografi av hvordan det bør være, og ikke bør være, blir kategorien *Poie* en del av kategorien *Phube* og dermed ”in place”.

Det er flere andre regler som er problematiske, blant annet hvordan folk deltar på ulike nivåer i lokalsamfunnet. Som nevnt, er det viktig å følge regler og normer i lokalsamfunnet. Dette innebærer også deltakelse i møter og arbeid som foregår. Selv om innflyttere ikke har betalt for å få lokale rettigheter, er det viktig å delta i landsbyen. Alle husholdene må, blant annet,

delta på månedlig utvendig rydding i regi av mothergroup⁴. Innflyttere må også hjelpe til å bygge, restaurere og vedlikeholde ulike ting i landsbyen. Når det kommer til deltakelse, sier en informant fra VDC at:

”De må delta på alle lokale sammenkomster hvis de vil bli en del av lokalsamfunnet”.
(Manang)

Det er ikke kun rettigheter til ressurser som gjør at innflyttere får status og identitet i en ny kategori. Det handler også om rettigheter til pliktene i lokalsamfunnet. Å være medlem av VDC er en plikt, ikke en rettighet. Medlemskapet kan allikevel ses på som en rettighet ved at medlemskap i VDC gir fullverdig medlemskap i lokalsamfunnet og mulighet til å bli en ”insider”. Innflyttere må delta og gjøre alle plikter, bortsett fra pliktene knyttet til styrende instanser som VDC. Jeg lurer på hvorfor det er slik og får dette svaret fra en informant i VDC:

”Ingen ”outsidere” får være medlem av VDC, det er bare slik. Det er de lokale som må overholde reglene, vi må ha kontroll på ”outsiderne”, de kan ikke ha kontroll på oss”.
(Manang)

Det har ikke vært noen tilfeller hvor innflyttere har deltatt gjennom styrende instanser i lokalsamfunnet. Andre nåværende medlemmer i VDC, i tillegg til tidligere medlemmer i VDC bekrefter dette. Ved at VDC har utøvende makt gjennom bestemmelser om hvem som får kjøpe jord, hvem som kan flytte inn til lokalsamfunnet og hvem som får bøter og straff, ønsker de ikke at kontrollen utøves av innflyttere. Regelen om at innflyttere ikke skal ha medlemskap i VDC fastslår dermed at innflyttere bare delvis kan opparbeide seg status som *Phube* gjennom faktorer som betaling, og tid. Fullverdig identitet som *Phube* er utelukket fordi innflyttere ikke får tilgang til alle rettigheter og plikter som *Phube* har. Som nevnt er det derimot mulig for kategorien *Poie* å delvis bli en del av kategorien *Phube*. Det er også mulig for kategorien *Moui* å delvis bli en del av kategorien *Poie*. Sagt på en annen måte er mange av innflytterne i en uvisst kategori, ved å verken være *Phube* eller *Poie*, *Poie* eller *Moui*.

---

⁴ Annapurna Conservation Area Project (ACAP) er en organisasjon som forvalter Annapurna nasjonalpark. ACAP velger hvert femte år en gruppe kvinner som kalles mothergroup. Mothergroup har som oppgave å holde orden i landsbyen.

8.3 Nye kategorier i Ghyaro

Ghyaro er, som nevnt, en mindre landsby enn Manang. Landsbyen er i større grad preget av migrasjon. Folk i Ghyaro og Manang er en del av samme etniske gruppe og opererer med samme kategorisering av etniske grupper ved å tillegge kategoriene samme meningsinnhold. Likevel har folk i Ghyaro et annerledes syn på innflyttere. Flere faktorer kan forklare det motstridende synet på innflyttere. Først skal vi fokusere på hva som er forskjellen mellom de to landsbyene. Hvilken mening har folk i Ghyaro om innflyttere, og hvordan får innflyttere rettigheter og mulighet til å bli en del av en ny etnisk identitet? En kvinne fra Ghyaro forteller dette om innflyttere:

”De er ikke utelatt fra noe i landsbyen, ikke rettigheter eller andre ting. Men det er forskjell på innflyttere som har bodd her lenge, og de nye.” (Ghyaro)

Kvinnen forteller at i Ghyaro legges det vekt på om innflyttere har bodd i landsbyen over lengre tid, eller om innflytterne er nye i landsbyen. Som i Manang er derfor tidsaspektet et viktig tema. Det må også betales et inngangsbeløp i Ghyaro, men beløpet er betydelig mindre enn i Manang (jf. Kap 7.3). Innflytterne kommer dermed ikke i samme ”onde sirkel” som i Manang ved at de ikke har mulighet til å spare opp penger til inngangsbeløpet. I Ghyaro er innflytterne fattige, men klarer som oftest å betale beløpet til VDC. Hvorfor er det slik?

”Mange som bor i Kathmandu gir bort både penger og klær til dem utenfra for at de skal passe på husene deres og jorden deres. Det er ikke for at de kommer tilbake, men fordi det er en skikk at de gjør det. De får et godt ansikt utad, når det virker som de har mange penger og gjør det for de fattige. Det er slik kulturen er her. Seinere vil de komme tilbake, ikke for å bo her, men for å fortelle deres barn og barnebarn at de bodde her, og de har betalt noen for å passe på huset. Derfor er det ofte lettere for innflyttere. De har like mye som oss”. (Ghyaro)

Holdningen til ”outsidere” er annerledes i Ghyaro enn i Manang. Folk fra Ghyaro som leier ut jord, ønsker å hjelpe innflyttere slik at de kan bo i Ghyaro og være med å opprettholde stedet. I Manang er ikke dette et like sterkt behov. Som vi så i kapittel 8.2, ville majoriteten av informantene som var innflyttere til Manang, kjøpe jord. Det interessante er å se hvordan innflyttere, i tillegg til lokalbefolkningen i Ghyaro, forholder seg til temaet. Er det viktig for dem å ha kontroll over jorden de dyrker? I Ghyaro fant jeg ingen innflyttere som hadde giftet

seg med lokale. Jeg fant heller ingen innflyttere fra Ghorka. Noen av intervjuene baserer seg derfor på hypotetiske spørsmål til lokale og innflyttere angående tilgang til ressurser for disse gruppene. Den første faktoren jeg tok hensyn til i forrige kapittel var hvordan innflyttere i Manang fikk tilgang til ressurser gjennom å gifte seg inn i en Nyeshangte klan. Jeg stilte derfor spørsmål om hva som er sannsynlig i Ghyaro.

”Det er jo slik at hvis noen hadde giftet seg med noen som er herfra, da hadde de vel fått de samme rettighetene som vi andre. Det med å kjøpe jord for eksempel. Det er jo lov nå, og hvis de hadde kommet fra Nar og Phu eller fra Tibet, de får jo kjøpe uansett. Hvis de kommer fra Ghorka ville det nok tatt litt lengre tid, men det er jo ikke derfor folk ikke kjøper, det er fordi de ikke har penger”. (Ghyaro)

Informanten mener at rettigheter i landsbyen, blant annet til jord, blir avgjort av enkeltes mulighet til å betale for jorden når de blir inngiftet i lokalsamfunnet. Hvor innflytteren kommer fra er ikke et viktig tema for informanten. Tidsaspektet er heller ikke viktig for informanten i denne sammenhengen. Informanten mener det ikke er nødvendig for innflyttere å bo i Ghyaro over tid for å få kontroll over jord. Likevel sier informanten at om innflytteren kom fra Ghorka ville det tatt lengre tid å få kontroll. Folk i Ghyaro har et inntrykk av at kategorien *Moui* må bevise at de kan stoles på, før de får tilgang og kontroll på stedet. De er imidlertid mer åpen for innflyttere fra kategorien *Poie*. Innflyttere fra Nar og Phu, samt Tibet får dermed samme rettigheter som kategorien *Phube*. Reglene om kjøp av jord er som nevnt de samme i Manang og Ghyaro. I Manang betyr giftermål med kategorien *Phube* rettigheter til å kjøpe jord hvis de er en del av kategorien *Poie*. Dette gjelder ikke for kategorien *Moui*. I Ghyaro vektlegges tidsaspektet. Det vil ta lengre tid for kategorien *Moui* enn for kategorien *Poie* å få samme rettigheter. Dette er imidlertid bare en tenkt problemstilling og kan ikke bekreftes empirisk. Det er videre interessant å se om innflyttere i Ghyaro er like opptatt av kontroll som av tilgang til jord.

”Det er fint med egen jord, det er mer sikkerhet på en måte, men på en annen måte er det best å ha muligheten til å velge. Det er dyrt å leie jord, men det er dyrt å kjøpe også. Selv om vi kan kjøpe jord, er det ikke sikkert vi kommer til å gjøre det”. (Nar/Ghyaro)

”Vi ønsker ikke bruke penger på slikt, fordi vi kan velge og vrake i jordområder nå. Det er ingen god investering å kjøpe land når vi kan dyrke hvor som helst. Vi betaler 1/3 del av

avlingen til eieren, det er jo ganske mye men vi har ikke kontrakt med eieren. Vi kan dyrke på de jordene vi vil". (Tibet/Ghyaro)

Informantene fra Nar og Tibet gir uttrykk for at kjøp av jord ikke er viktig for dem. I kapittel 8.2 uttrykte informantene i Manang et stort ønske om å kjøpe jord, de begrunnet kjøp av jord med at det gjorde dem respektabel i lokalsamfunnet, og at det generelt var viktig, både i Manang og Nepal, med en slik rettighet. I Ghyaro har informantene et uanstrengt forhold til kontroll og tilgang. Jeg tolker utsagnene slik at tilgang til jord blir sett som like respektabelt som kontroll over jord. I Ghyaro er innflytterne er en del av stedet, "in place", uten å ha kontroll over ressurser og trenger derfor ikke kontroll over jord. Bekreftelsen av at innflyttere er "in place" kan forekommer også på andre måter. Vi ser at lokalbefolkningen i større grad enn Manang tar i mot dem som sine egne. Folk i Ghyaro er avhengig av innflyttere fordi stedet mangler både mennesker og ressurser. Rolleforventingene til innflytterne i Ghyaro er her et viktig tema. I Manang var rolleforventningene til innflytterne at de ville trå over en normativ grense for hva som er rett og galt i forhold til de ideologiske strukturene på stedet. På den ene siden er ikke folk i Ghyaro redde for innflyttere, på den andre siden har de heller ikke erfaring med folk fra Ghorka.

Det er også regler som må overholdes i Ghyaro når det gjelder tilgang til ris. Regler om tilgang til møllen eksisterer ikke, fordi det ikke er mølle i Ghyaro. Dette er en vesentlig forskjell mellom Ghyaro og Manang når det gjelder tilgang til ris. I begge landsbyene må innflyttere betale en avgift for medlemskap i lokalsamfunnet, og Manang Society. Gjennom betaling får de tilgang til billig ris. I Manang har VDC planer om å øke beløpet ytterligere. I Ghyaro er det derfor lettere enn i Manang å få tilgang til billig ris i tillegg til andre rettighetene kategorien *Phube* har. Beløpet i Manang er en hindring for fattige innflyttere for å få medlemskap i lokalsamfunnet. I Ghyaro er beløpet så lavt at muligheten for medlemskap er til stede. På den andre siden må innflyttere i Ghyaro også ha en verge. Virker forholdet mellom innflytter og verge på samme måte som i Manang?

"Ja, når de kom hit måtte de ha en ansvarlig person, men de kunne bruke broren som ansvarlig person. Folk her stoler på ham og det er ikke så viktig hvem det er. Det er en regel som ikke er så viktig". (Ghyaro)

I Manang er det viktig at vergen er en del av kategorien *Phube*. I Ghyaro er det ikke vesentlig hvilken kategori vergen kommer fra. Informanten forteller om innflyttere fra Nar som brukte

en mann fra sin egen familie som verge, i Ghyaro er derfor ikke vergens opprinnelse viktig. Det er imidlertid av stor betydning at mannen er til å stole på. I Manang er det ingen tilfeller hvor vergen er fra andre kategorier enn *Phube*, vergen må være fra lokalbefolkningen. Det er derimot viktig å presisere at Nar ligger nært Ghyaro og Manang. Den geografiske lokalitet og nærhet i form av prototyp kan derfor spille en rolle i denne sammenhengen. Men gjelder de samme reglene for folk fra Tibet?

Informanter fra Tibet (inf.19) forteller også at de har brukt folk de kjenner til å være verge for dem. Vergen er enten familiemedlemmer som kom før dem til Ghyaro, eller andre folk fra samme sted som dem selv. Både folk fra Tibet og folk fra Nar og Phu bruker altså "kjentfolk" til å være deres personlige verge. Dette er en motsetning til Manang, hvor vergen må være fra kategorien *Phube*. Det vil si at det er enklere for innflyttere i Ghyaro å finne en verge enn for innflyttere i Manang. Innflyttere i Ghyaro har på denne måten lettere for å bli en del av lokalbefolkningen og få innpass som "insider". Ved hjelp av tilgang til verge og den lave avgiften, ser vi at det er enklere for innflyttere i Ghyaro å få rettigheter, enn i Manang. Vi så i kapittel 8.2 hvordan innflyttere i Manang ikke har rettigheter til å være med i VDC. I Ghyaro er dette annerledes. Hvis innflyttere i Ghyaro har bodd der over en viss tid, tas de også med i utvelgelsen for å gjøre sin plikt for VDC.

*"Jeg er blitt utvalgt til å være med i VDC. Men jeg har bodd her en stund, snart syv år".
(Nar/Ghyaro, medlem VDC)*

Jeg: *"Da er du med på å velge ut hvem som kan komme til Ghyaro og bo her også?"*

"Jeg er i VDC og kan velge selv hvem som kommer inn her og hvordan det skal foregå, derfor var det lettere for broren min å komme her. Dette er det ikke de i Kathmandu som avgjør, men vi her oppe". (Nar/Ghyaro)

Jeg: *"Hvorfor tror du disse reglene er ulike i Manang?"*

"I Manang har ikke de fra Kathmandu like mye makt, så de velger medlemmer til VDC selv. Det er et større samfunn, det er nok derfor. Men de får ikke lov til å ha folk med i VDC som ikke er fra Manang". (Nar/Ghyaro)

Å tre over en geografisk grense er i Ghyaro ikke sett på som et avvik eller transgresjon. Det er flere grunner til at innflyttere får tillit av de lokale i Ghyaro, samt av Manang Society. Ghyaro er et lite sted, sterkt preget av utflytting. For å opprettholde stedet må Manang Society gi ansvar til mennesker som har ressurser, det er for få mennesker i Ghyaro til å ikke se innflyttere som en ressurs. Lokalbefolkningen i Ghyaro stoler på innflytterne og kjenner godt innflytternes grunnlag for å flytte dit. Samtidig blir folk i Ghyaro tvunget til å stole på innflyttere for å opprettholde lokalsamfunnet. Informanten legger vekt på at Manang Society styrer mye av samfunnet, og tar avgjørelser for lokalbefolkningen i Ghyaro. Som vi husker fra kapittel 7.2 er det noe misnøye med at avgjørelser ikke blir tatt lokalt. Det er derimot ikke misnøye med å velge medlemmer til VDC som ikke opprinnelig tilhører kategorien *Phube*. Informanten fra Nar som er medlem av VDC har fått alle rettigheter i lokalsamfunnet, på denne måten har han skiftet etnisk kategori fra *Poie* til en del av kategorien *Phube*. En innflytter som var ”out of place”, er nå blitt ”in place”. Innflytteren gjør det dermed lettere for andre innflyttere å bli ”in place”. Ved medlemskap i VDC kan han avgjøre hvem og hvordan innflyttere får muligheten til å flytte til, og bli en del av samfunnet i Ghyaro. Både i Manang og Ghyaro har folk et positivt forhold til innflyttere i kategorien *Poie*. På områder hvor forholdet til innflyttere i Manang er ambivalent, diskuteres ikke temaet i Ghyaro. I Ghyaro sees innflyttere som ressurser og vurderes gjennom tillit. Dette skal vi se nærmere på. En kvinnelig informant er medeier i et hotell i Ghyaro, hun sier dette:

Jeg: ”Tror du at hvis det kom flere mennesker her, ville det vært bra for lokalsamfunnet?”

”Det ville nok hjelpe ja. Vet ikke helt hvordan men det må vel være bedre med flere folk. Vi kunne hjulpet hverandre. Det er det som er så bra at det kommer så mange fra Nar og Phu og fra Tibet. Vi kan hjelpe hverandre hvis noe er vanskelig”. (Ghyaro)

Jeg: ”Hva hvis det hadde kommet folk fra Ghorka her? Ville de ha fått de samme rettighetene som de som er her nå?”

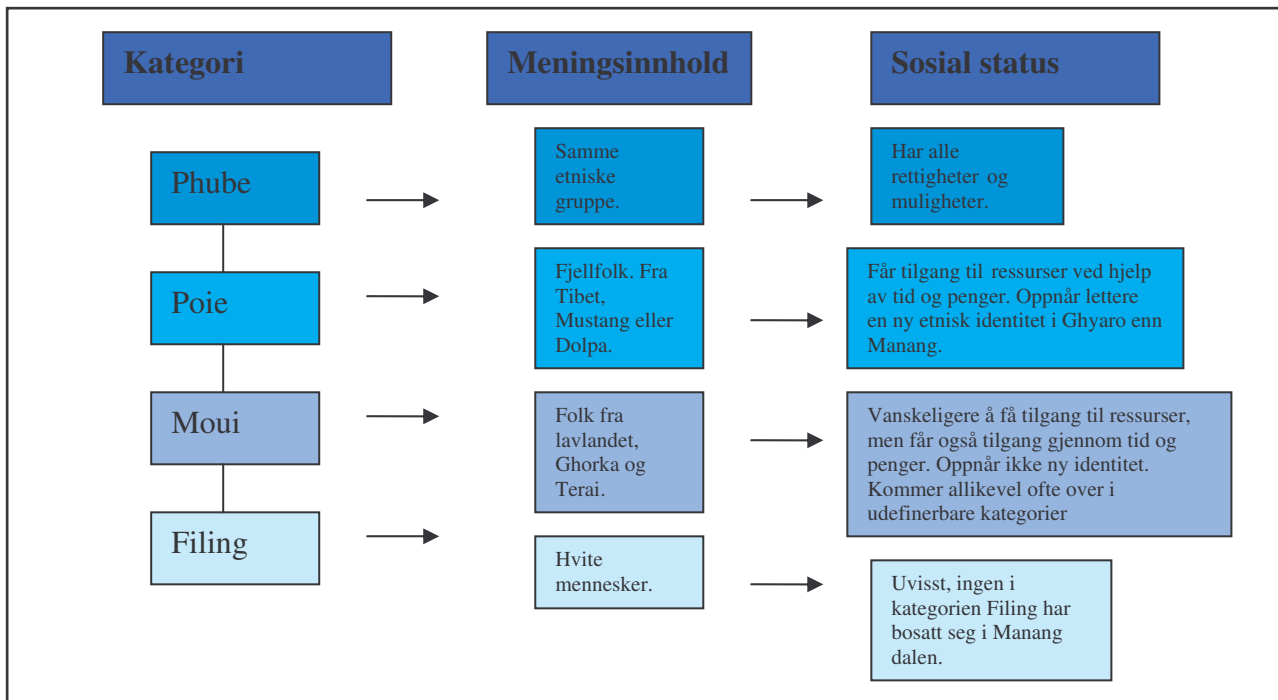
”Det er litt annerledes med folk fra Ghorka. De kommer til dalen av en annen grunn enn de som bor her nå. De kommer for å jobbe på hotellene og for å tjene penger. Det er ikke helt det samme. Vi trenger ikke den arbeidskraften som i Manang. Turistene forsvinner herfra nå, det blir mindre og mindre. Men hvis dette hadde vært et sånt sted som Manang, med mange turister, så hadde de fått jobbe på vårt hotell. Hvis de ville bo her hadde de sikkert det og.

Stedet hadde blitt bedre hvis det hadde bodd mange mennesker her. Nå er vi redd for hva som vil skje med stedet”. (Ghyaro)

Informanten ser for seg en hypotetisk problemstilling: hvordan det kunne vært i Ghyaro hvis stedet hadde trukket til seg flere turister. Informanten ønsker seg et sted hvor hun kan ha en fremtid. Dette innebærer at hun kan leve av inntektene familien hennes får fra hotellet de eier, og at det kommer flere folk til stedet, både innflyttere og turister. Informanten er videre redd for at stedet og kulturen skal forsvinne og ser innflyttere som en ressurs som kan hjelpe til å opprettholde stedet. Samtidig innrømmer hun at folk fra Ghorka er annerledes enn innflyttere som allerede har flyttet til Ghyaro. Folk fra Ghorka er mer ”out of place” og rolleforventningene er annerledes ved at det forventes at folk fra Ghorka utnytter stedet. Informanten mener folk fra Ghorka og kategorien *Moui* har andre intensjoner enn folk fra kategorien *Poie*. Det er dermed usikkert om disse to kategoriene hadde fått like rettigheter i Ghyaro. Selv om kategoriene i Manang og Ghyaro er tilsynelatende like, er kategoriene i Ghyaro mer udefinerte enn kategoriene i Manang. Kategoriene er også mer åpne ved at det er lettere å få en overgang til en ny kategori og en ny etnisk identitet som igjen fører til alle rettigheter for innflyttere i lokalsamfunnet.

Under følger en figur som identifiserer de språklige kategoriene, viser meningsinnholdet i kategoriene og hvilke status- rettigheter de ulike kategoriene har.

Figur 11: Hvordan Nyeshangbas deler etniske kategorier.

Figur 11 viser altså hvordan de ulike kategoriene blir behandlet i praksis. Kategorien *Phube* har alle lokale rettigheter. Kategorien *Poie* har mulighet til å oppnå ny etnisk identitet i Ghyaro, men det er vanskeligere i Manang. I kapittel 5.3 forklares hvordan kategorier formes. Videre forklares også hvordan prototyper anvendes som den ideen som passer best innenfor en gitt kategori. En prototypisk nordmann er som nevnt høy og lys. En prototyp innenfor kategorien *Phube* har en spesiell type utseende og bruker kanskje en spesiell type klær. Prototypen av en Nyeshangba innenfor kategorien *Phube* er lik prototypen innenfor kategorien *Poie*. Fordi det er en prototypisk likhet mellom de to kategoriene er det lettere for blant annet Tibetanere å skifte kategori, og dermed bli "insider" på stedet. Kategorien *Moui* har vanskeligere for å oppnå ny etnisk identitet og havner ofte i udefinerbare kategorier. Prototypen av en *Moui* er ikke lik prototypen av *Phube* og det er derfor vanskeligere for dem å få en ny etnisk identitet. Ingen i kategorien *Filing* har bosatt seg i Manang-dalen, det er derfor uvisst om de vil ha mulighet til å bli en del av en ny kategori. Vi har sett hvordan innflyttere lett havner i udefinerbare kategorier. Det er derimot lettere å oppnå ny identitet i form av en ny kategori i Ghyaro enn i Manang.

8.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg svart på underproblemstilling 3: *Hvordan kan innflyttere få tilgang til ressurser? Er tilgang til ressurser en faktor som avgjør innflytteres mulighet til å få ny identitet og bli del av en ny kategori?* Vi har sett at mennesker i Ghyaro og Manang møter innflyttere på ulik måte. Ulikhetene baserer seg på hvilke mening en legger i de forskjellige kategoriene innflyttere er en del av, og hvordan dette overføres til praksis. Vi har sett at kategoriene i Ghyaro er mer udefinerbare enn i Manang og hvordan folk i Ghyaro har et mer åpent syn på innflyttere. Vi har også sett hvordan det er lettere for innflyttere i Ghyaro å få del i ressurser og rettigheter. Ved at det er lettere å få ressurser og rettigheter, er det også lettere å forflytte seg over i en ny etnisk kategori. Som vi husker er det mulig for innflyttere i Ghyaro å få alle rettigheter som kategorien *Phube* opprinnelig innehar. I Manang er dette umulig å oppnå. Innflyttere i kategorien *Poie* og kategorien *Moui* blir ofte forflyttet over i en udefinerbar kategori. Kategorien *Moui* vil sjelden få tilgang til de samme ressurser og rettigheter som kategorien *Poie*. Videre vil kategorien *Poie* sjelden få tilgang til de samme ressurser og rettigheter som kategorien *Phube*. Det er imidlertid generelt lettere for kategorien *Poie* å skifte kategori både i Manang og Ghyaro. Dette kan forklares ved at det er en prototypisk likhet mellom *Phube* og *Poie*, på grunn av deres felles opphav fra Tibet. En ny etnisk identitet er vanskeligere å oppnå i Manang, enn i Ghyaro. Det er videre interessant å se hvorfor meninger og praksis er ulike i de to landsbyene, selv om oppfatningene av kategoriene i utgangspunktet er like? Dette leder oss over på en ny problemstilling og et nytt kapittel.

9 Etnisk gruppe som strategi eller felles verdi?

9.1 Innledning

Det strides om hvorvidt etnisitet kan forklares på grunnlag av menneskers følelse av etnisk identitet eller på grunnlag av etnisk organisasjon. Er det en strategi i form av etnisk organisasjon eller en latent følelse av felles verdier som gjør etnisk identitet meningsfull? For å belyse problemstilling 4: *Er etnisk identitet i Manang og Ghyaro primordialistisk eller instrumentell i sin karakter?* tar jeg utgangspunkt i hvordan kategorien *Phube* organiserer seg som etnisk gruppe. Som vi husker i Kap. 3.3 handler etnisitet om medlemskap i en sosial enhet eller gruppe (Barth, 1996). For at en gruppe skal bestå må den være organisert. I tillegg må menneskene i gruppen være bundet til hverandre på klare premisser. Den etniske gruppen i Manang og Ghyaro er sosialt konstruert. Her skal vi se nærmere på hvordan folk i Manang og Ghyaro identifiserer seg som etnisk gruppe, og hvordan etnisitet kan være en faktor som former handling.

I forrige kapittel så vi hvordan folk i Manang og Ghyaro har ulik praksis i forhold til samme kategorier. Det flytter nye mennesker til Manang og Ghyaro. Dette kan skape behov for å forsvare egne interesser i konkurranse med andre grupper. Blir etnisitet utformet for å beskytte sine interesser eller på grunnlag av felles verdier?

9.2 Er etniske grupper primordialistisk eller instrumentell?

Det er essensielt for alle mennesker å ha et forhold til hvor vi kommer fra. Det kulturelle og det fysiske på stedet er viktig for identitet, men felles kultur setter ofte et utgangspunkt for identitet. Folk i Manang og Ghyaro ser på kultur som spesielt viktig for dem (jf. Kap 6). Majoriteten av informantene vektlegger hvordan kultur er viktig for opprettholdelse av gruppen. Vi husker at Giddens (2000) definerer kultur som de verdier, normer og materielle goder som karakteriserer en gitt gruppe. Verdiene og normene blir videre reproduisert i generasjoner. I kulturen finnes symboler, verdier og forpliktelser som må aksepteres for å bli en del av den etniske gruppen. I Manang og Ghyaro er kultur sammen med et felles språk og en kollektiv historie, et grunnlag for en felles identitetsfølelse. Videre vektlegger majoriteten av informantene i Manang redselen for at kulturen skal forsvinne fordi det flytter mange nye folk inn til Manang. De opplever deres felles kultur og bakgrunn som truet. Fordi landsbyen er preget av migrasjon, er det viktig for dem å stadfeste felles etnisk identitet. Det er en felles

mentalitet blant informantene om at det som har vært, bør opprettholdes. Båndene mellom menneskene i Manang og Ghyaro har utviklet seg over lang tid. Folk i Manang har derfor en følelse av identitet som er forankret i individet fra et tidlig tidspunkt. Majoriteten av intervjuene viser at folk i Manang har et primordialistisk identitetsgrunnlag.

I Ghyaro er felles bakgrunn og kultur et tema, på samme måte som i Manang. I Ghyaro ønsker lokalbefolkningen også å opprettholde språk, kultur, verdier og forpliktelser. I Ghyaro uttrykker majoriteten av informantene på lik linje med informantene i Manang redselen for at kulturen skal forsvinne. På en annen side har folk i Ghyaro en annen oppfatning om hvordan de skal beskytte og ivareta egen kultur og identitet. I Manang blir det presisert at den største trusselen mot deres felles identitet er innflyttere. I Ghyaro presiseres at det som kan redde deres kultur er innflyttere. Hvorfor har innbyggerne i Manang og Ghyaro et uensartet syn på hvordan de skal beskytte sin identitet? Etnisitet dreier seg, som vi husker fra kapittel 2.3, om medlemskap i en sosial enhet og gruppe. Gruppen blir organisert og mobiliseres fra ulike hold. Jeg ser derfor nærmere på hva som skjer i praksis og konsentrerer meg om hvordan den etniske gruppen i Manang og Ghyaro blir mobilisert.

Ideologisk blir den etniske gruppen konstruert og mobilisert fra ulike hold i Manang og Ghyaro. Eldre i Manang har innflytelse på innholdet i den etniske gruppen og hevder gruppen er basert på felles kultur. Alle er imidlertid ikke enig i kriteriene for tilskrivelse i den etniske gruppen (jf. Kap 6.2). De eldste i gruppen mener de yngre ikke ivaretar kulturen, og de yngre mener de styres av de eldre. De ideologiske verdiene blir i dette henseende påført ovenfra.

Både i Manang og Ghyaro blir kategoriene konstruert ikke bare på stedet, men og av utflyttere. Manang Society i Kathmandu har nok autoritet til å tilføre de etniske gruppene verdier. Påvirkning fra Manang Society er spesielt synlig i Ghyaro hvor Manang Society gjennom konsensus i lokalsamfunnet direkte inkluderer innflyttere i den etniske gruppen ved å la dem delta i ulike sammenhenger, blant annet VDC. En grunn til at den etniske gruppen i Manang og Ghyaro vil beskytte sin identitet på ulikt vis, er at de har ulik innflytelse fra ulikt hold. Ideologien reproduseres videre på de to stedene. I praksis har Manang og Ghyaro ulike strategier. I forrige kapittel så vi at det er vanskeligere for innflyttere å oppnå ny identitet i Manang enn i Ghyaro. Det må investeres både i tid og penger for å bli godkjent som en del av gruppen. I Manang produseres normer og regler som holder det ukjente på avstand, og det kjente nært. Hvorfor er de så redde for å inkludere innflyttere i gruppen?

På overflaten ser det ut som folk i Manang har et primordialistisk forhold til etnisitet. De begrunner deres identitet med spesielle kulturelle rammer. Disse rammene kan være en måte å beskytte den etniske gruppen på. Jorden i Manang er, som nevnt, et viktig diskusjonstema. En kvinne fra Manang forteller om hvordan forholdet til jord utartet seg for ti til tjue år siden:

”Det bodde mange flere folk her før i tiden. Det var mange diskusjoner om hvem som hadde rett på jord, og hvem som ikke hadde det. De fattigste fikk lite jord. Det var derfor mye krangel her i Manang” (Manang.)

Jord har tidligere vært et vanskelig tema, fordi det har skapt splid og uenigheter i den etniske gruppen. Uenigheter om jord førte til at de fattigste i Manang ikke fikk tilgang til nok jord og derfor lite mat. Temaet har med andre ord alltid vært kontroversielt. I dag er situasjonen annerledes. Det er jord nok til både folk med ressurser og folk med lite ressurser. De fattige er ikke lenger fattig i like stor grad. Likevel er det behov for å beskytte og kontrollere jorden. Et typisk eksempel på hvorfor folk i Manang vil beskytte ressursene, er at de er redde for at innflyttere skal føre penger eller andre ressurser ut av dalen. Det er også andre grunner til at folk ønsker å beskytte ressursene. To informanter forteller:

”Folk er redde for at folk som kommer utenfra skal gjøre noe de ikke liker. De er redde for at det skal bli flere utenfra enn lokale- noe som er i ferd med å skje uansett. Folk er også redde for at de utenfra skal gjøre god business på land eller andre ting i Manang dalen. Spesielt folk fra Ghorka. De flytter penger ut av dalen, det liker de lokale dårlig.” (Manang)

”De fra Ghorka får ikke leie for da tror de at de vil ta over stedet og ikke følge reglene. Alle fra Ghorka har det vanskelig her, og de fleste jobber på hotellene. De får låne hus her i periode, men de får ikke leie eller drive jorden. De får aldri bosette seg skikkelig. Det har skjedd med noen, men nesten ingen”. (Manang)

Reglene utformet for innflytterne kommer til syne her. Ved at folk i dalen ikke har lov å selge jord til innflyttere, sikrer folk i Manang monopol over egne ressurser. Dette gjør det vanskelig for innflyttere å få innpass på stedet. Informantene forteller hvorfor de er redde for at innflytterne skal få innpass fordi innflyttere kan forvalte ressursene på en dårlig måte. Flere utsagn bekrefter dette:

”Hvis eieren vil selge, kan han selge til innflyttere etter at de har betalt penger til VDC. Etterpå må de betale penger til eieren”. (Manang)

Jeg: ” Er dette vanlig?”

”Nei det skjer aldri, det er ikke lov. Jo det er lov, men det skjer aldri. Folk har aldri lyst å selge. Folk her har ikke lyst at noen skal komme her. De er redde for at noe skal skje”.

Jeg: ”For at hva skal skje?”

”For at folk ikke skal følge reglene. Ingen vil være ansvarlig hvis det skjer noe, hvis de gjør noe galt. Vi vil ikke at folk skal ta over stedet, at det ikke er oss som styrer lenger. Folk er også redde for at de trenger jorden seinere, hvis det går dårlig i Kathmandu”.

...

Jeg: ” Er det bra at folk flytter til stedet?”

”Hmm, det er vel ikke alltid så bra at folk flytter hertil, rett og slett fordi de ikke er herfra”.

Jeg: ”Men det er vel bra at folk dyrker jorden her?”

”Hvis noen eier land og leier den ut, er de ansvarlig for de som leier. Hvis leietakeren gjør noe galt må de ta ansvar for det. Derfor liker ikke vi i landsbyen at folk kommer hit for å leie, de vet ikke hva som kan skje...” (Manang)

Det er vanskelig for folk i Manang å gi innflyttere samme rettigheter som dem selv. En bekymring er at folk som bor i Kathmandu skal komme tilbake, og ikke ha tilgjengelig dyrkbar jord. Informantene mener det ikke er garantier for at behovet for jord ikke vil være der senere. Under samtalen sier informant 15 at *”vi vil ikke at folk skal ta over stedet, at det ikke er oss som styrer lenger”*. Informanten legger trykk på ”vi” og ”oss”. Slik understreker han en fellesskapsfølelse som betinger et primordialistisk grunnlag for etnisitet. Steder som erfarer innvandring, gir oftest ikke innflyttere fullverdige rettigheter. Slik er det òg i Manang og Ghyaro. I Manang finnes egne regler for innflyttere, og egne for lokale. Det er imidlertid ulike forhold i Ghyaro og Manang. I Manang utformes regler av VDC eller *mitheba*, mens i Ghyaro blir reglene utformet av Manang Society i Kathmandu.

Som vi husker i kapittel 7.2 produseres det regler og normer for å hindre at innflyttere kjøper jorden. Det er et ønske blant folk i Manang å beholde monopol. Informanten mener det vil bli behov for tilgang på jord i fremtiden. Lokalbefolkningen er redde for å selge land, fordi de kan miste tilgang. En måte å beholde kollektivt monopol, er å bruke etnisk gruppe som en strategi. Slik begrunner folk i Manang dannelsen av etnisk gruppe ved at de vil miste kulturen. Dette kan kalles en ideell form for etnisk identitet fordi det er det informantene ønsker at deres etniske identitet skal være. På den andre siden kommer det frem at informantene bruker en primordialistisk etnisitet for å beholde monopol på land. Etnisitet er dermed begrunnet i en felles opprinnelse, men bakenfor er en strategi for en felles begynnelse i form av planlegging for fremtiden. Dette fører til at de har kontroll på jorden for fremtiden og problemer ved å ikke ha nok jord til alle vil ikke forekomme.

Et annet poeng er at gjennom monopol til land, vil folk i Manang ha monopol til hotell og all fast eiendom. Redselen for å miste ressursene de allerede har opparbeidet, fører til et ønske om å holde andre på avstand. Vi husker fra kapittel 3.3.2 at å identifisere seg som etnisk gruppe for å oppnå fordeler kalles instrumentalistisk etnisitet. Gjennom å understreke sin etniske identitet, beholder folk i Manang økonomiske fordeler som tilgang til jord og andre ressurser. Både individuelt og kollektivt opptrer majoriteten av informantene i Manang slik at deres handling kan bli sett som instrumentell. Det er et avvik fra hvordan folk i Manang begrunner sin etniske identitet, og hva som skjer i praksis. Den instrumentalistiske form for etnisitet kan ses som en strategi for å beholde tilgang til ressurser.

Etnisitet i Manang har blitt en atferdsmessig realitet ved at alle i den etniske gruppen oppfører seg i tråd med normer og regler som er reelle i gruppen. Disse normer og regler holder andre mennesker på avstand, noe som gir økonomiske fordeler. Den etniske gruppen blir grunnlagt på grunn av kulturforskjeller, men for en spesiell grunn. Barth (1994) hevder at de karakteristiske trekkene ved en etniske grupper produseres under spesifikke samhandlingsmessige omstendigheter. De er med andre ord betinget av den lokale situasjonen, og er ikke primordiale. På denne måten blir gruppen grunnlagt som et aspekt av sosial organisasjon, snarere enn et aspekt ved kultur. Sitatet over viser at bakgrunnen for en slik kalkulerende måte å danne en etnisk gruppe på, kan begrunnes i tidligere feider over tilgang til jord.

Som vi har sett i tidligere kapitler, spesielt kapittel 6.1, har majoriteten av informantene i Ghyaro et annet syn på innflyttere enn i Manang. Folk i Ghyaro er mindre beskyttende over egne ressurser og har tilsynelatende et åpnere syn på innflyttere. Hva bygger etnisitet i Ghyaro på?

Informantene i Ghyaro begrunner også identitet gjennom kultur, og er opptatt av å beskytte og ivareta kulturen. På den andre siden er de ikke opptatt av å beskytte ressursene. Folk i Ghyaro ser innflyttere som en mulighet til å opprettholde kulturen, gjennom å lære innflytterne deres verdier og holdninger, normer og regler. Folk i Ghyaro er videre knyttet til forpliktelser når det gjelder lokalsamfunnet, som vedlikehold av jorden og bosetting i landsbyen. På denne måten er folk i Ghyaro lojale til egen gruppe gjennom et behov for å videreføre kulturen. Vi husker fra kapittel 3.3.2 at mennesker som snakker samme språket, har samme kultur samt en kollektiv fortid og fremtid kan defineres som å inneha en primordialistisk form for etnisitet. I Ghyaro blir innflyttere sett som en mulighet og ønsker derfor å inkludere de nye innbyggerne. En kvinnelig informant sier dette:

”Det er bra for stedet at det kommer nye folk, vi kan lære dem hvordan de skal oppføre seg og følge våre regler”. (Ghyaro)

Informanten mener det ikke er en problemstilling at innflyttere ikke kjenner sosiale regler og normer i lokalsamfunnet. De sosiale regler og normer er noe innflyttere kan lære, slik at de sammen med lokalbefolkningen kan skape en kollektiv fremtid. I Manang tar det tid å bli en del av den etniske gruppen. I Ghyaro baserer de seg på tradisjonelle bånd. Kultur er noe som kan bli en kollektiv faktor, der alle blir en del av samme etniske gruppe. Gellner (1997) forklarer at en gruppe som definerer seg på bakgrunn av et primordialistisk syn, har generert dype emosjonelle bånd på en uproblematisk måte. I følge informanter har det ikke forekommet uenigheter og diskusjoner vedrørende jord eller andre ressurser i Ghyaro. Dette kan være en grunn til at etnisitet i Ghyaro lettere kan ses som primordialistisk, og ikke instrumentalistisk. De baserer seg på felles opprinnelse.

Dannelsen av etnisitet i Manang og Ghyaro er at de begge er knyttet til et formål. I Manang er formålet å beholde ressursene, i Ghyaro å beholde kulturen. De to landsbyene har ulike tilnærminger for å løse utfordringene. I Manang blir innflyttere forankret i gruppen ved tilgang til ressurser. I Ghyaro blir innflyttere forankret i gruppen ved en følelse av felles

identitet basert på tradisjoner som oppstår idet en innflytter kommer til stedet. Kontroll over ressurser ses i liten grad som en faktor for å kunne få ny etnisk identitet.

Debatten om primordialisme og instrumentalisme har ikke et entydig svar. Etnisitet kan ikke avgjøres utelukkende på grunn av økonomiske kontekster gjennom et instrumentelt syn. De kulturelle kontekstene må alltid tas hensyn til. En kan likevel stille spørsmålet om etniske grupper er styrt av følelser eller rasjonell kalkulering? Jeg vil påstå at den etniske gruppen i Manang i større grad er styrt av rasjonell kalkulering enn følelser. Strategien for beskyttelse av jord og ressurser, i tillegg til behovet for å holde det ukjente på avstand, bekrefter dette. Makt innenfor den etniske gruppen i Manang bruker aspekter ved gruppens kultur som reproduseres videre for å forsvare gruppens interesser. I Ghyaro blir gruppen styrt av følelser for stedets og kulturens overlevelse. Gruppens behov for å opprettholde kulturen og et felles verdigrunnlag er fundamentet for opprettholdelsen av en etnisk gruppe. En primordial etnisitet baserer seg på at kultur er delt mening (Hall, 1997). I Ghyaro kan etnisitet forklares ved hjelp av folk har et felles meningsinnhold om hva gruppen er og skal inneholde. Både i Manang og Ghyaro baserer folk seg på en primordialistisk etnisitet, men i Manang blir den primordiale etnisitet videreført i en instrumentell etnisitet som strategi for å beholde økonomiske fordeler.

Primordialisme handler ikke om delt kultur og bakgrunn, men om at ideer om kultur og bakgrunn blir mobilisert og brukt for å gi krefter til et samfunn og en gruppe (jf Kap 3.3.2). Både i Manang og Ghyaro er identitet i en etnisk gruppe sosialt konstruert, men det er ulike ideer i lokalsamfunnene som skaper drivkrefter til gruppen. Bakgrunnen kan være ideologi påført fra ulike hold. I Ghyaro er den øverste maktinstans Manang Society. I Manang er den største maktinstansen styrt innad i lokalsamfunnet av VDC. Allikevel er det på lokalsamfunnsnivå det blir styrt fordi ideologien reproduseres på lokalsamfunnsnivå. En annen grunn til de ulike ideene om dannelsen av etnisk gruppe kan begrunnes i stedsspesifikke behov.

Vi har sett hvordan den etniske gruppen i Manang og Ghyaro identifiserer seg til gruppen på ulike måter. I tillegg til at gruppen blir mobilisert fra ulike hold, blir gruppene sosialt konstruert på hver sin måte. I Manang blir kultur brukt som en bakenforliggende grunn for etnisitet, og for å holde innflytterne på avstand. I Ghyaro blir kultur brukt som en bakenforliggende grunn for etnisitet og for å ta imot innflytterne og videre inkludere dem.

Den etniske identitet i Ghyaro heller mot et primordialistisk synspunkt, mens det i Manang heller mot et instrumentalistisk synspunkt. Det etniske fellesskapet danner en ”vi” følelse gjennom ulike prosesser. Disse strategiene for dannelsen av etniske grupper tar utgangspunkt i ulike stedsspesifikke behov. Etnisitet kan forsterkes ved å definere hvem som er innenfor og utenfor gruppen. Dette leder oss inn på diskusjonen vedrørende sted og etnisitet.

9.3 Sted og etnisitet - lokale etniske varianter

Identitet er ikke fast eller uforanderlig og bygger på ulike aspekter. Tidligere har vi sett hvordan etnisk identitet skaper forskjeller mellom ”oss” og ”de andre”. Gjennom å konkretisere og kategorisere etnisk identitet innebærer det også et romlig aspekt. Det må finnes en egen stedsidentitet. Som nevnt i kapittel 3.2.2 er ofte meningen stedet innehar så sterkt at stedet blir en del av folks identitet. En måte å føle identitet til sted på, er gjennom tilhørighet til sted. Alle mennesker har en følelse for sted, enten det er hjemme eller andre plasser. En etnisk gruppe vil også identifisere seg til sted og skape en følelse av hva som er mitt og ditt sted. Barrieren mellom mitt og ditt sted frembringer et behov om å beskytte stedet, og ikke la andre invadere eller påvirke det på en måte som ikke er tiltenkt. Normer og regler som utformes på et sted viser hva som er tillatt og ikke er tillatt, samt hva som er tillatt av hvem.

Vi husker, fra tidligere kapitler, hvordan folk i Manang og Ghyaro ses på som en felles etnisk gruppe. Vi husker også hvordan alle som er innenfor den etniske gruppen og kategorien *Phube* har tilgang til, og kontroll, på ressurser i både Manang og Ghyaro. I tillegg til dette, har folk i Manang og Ghyaro en idé om, og praktiserer avvikende atferd i forhold til kategoriene *Moui*, *Poie* og *Filing*. I forrige kapittel konkluderte jeg derfor med at det i Manang opereres med en instrumentell form og i Ghyaro en primordiell form for etnisitet. Det kan være flere grunner til dette. En grunn til forskjellig praksis kan være at stedets ideologi påføres fra ulike hold. Ved at ideologien, gjennom regler og normer i Manang, blir påført gjennom lokale institusjoner skaper dette et nærere forhold til sted og et behov for en mer beskyttende strategi for eget sted. I Ghyaro derimot blir ideologien påført utenfra. En annen mening vil dermed påføres stedet. Begrepet ”sense of place” kan forklare nærmere hvordan dette henger sammen. Jørgensen og Stedman (2001) mener begrepet erklærer at sted er et senter for mening som videre fremhever noe i mennesket og gir en spesiell identitet. Hvis mening på et sted blir påført gjennom ideologi fra ulikt hold, skaper dette ulik stedsidentitet. Dette kan ses i

sammenheng med måten folk i Manang og Ghyaro formes som etnisk gruppe. Identitet skapes gjennom et forhold mellom menneske og sted, samt menneske og kultur, ved hjelp av etnisitet.

En annet stedsspesifikk og kanskje mer konkret forklaring på ulik etnisk identitet i Manang og Ghyaro er knyttet til de fysiske forholdene på stedet. Dette krever et historisk innblikk i hvordan turismen har utviklet seg i Manang-dalen (se også Asgeir Skålholt: *Tourism in the global periphery*, 2006). Turismen i Manang dalen startet for alvor på 1970 tallet. I 1951 ble Nepal åpnet for turisme. Etter hvert ble Nepal et attraktivt trekkingområde for turister. Fra 1962 til 1970 hadde turismen økt med 700 % (Chand, 2000, Skålholt, 2006). Tidligere hadde store deler av landet vært stengt for turisme, men i 1977 ble Annapurna regionen, og da også Manang dalen åpnet for turisme. Før dette gikk veien gjennom Manang dalen innom Ghyaro og Ngawal. Etter dalen ble åpnet ble det nødvendig med en bedre og enklere rute. Ruten for turister ble lagt utenom Ghyaro. Når den nye ruten gikk direkte til Manang ble det viktig å bygge ut tilbudet til turister. Flere hoteller, te-hus⁵ og spisesteder ble etablert. I Ghyaro førte avgjørelsen om endring av trekking ruten til en negativ utvikling. Det var ikke lenger behov for service tilbud.

Utviklingen har gjort at det er blitt viktigere med tilgang og kontroll på jord og ressurser for å ha mulighet til videre investeringer i Manang enn i Ghyaro. Informanter forteller hvordan de tror det vil bli mer turisme i Manang fremover. Dette skaper et større behov for å sikre ressursene i fremtiden. Påvirkning utenfra, som følge av globalisering og turisme, påvirker folk i Manang slik at de ønsker å sikre monopol på jorden. På grunn av de stedsspesifikke forholdene har den etniske gruppen to ulike måter å organisere seg på. Dette kan vi kalle lokale stedsspesifikke etniske varianter. Selv om den etniske gruppen i Manang og Ghyaro i utgangspunktet er den samme når det gjelder kultur, opphav og språk, har gruppen ulike strategier. Jeg hevder at strategiene er ulike fordi stedene er ulikt utformet, med ulike verdier. Dette ser vi i sammenheng med turismens påvirkning i Manang. Holdningene i Ghyaro er, som nevnt, åpne for innflyttere og kan ses i sammenheng med et primordialistisk syn på etnisitet. I Manang er det vanskeligere å få ressurser og bli en del av lokalsamfunnet, noe som kan ses i sammenheng med et instrumentalistisk syn på etnisitet. En instrumental form for

---

⁵ Te-hus er små lokale serveringssteder som brukes spesielt av lokale menn i tillegg til bærere og guider ansatt av turistene.

etnisitet dannes ofte når det er konkurranse mellom grupper, eller knapphet om ressurser. I Manang oppleves det i større grad konkurranse mellom grupper, enn i Ghyaro.

Hvordan kan ulikt meningsinnhold på stedet gi ulike strategier for den samme etniske gruppen? Vi må se dette i sammenheng med det vi husker fra kapittel 3.2: Sted som sosial konstruksjon, altså hvordan sted gis mening ut i fra dets utforming. Hvordan Ghyaro og Manang er utformet fysisk, ved hjelp av mennesker som bor der, har innflytelse på hvordan sted oppfattes og gis mening. Aase (1994) forklarer at fordi menneskers handling er ulike på forskjellige steder og til forskjellige tider, vil sted eller rom konstrueres ulikt. I Ghyaro og Manang er forholdet til sted ulikt ved at det er viktigere å skape et mer beskyttende forhold til jord, eiendommer og sted i Manang enn i Ghyaro. Sted er hva mennesker vil at det skal være (Aase, 1994). Ved å ha en instrumentalistisk eller primordialistisk form for etnisitet, kan folk i Manang og Ghyaro forme stedet indirekte mot et mål om hva de mener stedet bør inneholde og stedet produseres gjennom mening. Meningen som tillegges stedet, fører dermed til ulike etniske stedsspesifikke strategier. Tuan (1991) påpeker at sted transformeres av natur. Dette er imidlertid ikke nok. Menneskers beslutning og kommunikasjon med andre gir sted mening. Turisme betyr mye for Manang og bidrar dermed til å definere stedet. Videre gir turisme folk i Manang økonomiske fordeler hvis de beholder jorden i fremtiden. I Ghyaro er ikke turisme en del av stedets mening. Grunnlaget for etnisk identitet i Ghyaro formes dermed med utgangspunkt i andre kriterier, som blant annet kultur. Definisjoner på etnisitet er mange. Vi har sett hvordan etnisitet kan være primordialistisk eller instrumentalistisk. Allikevel må etnisitet tillegges stedsspesifikke verdier.

9.4 Oppsummering

I dette kapitlet har jeg svart på underproblemstilling 4. *Er etnisk identitet i Manang og Ghyaro primordialistisk eller instrumentell i sin karakter?* Vi har sett hvordan samme etniske gruppe har to ulike måter å identifisere seg som etnisk gruppe. I Manang heller etnisk identitet mot en instrumentalistisk karakter. Folk i Manang identifiserer seg som gruppe ved å bruke etnisitet til sin fordel for å beholde ressurser og monopol på land. I Ghyaro heller etnisk identitet mot en primordialistisk karakter. Her identifiserer folk seg som gruppe ved at de baserer seg på en felles kultur, en felles historie og ikke minst en felles fremtid i Ghyaro. Det interessante er at gruppene har ulike strategier for å oppnå en felles målsetting. Målsettingen er å beskytte kulturen og stedet mot utslettelse.

Bakgrunnen for ulikheten i landsbyene kan forklares i stedsspesifikke faktorer. Ved at sted er sosialt konstruert og dermed dynamisk, har vi sett hvordan ulike fysiske og sosiale forhold fører til at folk i Manang og Ghyaro har ulike strategier for å opprettholde kulturen. Manang er basert på turisme, hvor de fysiske forholdene gjennom tilgang til hoteller og jord er sentrale. Ved at veien for turistene ble flyttet, fra å gå via Ghyaro til å gå direkte gjennom Manang, ble tilgang på ressurser viktigere i Manang enn i Ghyaro. Meningsinnholdet på stedet er ulike i Manang og Ghyaro, derfor identifiserer folk seg som etnisk gruppe på ulike måter. Dette leder oss inn på en diskusjon om etniske teorier, hvordan kan vi forklare at mennesker i en etnisk gruppe har ulike måter å tilskrive seg gruppen på

10. Avslutning

Innledningsvis i denne oppgaven forklarer en informant hva han opplever som hovedproblemet ved migrasjonsprosessene i Manang-dalen.. Informantens vektlegger at folk synes det er vanskelig å akseptere at stedet er i endring. I alle kulturer og samfunn må mennesker forholde seg til mennesker med annen bakgrunn og kultur enn dem selv. Innflyttere blir møtt med ulike oppfatninger av ulike grunner. Noen innflyttere blir raskt en del av stedet, mens det for andre innebærer tid og ressurser. I dette studiet har vi sett at mottakersamfunnene Manang og Ghyaro velger seg ulike strategier for å beskytte stedets meningsinnhold, samt stedets ressurser.

Mennesker på steder preget av migrasjon har et spesielt behov for å stadfeste hvem de er. I kapittel 6 så vi hvordan identitet forsterkes i et relativt forhold til andre. Gjennom kjennskap til andre kulturer, fører dette til et behov for det enkelte individ å stadfeste sin identitet i forhold til andre (Robertson i Beyer, 1994). Folk i Manang og Ghyaro konkretiserer og kategoriserer innflyttere som motkulturer og dermed understreker de at innflyttere er annerledes. Videre så vi hvordan innflyttere blir oppfattet både som en nødvendighet, og som en trussel for lokalsamfunnet. Dette ambivalente synet på innflyttere er et gjennomgående tema i studiet. I kapittel 8 får vi innblikk i hvordan etniske kategorier kan bli en del av en annen etnisk kategori gjennom kontroll og tilgang til ressurser. Kapitlet tydeliggjør at mening og praksis i Manang og Ghyaro er ulik, selv om den etniske gruppen Nyeshang i utgangspunktet er lik. Denne uensartede måten å handle på, innenfor samme etniske gruppe, kan forklares gjennom primordiale og instrumentelle former for etnisitet.

Oppfatningen av at etniske grupper er primordiale er den mest alminnelige forståelsen av etnisitet. Felles kultur, sammen med felles språk, opphav og fremtid er viktige faktorer for å definere etnisitet. Andre forklarende faktorer innenfor primordialisme baserer seg på kultur, språk, religion, "rase" eller språk (Montagu, 1962, referert i Isajiw, 1974). Barth (1994) hevder imidlertid at etniske grupper kan konstrueres på bakgrunn av ønske om felles fordeler i gruppen. Et slikt instrumentalistisk syn fokuserer på grensene som definerer gruppen og ikke det kulturelle innholdet, dermed er synet ulikt mange tidligere definisjoner av etnisitet. Teorier om etnisitet som enten primordial eller instrumentell kan sies å representere de generelle trendene i debatten om etnisitet i dag.

Det er imidlertid få forskere som definerer meningsinnholdet til begrepet etnisitet. Mange av definisjonene på etnisitet gir derfor ikke en meningsfull sammenligning mellom ulike etniske grupper. I Manang-dalen har alle i kategorien *Phube* samme opphav, kultur, språk og religion. Likevel identifiserer vi to forskjellige måter å forstå etnisitet på.

Hvert enkelt sted er et resultat av sosiale konstruksjoner og gis mening ut fra stedets utforming. Tuan (1991) mener sted transformeres av natur, samt sammen med folks beslutninger og kommunikasjon med andre. En slik forståelse kan forklare hvordan samme etniske gruppe i Manang og Ghyaro tillegger sted ulikt meningsinnhold. I Manang er det viktig å beskytte ressursene fordi turisme er en viktig næring. I Ghyaro er det viktig å videreformidle kultur. På denne måten fokuserer folk i Manang på strategier for å beskytte stedet og folk i Ghyaro fokuserer i større grad på felles verdigrunnlag med andre mennesker. Ved at folk i Ghyaro og Manang former stedet indirekte mot hva de mener stedet bør inneholde i form av primordialisme og instrumentalisme, kan vi kalle tilnærmingen for stedsspesifikke etniske strategier. Hvert enkelt sted lager slik sitt eget bilde av hva som er "det autentiske samfunn" og handler ut fra dette bildet.

Jeg mener etniske teorier ikke tar nok høyde for at en etnisk gruppe kan ha ulike måter å konstituere gruppen på. Manang og Ghyaro er steder som har to ulike strategier for å opprettholde den etniske gruppen. Videre blir gruppen konstruert som en felles idè på den enkelte sted. I kapittel 9.3 blir dette forklart med stedsspesifikke faktorer. Sted påvirker dermed etniske grupper, og må tas hensyn til i studiet av etnisitet og etniske relasjoner.

En etnisk gruppe er derfor ikke nødvendigvis enten primordialistisk eller instrumentalistisk. I Manang-dalen konstrueres den etniske gruppen ved hjelp sosiale konstruksjoner sammen med reproduksjon av stedets ideologi. Jørgensen og Stedman (2001) hevder sted er et senter for mening. Når sted er et senter for mening vil folk gi stedet ulikt meningsinnhold og dermed knytte ulik identitet til det. Stedsidentitet betyr at individet relaterer sin identitet til det fysiske miljøet, samt ideer, tro, følelser, oppførsel og verdier som reproduseres på hvert enkelt sted. Konstruksjon av sted har derfor betydning for hvordan mennesker relaterer seg som sosial enhet og dermed etnisk gruppe. I tillegg til identitet, må en derfor analysere romlighet i alle dens former. Steder er ulike, og formes av sosiale konstruksjoner mot et mål om hva stedet bør inneholde. Forskning innenfor etniske relasjoner mangler fokus på sted. Ved å forankre etniske grupper til sted kan geografi, som fag, være med på å øke vår forståelse av etnisk

identitet. Etniske grupper blir oftest sett på som homogene grupper. Den etniske gruppen i Manang og Ghyaro er eksempel på det motsatte. Innenfor den etniske kategorien *Phube* identifiserer folk seg som en etnisk gruppe på to ulike måter: den instrumentelle i Manang og den primordiale i Ghyaro.

Spørsmålet om hvem vi er, relateres ofte til hvor vi er. Etnisk identitet stadfestes ikke bare gjennom merkelappen etnisk, men også gjennom hvor de etniske gruppene eksisterer. Sted har dermed betydning når gjelder utforming av etnisk identitet. Endring av etnisk identitet skjer ofte gjennom migrasjon, ved at mennesker flytter til nye steder. Ved at sted er organisert og utformet på en måte som gir stedet og menneskene der mening kan en se forholdet mellom menneske og sted som gjensidig. Sted er dynamisk og i stadig endring, sted er aldri ”ferdig” utformet, og vil preges av prosesser som for eksempel migrasjon og turisme.

Meningsinnholdet på stedet avgjør regler og normer ved at mennesker der reproducerer hva stedet bør være og ikke være. Slik skapes et skille mellom hvem som er ”insider” og ”outsider” på stedet. Strategier for beskyttelse av sted og etnisk gruppe utformes ut fra stedets innhold. På denne måten har konstruksjon av sted betydning for hvordan folk identifiserer seg som sosial enhet.

Dette studiet gir en forståelse av hvordan en etnisk gruppe bruker strategier for å holde innflyttere utenfor, og for hvordan en etnisk gruppe beskytter kultur og ressurser ved hjelp av kontroll (endowment) og tilgang (entitlement). Forståelsen for hvordan sted spiller en rolle i dannelsen av etniske grupper er viktig for å klare å gripe kompleksiteten i dannelsen av etnisk identitet. Geografi kan dermed bidra til å øke forståelsen for etnisitet ved at det erkjennes at forbindelser og tilknytning mellom menneske og sted er spesielt viktig:

Mennesker kan ikke konstruere noe uten et sted. Sted er primært for konstruksjonen av mening og samfunn. Sted er primært fordi det er en erfaringsmessig faktor i vår eksistens.

Malpas og Sack (i Cresswell, 2005)

Litteratur

Aase, Tor H 1994: *Symbolic space: Representations of Space in Geography and Anthropology* i *Geografiska Annaler. Serie B, human geography*, vol.76, no 1, s 51-58.

Aase, Tor H: *Tolkning av kategorier, til publisering*, Universitetsforlaget, Oslo.

Aase, Tor H: *Semiotikk for samfunnsvitere, til publisering*, Universitetsforlaget, Oslo.

Aase, Tor H: *Local effects of Large-scale Global changes*, til publisering 2007, Universitetsforlaget, Oslo.

Aase, Tor H i Fossåskaret, Erik, Fuglestad, Otto Laurits og Aase, Tor 1997: *Metodisk feltarbeid- produksjon og tolkning av kvalitative data*, Universitetsforlaget, Oslo.

Barth, Fredrik 1996: *Manifestasjon og prosess*, Universitetsforlaget, Oslo.

Berg, Nina og Dale, Britt i Berg, Nina, Dale, Britt, Lysgård, Hans og Løfgren, Anders(red) 2002: *Mennesker, Steder og Regionale endringer*, Tapir akademisk forlag, Trondheim.

Berger, Peter og Luckmann, Thomas 1966: *Den samfunnsskapede virkelighet*, Fagbokforlaget, Bergen.

Beyer, Peter 1994: *Religion and globalization*, Sage publications, London

Bordieu, Pierre i Bourdieu, Pierre, Nice, Richard, Bottomore, Tom, Passeron Jean Claude 1990: *Reproduction in Education, Society and Culture*, Sage publications, London.

Chand, Diwaker 2000: *Nepal's tourism: Uncensored facts*, Pilgrims publishing, Varanasi, Kathmandu

Cooke, Tod Merritt 1985: *the people of Nyeshang: Identity, tradition and change in the Nepal- Tibet borderland (Ethnicity)*, UMI dissertation services, USA.

Cresswell, Tim 2005: *Place- a short introduction*, Blackwell publishing, Storbritannia.

Cresswell, Tim 1996: *In place, Out of place- Geography, Ideology and transgression*, University of Minnesota press, London.

Fenton, Steve 2003: *Ethnicity*, Polity press, Storbritannia.

Flowerdew, Robin og Martin, David 2005: *Methods in human geography*, Pearson education, England.

Fossåskaret, Erik, Fuglestad, Otto Laurits og Aase, Tor 1997: *Metodisk feltarbeid- produksjon og tolkning av kvalitative data*, Universitetsforlaget, Oslo.

Gellner, David N 1997: *Nationalism and ethnicity in a Hindu Kingdom – The politics of culture in contemporary Nepal*, Harwood Academic publishers, Nederland.

Giddens, Anthony (2000): *Sociology*. Polity Press, UK

Gran, Anne- Britt i Gressgård og Meyer (red) 2002: *Fanden går i kloster- Elleve tekster om det andre*, Spartacus forlag, Oslo.

Grigg, D.B 1982: *The dynamics of agricultural change: The historical experience*, St. Martins press, New York.

Hall, Stuart 1997: *Representation- cultural representations and signifying practices*, Sage publications, London.

Hay, Iain 2000: *Qualitative research methods in human geography*, Oxford university press, UK.

Hellevik, Ottar 2002: *Forskningsmetode I sosiologi og statsvitenskap*, Universitetsforlaget, Oslo.

Holloway og Hubbard 2001: *People and Place- the extraordinary geographies of everyday life*, Pearson education, Storbritannia.

Hughey, Michael W 1998: *New Tribalism's- The Resurgence of Race and Ethnicity*, Macmillan press, London.

Huxley, Julian, Haddon A.C og Carr- Saunders, A.M 1935: *We Europeans- A Survey of "Racial" Problems*, Cape press, London.

Isajiw, Wsevolod W 1974: *Definitions of ethnicity I Ethnicity I*, University of Toronto, Academic press inc, Toronto.

Jørgensen, Bradley og Stedman, Richard 2001: Sense of place as an attitude i *Journal of Environmental psychology*, nr 21, s233-248.

Kvale, Steinar 2001: *Det kvalitative forskningsintervju*, Gyldendal norsk forlag, Gjøvik.

Kjelstadli, Knut i Fossåskaret, Erik, Fuglestad, Otto Laurits og Aase, Tor 1997: *Metodisk feltarbeid- produksjon og tolkning av kvalitative data*, Universitetsforlaget, Oslo.

Lysgård, Hans Kjetil 2001: *Produksjon av rom og identitet i transnasjonale regioner. Et eksempel fra det politiske samarbeidet i Midt- Norden*, Dr. Polit. avhandling, Geografisk institutt, Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse, NTNU, Trondheim.

Lysgård, Hans Kjetil i Berg, Nina, Dale, Britt, Lysgård, Hans og Løfgren, Anders(red) 2002: *Mennesker, Steder og Regionale endringer*, Tapir akademisk forlag, Trondheim.

Paudel, Keshav Prasad 2006: *Institutions, Environmental entitlements and pastoral management- A case of Nyeshang, Trans- Himalayan region, Manang district, Nepal*, Master of philosophy, department of geography, UIB.

Paulgaard, Gry i Fossåskaret, Erik, Fuglestad, Otto Laurits og Aase, Tor 1997: *Metodisk feltarbeid- produksjon og tolkning av kvalitative data*, Universitetsforlaget, Oslo.

Phillips, D.C 1987: *Philosophy, science and social inquiry, contemporary methodological controversies in social science and related applied fields of research*, Pergamon press, Stanford University, Oxford.

Repstad, Pål 1993: *Mellom nærhet og distanse*, Universitetsforlaget, Oslo.

Rogers, Clint 2004: *Secrets of Manang-the story behind the phenomenal rise of Nepal's famed business community*, Mandala publications, Kathmandu-Nepal

Sibley, David i Massey, D, Allen, J og Sarre, P 1999: *Human Geography today*, Polity press, Storbritannia.

Skålholt, Asgeir 2006: *Tourism in the global periphery: A case study from Manang, Nepal Himalaya*, A masters thesis in human geography, department of geography, university of Bergen.

Spring, Ulrike 2001: *Identitetens ambivalens i Nordlit nr 10*, Universitetet i Tromsø.

Thagaard, Tove 2002: *Systematikk og innlevelse*, Fagbokforlaget, Bergen.

Tuan, Yi- Fu 1991: Language and the making of place: A narrative descriptive approach i *Annals of the association of American geographers*, 81(4), s.684-696, association of American geographers, Wisconsin.

Turner, B.L og Brush, Stephen B 1987: *Comparative Farming Systems*, Guilford press, New York.

Valentine, Gill 2005: Geography and ethics: moral geographies? *Ethical commitment in research and teaching i Progress in human geography*, vol. 29 nr 4.

Van Spengen, , Wim 1987: The Nyeshangba of Manang: Geographical perspectives on the rise of Nepalese trading Community *i journal of Himalayan studies, vol. XIII, no. 3-4.*

Vågenes, Vibeke 2006: *Session VII- Ecology, people and institutions in an uncertain world- what did we learn?* I kurset Ecology, People and institutions in development, Universitetet I Bergen.

Wadel, Cato 1991: *Feltarbeid i egen kultur- en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*, SEEK a/s, Flekkefjord.

<http://www.globalis.no/land/nepal>.

<http://www.landsider.no/land/nepal/fakta/okonomi/okonomi.html>

<http://www.destinationmanang.com/geography.html>

Vedlegg

Informantliste, intervjuguide og ordforklaringer blir lagt ved her. Intervjuguiden har kun et utvalg av spørsmål. Disse spørsmålene er de som gikk ble stilt under de fleste intervjuene. Andre spørsmål jeg stilte, ble ofte tilrettelagt til det spesielle intervjuene eller formet under intervjuene. I oppgaven brukes mange ord og uttrykk fra Manang-dalen og fra Nepal. Derfor er det hensiktsmessig å legge ved en oversikt over disse begrepene.

Informantliste

Informantene som har blitt valgt ut, kan grovt deles i to grupper: Innflyttere og lokale innbyggere. Ved å ha et representativt utvalg fra de fleste stedene innflytterne kom fra, har jeg fått et nyansert syn på spørsmålene som ble stilt under intervjuene. Ved å stille spørsmål til mange lokale med ulik bakgrunn, fra ulike generasjoner har jeg fått et innblikk i ulike synspunkter på temaet i oppgaven. I Manang hadde jeg et godt utvalg av informanter, fordi det var lett å møte og komme i kontakt med folk. I Ghyaro er utvalget noe mindre. I både Manang og Ghyaro intervjuet jeg informanter fra VDC. I oppgaven har jeg gjengitt sitater fra enkeltpersoner. Oppgaven er imidlertid basert på hva majoriteten av informantene mente. Jeg hadde i alt ca 40 informanter. Av disse er 23 blitt referert til i teksten. Under følger en enkel liste over antallet informanter og hvor de kommer fra.

Lokale innbyggere i Manang: ca 15 informanter, hvorav tre var medlem av VDC.

Lokale innbyggere i Ghyaro: 5 informanter

Innflyttere i Manang: 5 informanter fra Ghoroka

5 informanter fra Tibet

4 informanter fra Dolpa

3 informanter fra Solo

Innflyttere i Ghyaro: 5 informanter fra Nar og Phu, hvorav en var medlem av VDC.

2 informanter fra Tibet

Intervjuguide innflyttere

Navn

Alder

Opprinnelig opphav

Hvor lenge har du bodd i Manang/Ghyaro?

Hvorfor valgte du å komme til Manang/Ghyaro?

Hva hendte da du kom til Manang/Ghyaro?

Fikk du en verge da du kom til Manang/Ghyaro?

Hvem er denne vergen?

Hvorfor ble akkurat denne personen verge?

Betalte du et beløp til VDC/Manang Society?

Har du tilgang på jord?

Hvis ja, hvordan har du fått tilgang?

Hvis nei, hvorfor ikke?

Hvis du har tilgang på jord, eier eller leier du jord?

Hvis leieforhold, hvordan er leieavtalen?

Hvorfor tror du eier av jord leier ut jord?

Hvis leieforhold, ønsker du å eie?

Hvis eierskap, hvordan fikk du eierskap?

Hvis eierskap, hva betalte du for jorden?

Har du tilgang til andre ressurser, blant annet møllen, til ris eller sanking av ved?

Hvordan har du fått tilgang til disse ressursene?

Føler du det er forskjell mellom deg og lokalbefolkningen i Manang/Ghyaro?

Hva tror du lokalbefolkningen syn på innflyttere er?

Intervjuguide lokalbefolkning

Navn

Alder

Om Migrasjon:

Kan du fortelle litt om når folk begynte å flytte ut av dalen?

Hvorfor flyttet folk ut av dalen?

Hvilke ulemper medførte dette?

Hvilke fordeler medførte dette?

Har dette ført til endringer når det gjelder tilgang på jord?

Har dette ført til endringer når det gjelder andre ressurser?

Kan du fortelle litt om når folk begynte å flytte inn til dalen?

Hvor kommer innflytterne fra?

Hvorfor flytter det folk inn til Manang/Ghyaro?

Hvilke ulemper medfører dette?

Hvilke fordeler medfører dette?

Har innflytterne tilgang på ressurser?

Hva må til for at innflyttere skal få tilgang på ressurser?

Er det lettere for noen innflyttere å få tilgang, enn andre?

Hvis ja, hvorfor tror du noen får lettere tilgang?

Ordforklaring

- **Nyeshangba:** Folket i Manang-dalen presenterer seg ofte som Nyeshangba. Ordet betyr sannsynligvis “folk fra nord”.
- **Manangba:** Folket i Manang presenterer seg også som Manangba. Ordet betyr ”folk fra Manang”.
- **Bhote:** Begrepet brukes om folk fra Himalayaregionen og betyr ”folk fra Tibet”.
- **Phube:** Klanene innenfor den etniske gruppen Nyeshang.
- **Poie:** Fjellfolk, ofte fra Tibet, Mustang, Solokhumbu eller Dolpa.
- **Moui:** Folk fra nedre fjellområder og lavlandet, ofte fra Ghorka.
- **Pahedi Pakhe:** Folk fra Ghorka
- **Dhoti:** Opprinnelig navnet på et lendekledet, men brukes for å betegne folk som simple.
- **Filing:** Hvite folk eller turister
- **Parampara:** Samlebetegnelse på kultur og tradisjon i Manang-dalen som også involverer normer og regler.
- **Kura Pasne:** Formell prosess som betyr at innflytteren blir fullverdig medlem av lokalsamfunnet og får samme rettigheter som andre i lokalsamfunnet.
- **Sarma Sermi:** Begrep som brukes når en innflytter får identitet som Nyeshangba.
- **District development committee:** Instans under regjeringen som fordeler budsjettet til Manang Society og ulike VDC i Nepal.
- **Manang Society:** Organisasjon i Kathmandu som består av folk som er utflyttet fra Manang-dalen. Disse har stor innflytelse på avgjørelser i dalen.
- **Aama:** Begrepet brukes om Manang Society av lokale innbyggere i Manang-dalen. Begrepet betyr ”familiens overhode”. Begrepet må ikke forveksles med det nepalske begrepet Aama, som betyr mor.
- **VDC:** Forkortelse for ”Village development committee” og er laveste nivå i den nepalske administrative strukturen
- **Mitheba:** Begrep som brukes om medlemmer i VDC og betyr innflytelsesrike folk.